

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА – ОСНОВА АГРАРНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Матеріали
Причорноморської регіональної
науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу

Міністерство аграрної політики та продовольства України
Миколаївський національний аграрний університет

Навчально-науковий інститут економіки та управління
Обліково-фінансовий інститут

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА – ОСНОВА АГРАРНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

**Матеріали
причорноморської регіональної
науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу**

м. Миколаїв, 22-24 квітня 2015 р.

Миколаїв
2015

УДК 338.43.021.8(477)

ББК 65.32-183(4Укр)

Р 34

Конференцію зареєстровано в УкрІНТЕІ (посвідчення № 74 від 03.01.2014 р.)

Редакційна колегія:

В. С. Шебанін – д-р техн. наук, професор;
В. П. Клочан – канд. екон. наук, доцент;
О. М. Вишневська – д-р екон. наук, професор;
Н. М. Сіренко – д-р екон. наук, професор;
М. В. Дубініна – д-р екон. наук, доцент;
В. О. Ханстантинов – д-р. політ. наук, доцент;
Ш. М. Іхсанов – канд. техн. наук, доцент;
Н. Г. Шарата – канд. пед. наук, доцент.

Розвиток українського села – основа аграрної реформи в Україні
: матеріали Причорноморської регіональної науково-практичної
Р 34 конференції професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв 22-24
квітня 2015 р. – Миколаїв : МНАУ, 2015. – 119 с.

У збірнику опубліковано тези доповідей науковців обліково-фінансового факультету на Причорноморській регіональній науково-практичній конференції, на якій обговорювались питання розвитку аграрного сектора економіки України, а саме: формування інноваційної економіки в Україні, вдосконалення бухгалтерського обліку, обліково-фінансового забезпечення розвитку аграрних підприємств, соціології праці та управління, актуальних проблем економіки України, соціально-політичних наук, економічного аналізу і аудиту, сучасних комп'ютерних технологій в економіці й освіті, українознавства.

УДК 338.43.021.8и(477)

ББК 65.32-183 (4Укр)

© Миколаївський національний
аграрний університет, 2015

СЕКЦІЯ “ОБЛІКОВЕ ТА АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ”

УДК 338.439:657.471

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ТРАНСАКЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

*Дубініна М.В., доктор економічних наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет*

Економічні перетворення в аграрному секторі України, що проводяться з метою підвищення ефективності його функціонування, не призвели до очікуваних результатів. Більшість проблем функціонування господарського механізму зумовлені такими явищами, як невідповідність економічних інтересів партнерів, нееквівалентний обмін продуктами і послугами, різночитання прав і обов'язків та ін., що найбільш гостро відбивається на діяльності сільськогосподарських підприємств. Такі невідповідності викликають труднощі, з якими зустрічаються господарства при реалізації продукції, користуванні виробничими послугами, у взаємовідносинах з органами управління і державної влади. Саме ці проблеми і протиріччя призводять до виникнення і зростання трансакційних витрат. За існуючими оцінками, трансакційний сектор займає значне (близько 30%) місце в національній економіці, що змушує економістів займатися розробкою методів зниження трансакційних витрат.

Необхідність управління трансакційними витратами в аграрному секторі виникає у зв'язку з переходом до ринкових відносин і наданням сільськогосподарським підприємствам можливості самостійно визначати контрагентів. На частку трансакційних витрат в аграрному секторі припадає близько чверті загальних витрат. Тому скорочення, оптимізація і управління ними представляє актуальний і дуже суттєвий напрямок зниження собівартості продукції, підвищення рентабельності і прибутку підприємства.

Основним призначенням системи бухгалтерського на підприємстві є інформаційне забезпечення процесу прийняття управлінських рішень на рівні суб'єкта господарювання. Але відображення в обліку будь-якого об'єкта неможливе без його достовірної оцінки. З огляду на пропозицію ввести трансакційні витрати до об'єктів бухгалтерського обліку, питання їх оцінки є досить актуальним [1, с. 400-405].

В Україні надзвичайно високим є рівень так званих непродуктивних витрат, тобто витрат, які вимушені нести економічні агенти для подолання

різних штучно створених бар'єрів – економічних, адміністративних та ін. [2, с.159]. Відповідно до методології, запропонованої Е. де Сото, непродуктивні трансакційні витрати підприємницької діяльності можна оцінити як суму наступних складових: офіційні тарифи на проходження бюрократичних процедур; пряма вартість хабарів на успішне проходження бюрократичних процедур і забезпечення преференційних умов; податкові витрати (податковий тягар, витрати податкового адміністрування); витрати з неформального забезпечення захисту і виконання контрактів (витрати на охорону, підкуп посадових осіб та ін.); альтернативна вартість витрат часу на пошук достовірної інформації про контрагентів, перевірку їх надійності, інші інформаційні витрати; витрати на моніторинг виконання контрактів [3].

Деякі з наведених витрат, які можна віднести до офіційних, і здійснення яких може бути підтверджене відповідними документами, можна оцінити та відобразити в бухгалтерському обліку. З наведеного переліку до таких витрат належать: офіційні витрати на проходження бюрократичних процедур, податкові витрати, частина витрат на моніторинг виконання контрактів. Такі витрати обліковуються на рахунках 92 “Адміністративні витрати”, 93 “Витрати на збут”, 94 “Інші операційні витрати” та оформлюються підтверджуючими документами – рахунками, квитанціями про сплату, виписками банку, касовими ордерами, податковими накладними, довідками та розрахунками бухгалтерії. Щодо альтернативних витрат, витрат часу, витрат на хабарі та підкуп, то з використанням існуючих методик, їх розмір можна оцінити більш-менш точно, але така оцінка не вплине на бухгалтерський облік і такі витрати не знайдуть відображення у фінансовій звітності. З іншої сторони, такі витрати суттєво впливають на процес прийняття управлінських рішень, а тому їх оцінка має значення.

Оцінити рівень трансакційних витрат досить складно, по-перше, через те, що й досі серед спеціалістів не існує єдиної думки, що відносити до категорії “трансакційні витрати”, і по-друге, велика частка даних витрат здійснюється у сфері неофіційних взаємовідносин, оскільки високий рівень трансакційних витрат змушує підприємців шукати шляхи їх зниження [1, с. 400-405]. Оцінка трансакційних витрат, їх облік, відображення у звітності дозволить ефективно управляти ними, приймати оптимальні управлінські рішення; здійснювати заходи щодо зниження трансакційних витрат, що дозволить підвищити конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість аграрних підприємств.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ющак Ж.М. Складові та оцінка трансакційних витрат / Ж. М. Ющак // Міжнародний збірник наукових праць. – Житомир. – Випуск 2(17). – С. 400-405.
2. Шепеленко О.В. Трансакционные издержки в переходной экономике: проблемы теории и практики: Монография / О. В. Шепеленко. – Донецк : МОН Украины. Донецкий нац. ун-т экономики и торговли им. М. Туган-Барановского, 2007. – 360 с.
3. Э. де Сото. Иной путь. Невидимая революция в третьем мире: [Пер. с англ. Б. Пинскер]. – М.: Catallazy, 1995. – 320 с.

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ У ПРОВЕДЕННІ АУДИТУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

*Клочан В.П., кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет*

Еволюція розвитку аудиту проявляється у стійкій тенденції зростання питомої ваги аналітичних послуг в діяльності аудиторських фірм, що підвищує якість аудиту в цілому. Аудитор має прагнути не стільки виявлення окремих помилок і навмисного викривлення в обліку, скільки знаходження систематичних неправильностей в обліку, з точки зору аналітика. Тому фінансовий аналіз в аудиті в залежності від поставленої задачі є інструментом одержання аудиторських доказів та супутнім аудиту видом послуг.

Аналітичні процедури в більшій чи меншій мірі використовує кожен аудитор. В результаті аналізу формується оцінка достовірності обліку об'єкта, що перевіряється. Дана оцінка є непрямим свідченням, на основі якої аудитор приймає рішення про необхідність застосування інших аудиторських процедур, більшою мірою орієнтованих на одержання прямих свідчень, якщо ця необхідність обумовлена попереднім аналізом об'єкта обліку.

За кордоном обов'язковість аналітичних процедур передбачена стандартами аудиту. Наприклад, згідно з визначенням Положення про стандарти аудиту (SAS56) аналітичні процедури є оцінкою фінансової інформації на основі вивчення ймовірних співвідношень між фінансовими і нефінансовими даними, у тому числі порівняння записаних сум з очікуваними сумами, які визначив аудитор. Переконалівість аналітичних висновків залежить від якості проведеного аналізу і, при необхідності, підтверджується іншими аудиторськими процедурами – перерахунок, підтвердження, документування та ін. Особливе значення аналіз має на ранніх стадіях аудиторської перевірки, в тому числі і на стадії планування проведення аудиту. На цих стадіях аналітичні процедури дозволяють визначити особливості діяльності клієнта, намітити стратегію перевірки, оцінити ступінь аудиторського ризику, виявити проблеми у формуванні фінансової інформації. На даному етапі плануються часові рамки, глибина перевірки фактичного матеріалу, процедури, які доцільно застосувати для ефективного вирішення завдань аудиту.

Аналітичні процедури аудитора в ході попереднього ознайомлення з бізнесом клієнта зводяться до наступним типовим дій:

- 1) порівняння поточних даних з даними попередніх періодів;
- 2) порівняння поточних даних з даними плану і прогнозу;
- 3) порівняння поточних даних з нормативними (або оптимальними) значеннями;

- 4) порівняння поточних даних підприємства із середніми галузевими значеннями;
- 5) порівняння фінансових коефіцієнтів з нефінансовими показниками.

Метою застосування аналітичних процедур є визначення нетипових ситуацій у діяльності підприємства і його звітність. Процедури попереднього огляду можуть успішно застосовуватися і на наступних етапах перевірки. В ході проведення самих процедур аудиту аудитор, за допомогою аналізу, оцінює необхідність скорочення або, навпаки, збільшення кількості детальних аудиторських процедур.

Інформаційна база аналізу заснована на використанні різних джерел, в тому числі і нефінансових даних (відомості засобів масової інформації, пояснювальні записки, положення про облікову політику, дані про виробничі потужності, чисельності працюючих та ін). Вміння зіставити фінансові і нефінансові показники характеризує кваліфікаційний рівень аудитора. На завершальній стадії аудиторської перевірки фінансовий аналіз необхідний для оцінки результатів і вироблення аудиторського висновку.

Бухгалтерський облік в Україні розвивається з урахуванням відповідності найпоширенішим міжнародним стандартам. У міжнародній практиці визначення обліку включає бухгалтерський облік, виробничий облік, фінансовий облік, внутрішній аудит, податковий облік. Тому до аудиторської діяльності поряд з аудиторськими перевітками відносяться і роботи, супутні аудиту, – послуги по випробуванню, податкові послуги, консультаційні послуги для адміністрації, фінансовий аналіз (аналіз фінансової звітності). Питома вага послуг, супутніх аудиту, в практиці провідних аудиторських фірм західних країн становить до 50% всіх надаваних послуг.

Стандарти щодо надання супутніх послуг у складі Міжнародних стандартів проведення аудиту (IAG/RS) Міжнародного комітету з аудиторської практики визначають зміст і завдання робіт. Стандарт з аналізу фінансової звітності виділений в окремий розділ, в якому розглянуті обов'язкові аудиторські процедури при виконанні даного аналізу. Цей норматив відноситься до аналізу фінансової звітності, однак може застосовуватися до аналізу іншої фінансової інформації. Перед початком проведення фінансового аналізу клієнт і аудитор погоджують: мету послуги, що підлягає виконанню; масштаб аналізу (зразок звіту, що підлягає здачі); положення про те, за яких обставин аудиторський висновок не може бути сформульованим.

При виконанні зобов'язання аудитор може і повинен використовувати специфічні аналітичні процедури. Сукупність таких специфічних процедур, об'єднаних у певну логічну послідовність, називається методикою проведення фінансового аналізу. Крім того, аудитор повинен бути інформований про події, що відбулися після дати складання фінансової звітності, які спричинили істотну зміну результатів, відображених у фінансовій звітності.

Висновки проведеного аналізу повинні бути оформлені документально, при цьому необхідними є посилання на методи, що використовувались для отримання оціночних результатів. Якщо результати проведеного аудитором фінансового аналізу викликають у нього сумніви з приводу повноти і точності фінансової звітності, то він аргументує необхідність зміни інформаційної бази аналізу, а в разі неможливості такої зміни не гарантує достовірність аналітичних висновків. Звіт з фінансового аналізу складається аудитором відповідно до вимог Міжнародних стандартів IAG 21, IAG 24, IAG/RS 2.

Введення нового Плану рахунків бухгалтерського обліку, приведення форм бухгалтерського обліку та бухгалтерської звітності в більшу відповідність до вимог Міжнародних стандартів викликають необхідність використання нової методики фінансового аналізу, що відповідає умовам ринкової економіки. Така методика потрібна для обґрунтованого вибору ділового партнера, визначення ступеню фінансової стійкості підприємства, оцінки ділової активності та ефективності підприємницької діяльності. Основним (а в ряді випадків і єдиним) джерелом інформації про фінансову діяльність ділового партнера є бухгалтерська звітність, яка стала публічною. Аналіз фінансової звітності проводиться з метою одержання бази для прийняття оптимального управлінського рішення, тому поглиблений аналіз призначений для внутрішнього користувача – адміністрації і власника, які управляють капіталом підприємства. Зовнішні користувачі користуються результатами фінансового аналізу за згодою внутрішніх користувачів і встановленою ними формою.

Фінансовий аналіз є метод пізнання фінансового механізму підприємства, процесів формування і використання фінансових ресурсів для його оперативної й інвестиційної діяльності. Основною метою фінансового аналізу є виявлення суттєвих зв'язків і характеристик фінансового стану підприємства для вироблення оптимального управлінського рішення. Ця мета досягається за допомогою одержання невеликого числа ключових параметрів, що дають об'єктивну і точну картину фінансового стану підприємства, його прибутків і збитків, змін у складі активів і пасивів, в розрахунках з дебіторами і кредиторами. При цьому аналітика і керуючого (менеджера) може цікавити як поточний фінансовий стан підприємства, так і його проекція на найближчу перспективу або більш віддалений період.

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ У РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

*Вишневська О.М., доктор економічних наук, професор,
Миколаївський національний аграрний університет*

У світі мабуть не має людини, яка б не знала про глобалізацію, її вплив відчувають усі країни, регіони, окремі особистості, що вимагає адаптації до процесів світової інтеграції. На світовій арені відбуваються суттєві зміни, які протягом тривалого часу визначатимуть головні напрями розвитку людства. Внаслідок глобальних трансформацій формуються принципово нові риси світового порядку, а міжнародні процеси проявляються у вигляді суперечливих тенденцій, постійно виникають нові виклики і загрози міжнародній безпеці. Розвиток країн світу тісно пов'язаний із формуванням сучасного глобального простору безпеки і стабільності. У третьому тисячолітті будь-яка країна може залишитися поза розвитком, якщо не буде враховано вимоги та правила гри, що формуються у безпековому просторі геосередовища. Саме глобалізація відображає об'єктивний процес, який розвивається незалежно від волі глобалізаторів, а глобалізаційні процеси вимагають адаптації процесів соціально-економічного розвитку і напрямів збереження навколишнього середовища, особливо у контексті нагальної потреби підвищення конкурентоспроможності економік окремих держав світу.

Динамічні зміни у інтенсивності, швидкості та масштабах впливу цих процесів в останні півстоліття дають підстави для характеристики сучасності як епохи глобалізації на відміну від попередніх епох, в які, звичайно, також відбувалися глобальні (всесвітні) процеси. Вагомим фактором є ментальність народів, які об'єдналися з метою отримання переваг від подібної співпраці.

Глобалізаційні процеси характеризують не лише взаємодію складових світової господарської системи з природно-біологічним середовищем, але і відображає цілісність у соціально-природних аспектах розвитку. Глобалізаційні процеси активізують посилення економічних взаємозалежностей і взаємозв'язків, створення економічних відносин, які забезпечують розвиток окремих господарюючих систем у поєднанні інтересів суспільства і природи. Кількісні і якісні характеристики глобальної економіки проявляються через різноманітність типів економічної діяльності, перехід супроводжується рухом від структурних утворень до не структурних, що визначає фундаментальне підґрунтя розвитку на основі позасистемної інтеграції на різних рівнях гео економічного простору, від виробничого і фінансового, до економічного і екологічного.

Гарантування економічної безпеки держави пов'язане із реалізацією комплексу заходів на міждержавному і державному рівнях щодо забезпечення відповідного рівня соціальної, політичної і оборонної безпеки, охорони та цілісності території, забезпечення розвитку галузей економіки на

інноваційних засадах, невразливості і незалежності національних інтересів відповідно до виникнення зовнішніх і внутрішніх загроз, в першу чергу глобалізаційних, унеможливлення військових конфліктів. Подібний підхід дозволить мінімізувати загрози та забезпечити відповідну адаптацію до глобалізаційних змін та тенденцій.

Враховуючи результати проведених нами досліджень виявлено, що всі гео економічні чинники у соціально-економічному розвитку держави та гарантуванні економічної безпеки, від зовнішньоекономічних до технологічних, повинні бути зорієнтовані на внутрішню природно-ресурсну основу, враховувати економічні, соціальні, культурні, екологічні особливості з метою мінімізації ризиків і активізації переваг від гео економічного середовища. Забезпечити безпеку суспільства, унеможливити загрози.

Застосування концепції безпеки суспільства або “соцієтальної безпеки” надає можливість застосовувати інструменти для оцінки процесів, які можуть перетворитись у загрозу та потенційно призвести до загострення загроз. У міжнародній системі безпека суспільства стосується його здатності продовжувати своє існування за умов глобалізації загроз.

Зважаючи на сучасну міжнародну ситуацію та занепокоєння глобальною безпекою, безпека суспільства має включати елементи довгострокової взаємної довіри, передбачуваності та спільних інтересів, а також адекватні інструменти державної політики. Основні тенденції сучасності – глобалізація, підсилює асиметричні тенденції. Асиметричний конфлікт є наслідком структурних змін і каталізатором подальших трансформацій. Він здатен призвести структуру до біфуркації і негативним чином вплинути на безпеку її елементів, але в той же час асиметрія часто є інновацією, що дозволяє виявити нові типи системних протиріч і вчасно їх вирішити, і, в цьому сенсі, асиметричний конфлікт здатний сприяти системній стабільності.

Асиметричні конфлікти в міжнародних відносинах мають тенденцію до активізації, не лише за кількістю, але й за інтенсивністю. Асиметрія у її різних проявах є чи не найсуворішим випробуванням для глобальної системи міжнародних відносин. Саме тому виникає нагальна потреба у дієвому поєднанні внутрішньої основи у розвитку галузей економіки, відповідної технологічної готовності до запровадження інновацій і адаптації до глобалізаційних тенденцій, гарантування економічної, соціальної, енергетичної, продовольчої, оборонної безпеки держави. Глобалізаційний процес, як і будь-який інший має переваги та недоліки, можливості та загрози. Саме тому необхідно скористатися їм свідомо та зберегти світ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України. Фонд “Ефективне управління” Всесвітній економічний форум [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://feg.org.ua>
2. Кочетов Э.Г. Геоэкономика. Освоение мирового экономического пространства / Э. Г. Кочетов. – М. : Норма, 2010. – 528 с.

3. Норт Д. Понимание процесса экономических изменений / пер. с англ. К. Мартынов, Н. Эдельмана. – М. : Государственный университет высшей школы экономики. – Москва, 2010. – 256 с.

УДК 658.27.004.67

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕМОНТУ І ПОЛІПШЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

*Потривасєва Н.В., доктор економічних наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет*

На сьогоднішній день, в умовах ринкового середовища, значна увага приділяється ресурсному потенціалу кожного з суб'єктів господарювання, оскільки саме він визначає рівень їх розвитку у виробничо-реалізаційному просторі. Основні засоби є провідним ресурсом підприємств, ремонт та поліпшення яких потребують чіткого розуміння бухгалтерських норм та податкового законодавства. З введенням національних стандартів підприємства отримали нові можливості в формуванні облікової політики до основних засобів. Однак, поряд з цим, з'явилося чимало питань, які є недостатньо досліджені та мають дискусійний характер.

Метою дослідження є визначення сутності ремонту і поліпшення основних засобів, їх облікового забезпечення відповідно до норм чинного бухгалтерського та податкового законодавства.

Як економічна категорія, основні засоби є частиною постійного виробничого капіталу, який виступає у формі засобів праці і поступово, протягом багатьох виробничих циклів, переносить свою вартість на виготовлений продукт. Ліквідувати негативний вплив зношення основних засобів на продуктивність їх функціонування, на нашу думку, можливо за рахунок впровадження ефективного інституціонального механізму їх відтворення. Адже саме безперервне оновлення основних засобів у процесі виробництва прискорює вибуття застарілих засобів праці.

Досліджуючи процес відтворення основних засобів, нами було з'ясовано, що основні засоби є частиною засобів виробництва, яка в речовій формі відображена в засобах праці, зберігає протягом тривалого часу свою форму, переносить частинами свою вартість на вартість продукції та відшкодовується тільки після проведення декількох виробничих циклів. Слід зазначити, що до складу витрат на відтворення основних засобів включаються не лише витрати на ремонт, а й на інші заходи, що здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані (проведення технічного огляду, нагляду, обслуговування тощо) та одержання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигід від його використання.

Отже, виникає питання: чи призведуть поліпшення та ремонт до збільшення майбутніх економічних вигід, первісно очікуваних від використання об'єкта основних засобів? Відповідно до Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів [1] (далі – Рекомендації № 561) рішення про характер і ознаки здійснюваних підприємством робіт приймається керівником підприємства з урахуванням результатів аналізу існуючої ситуації та суттєвості таких витрат. Заміна окремих важливих компонентів (частин) основних засобів (двигунів тощо) може відобразитися, зокрема, як заміна об'єкта основних засобів, якщо термін корисного використання такої частини відрізняється від терміну корисного використання основних засобів, до яких належить цей компонент. У даному випадку заміна такого компонента відображається капітальними інвестиціями у придбання нового об'єкта основних засобів і списанням заміненого.

Слід зазначити, що Рекомендаціями № 561 також встановлено, що витрати на поліпшення основних засобів для відновлення майбутніх економічних вигід, очікуваних від їх використання, визнаються капітальними інвестиціями за умови, що балансова вартість активу не перевищує суми його очікуваного відшкодування [1]. До того ж сумою очікуваного відшкодування вважається найбільша з двох оцінок: чиста вартість реалізації або теперішня вартість майбутніх чистих грошових надходжень від використання основних засобів, включаючи його ліквідаційну вартість. Отже, Рекомендаціями № 561 передбачено в окремих випадках капітальні інвестиції відображати не лише при здійсненні заходів, спрямованих на збільшення майбутніх економічних вигід, первісно очікуваних від використання основних засобів, а й при проведенні заходів, наслідком яких є лише відновлення майбутніх економічних вигід, очікуваних від використання таких активів.

Поліпшення стану основних засобів безпосередньо пов'язане з певними витратами, які в бухгалтерському обліку спочатку акумулюються за дебетом субрахунків 151 “Капітальне будівництво”, 152 “Придбання (виготовлення) основних засобів” або 153 “Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів”. Після того як роботи з поліпшення завершено, витрати списують на дебет відповідних субрахунків до рахунків 10 “Основні засоби” або 11 “Інші необоротні матеріальні активи”.

Відзначимо, що поліпшення основних засобів проходить через аналітичний облік з відображенням на позабалансовому рахунку 09 “Амортизаційні відрахування”, збільшення залишку на якому відбувається на суму нарахованої амортизації. Слід зазначити, що зменшення залишку на цьому рахунку відбувається у разі використання амортизації на капітальні інвестиції, зокрема за таким напрямом використання, як поліпшення (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо) основних засобів.

Витрати на поліпшення об'єкта основних засобів у міру їх здійснення списуються за дебетом рахунку 15 “Капітальні інвестиції” та кредитом

рахунків 13 “Знос (амортизація) необоротних активів”; 20 “Виробничі запаси”; 22 “Малоцінні швидкозношувані предмети”; 65 “Розрахунки за страхуванням”; 66 “Розрахунки за виплатами працівникам” тощо (якщо роботи здійснюються господарським способом). За умови виконання поліпшення підрядником такі витрати відносять на кредит рахунку 63 “Розрахунки з постачальниками та підрядниками”.

Ремонт основних засобів в умовах фінансової кризи є неодмінним чинником мобілізації коштів для підтримки матеріально-технічної бази підприємств у робочому та функціональному стані. Відображення в бухгалтерському обліку витрат на ремонт основних засобів безпосередньо залежить від об’єкта витрат.

Дослідженням встановлено, що при відображенні в бухгалтерському обліку заходів на поліпшення та ремонт основних засобів може застосовуватися спеціальний підхід, що враховує норми податкового законодавства і для якого не є суттєвим те, чи призвели такі заходи до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об’єкта основних засобів. Згідно з П(С)БО 7 [2] первісна вартість основних засобів може збільшуватися на суму витрат, пов’язаних з поліпшенням та ремонтом об’єкта, визначених нормами податкового законодавства.

Відзначимо, що у податковому обліку [3] до поліпшення основних засобів належить як поточний, так і капітальний ремонт, витрати на проведення якого в межах ремонтного ліміту можна включати до податкових витрат. Витрати, які перевищують 10-відсотковий ремонтний ліміт, відносяться на збільшення первісної вартості відремонтованого або поліпшеного об’єкта основних засобів та амортизуються у складі цієї вартості.

При відображенні ремонту та поліпшення основних засобів за нормами податкового законодавства потрібно звернути увагу на те, що досліджувані матеріальні активи мають відповідати таким критеріям:

- мати господарське призначення;
- їх вартість повинна перевищувати 2500 грн і поступово зменшуватись у зв’язку із фізичним або моральним зносом;
- очікуваний строк корисного використання (експлуатації) з дати введення в експлуатацію має становити понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [3].

Водночас не є основними засобами вартість землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2500 грн, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів.

Отже, проблема облікового забезпечення ремонту та поліпшення стану основних засобів полягає у невідповідності нормативно-правових актів, регламентуючих бухгалтерський та податковий облік. У податковому обліку

на відміну від бухгалтерського, витрати на ремонтні роботи поділяються на утримання основних засобів (технічне обслуговування), а також ремонт та поліпшення основних засобів (реконструкція, модернізація та інші види поліпшення). Зрештою у податкових цілях до однієї групи потрапляють як поліпшення, так і всі ремонти незалежно від їхнього виду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293623.
3. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

УДК 330.534.4 (477)

СИСТЕМА ОБЛІКУ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ В УКРАЇНІ

*Ксьонжик І.В., кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет*

Облік виконання бюджету і облік використання кошторису у фінансових органах чітко розмежовані. Завданнями обліку виконання бюджету є повне, своєчасне і достовірне відображення процесу виконання державного та місцевих бюджетів.

Облік виконання бюджету у фінансових органах покладений на відповідні служби залежно від рівня фінансового органу. Так, облік виконання Державного бюджету здійснює Управління бухгалтерського обліку і звітності у складі Головного управління Державного казначейства та відділи бухгалтерського обліку і звітності територіальних органів Державного казначейства. Облік виконання місцевих бюджетів ведуть головні бухгалтерії у складі обласних, міських (м. Київ і м. Севастополь) фінансових управлінь державних адміністрацій, а також бухгалтерії районних, міських і районних у містах фінансових відділів. Фінансові органи належать до бюджетних установ. Крім обліку виконання бюджету вони здійснюють облік виконання своїх власних кошторисів видатків.

Система бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів побудована з урахуванням всіх необхідних змін, спричинених наявними економічними обставинами, з дотриманням загальних принципів і вимог щодо здійснення бухгалтерського обліку і звітності. Головними серед них є:

1. Принцип законності (відповідність правилам і процедурам, передбаченим законодавчими та нормативними актами).
2. Принцип правильності (сумлінне застосування прийнятих правил та процедур).
3. Принцип обачності (обґрунтована, виважена оцінка фактів).
4. Принцип достовірності (правдиве відображення у бухгалтерській звітності операцій, проведених учасниками бюджетного процесу, з дотриманням вимог відповідних нормативних актів).
5. Принцип незалежності (виокремленість фінансових бюджетних років (звітних періодів)).
6. Принцип постійності, стабільності правил бухгалтерського обліку (незмінність методів бухгалтерського обліку, крім випадків істотних змін у діяльності або в правовій базі. В такому разі має бути забезпечена порівнюваність із звітами за минулі періоди).
7. Принцип зрозумілості (інформація, що включається до бухгалтерського обліку та звітності, повинна бути доступною для розуміння користувачів).
8. Принцип доречності, суттєвості (корисність інформації для підготовки та прийняття економічних рішень; інформація є суттєвою, якщо її відсутність або перекручення може вплинути на рішення користувачів інформації).
9. Принцип порівнюваності (можливість визначення тенденцій виконання бюджету через порівняння інформації, що міститься у бухгалтерському обліку і звітності, за певний період часу).
10. Принцип переваги змісту над формою (відображення операцій відповідно до їх економічної суті, а не юридичної форми; узагальнення інформації має здійснюватися не тільки за юридичними нормами, але й відповідно до її економічної ефективності).
11. Принцип раціонального угруповання логічних операцій і процедур.
12. Принцип своєчасності (забезпечення своєчасною інформацією органів законодавчої та виконавчої влади, приймають рішення, здійснюють оцінку виконання бюджету, готують пропозиції щодо складання бюджету тощо та інших користувачів).

Загальними вимогами, що висуваються до бухгалтерського обліку виконання бюджетів, є:

- облік повинен бути чітко документований;
- облік здійснених операцій здійснюється у певній послідовності на підставі документів;
- записи здійснених операцій відображаються на облікових рахунках бухгалтерського обліку;
- облік повинен бути суцільним за охопленням операцій і безперервним у часі.

Бухгалтерський облік з виконання бюджетів відзначається складністю, що пояснюється великою кількістю учасників бюджетного процесу,

різноманітністю операцій, великою кількістю зв'язків. Він обробляє масові результати (отримання податків та здійснення платежів), одночасно забезпечуючи принцип касової єдності та консолідації бюджетних рахунків. Бухгалтерський облік операцій з виконання бюджету передбачає їх зв'язок через єдину бюджетну класифікацію з аналогічними операціями, які реєструються розпорядниками бюджетних коштів шляхом застосування єдиних аналітичних бухгалтерських реєстрів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Федосов В.М. Бюджетний менеджмент / В. М. Федосов. – К. : ЦУЛ. – 2004. – 280 с.
2. Бюджетний кодекс України – Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/bku>

УДК 657.13

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Кузьома В.В., кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет*

Фінансова звітність аграрних підприємств – це єдина система облікових даних про майно, зобов'язання, а також результати господарської діяльності, що складається на основі даних бухгалтерського обліку за встановленими нормами. Практично у всіх країнах на законодавчому рівні діє норма обов'язковості складання бухгалтерської звітності, щоб забезпечити численних користувачів потрібною їм інформацією про ті чи інші суб'єкти аграрного господарювання. Фінансова інформація широко використовується в оперативно-технічному, статистичному обліку, для планування, прогнозування, вироблення тактики і стратегії діяльності. Користувачами інформації, відображеної в типовій бухгалтерській звітності організації, є різні споживачі – інвестори; кредитори; кредитні установи; юридичні і фізичні особи, що надали позики організації; державні органи; адміністрація організації і її працівників, і інші користувачі. Потреби користувачів інформації також є різними [1].

Використання фінансового обліку як цілісної системи, дозволяє аграрним підприємствам найбільш ефективно управляти господарською діяльністю, задовольняти запити споживачів продукції, виконувати роботи і надавати послуги, оцінювати положення підприємства на ринку.

Задоволення користувачів в інформації про фінансовий стан, фінансові результати діяльності та зміни у фінансовому становищі аграрного підприємства для прийняття економічно обґрунтованих рішень надає фінансовій звітності першорядне значення серед інших видів звітності.

Бухгалтерська звітність виступає як засіб спостереження користувачами звітної інформації за роботою аграрного підприємства, виявлення ознак їх банкрутства, формування єдиної державної бази статистичного спостереження та макроекономічних показників, використання при оподаткуванні та інших цілях [2].

При оцінці фінансового стану наводяться показники оцінки задовільності структури балансу (поточної ліквідності, забезпеченості власними засобами і здатності відновлення (втрати) платоспроможності). При оцінці фінансового стану на довгострокову перспективу наводиться характеристика структури джерел коштів, ступінь залежності організації від зовнішніх інвесторів і кредиторів. Крім того, може бути наведена оцінка ділової активності організації, критеріями якої є розгалуженість ринків збуту продукції, включаючи наявність постачань на експорт, репутація організації, що виражається, зокрема, в популярності клієнтів, які користуються послугами організації та ін., рівень ефективності використання ресурсів підприємства. Доцільним є включення в пояснювальну записку даних про динаміку найважливіших економічних і фінансових показників роботи організації за кілька років, описів майбутніх капіталовкладень, економічних заходів що здійснюються та іншої інформації, яка цікавить можливих користувачів річного бухгалтерського звіту [1].

Міжнародна практика розробила певні методи аналізу фінансової звітності, які ґрунтуються на різноманітних абсолютних та відносних типових показниках, що дозволяють проводити не тільки аналіз балансових статей окремої фірми, але і порівняльний аналіз по ряду підприємств однієї галузі господарювання або займаються аналогічними видами діяльності. Такі співставлення звичайно проводяться не тільки за звітний рік, але і за ряд років, що відбивають досить тривалий період діяльності. Це дозволяє визначити тенденції розвитку аграрного підприємства на перспективу, що має велике значення в його практичній діяльності, оскільки вони здійснюють як довгострокове, так середньострокове і поточне внутрішньофірмове планування. Залежно від цілей аналізу фінансової звітності і зацікавлених в його результатах користувачів застосовуються різні види аналізу і різний набір показників – фінансових коефіцієнтів.

Фінансові коефіцієнти використовуються для оцінки діяльності фінансових менеджерів і враховуються ними при прийнятті управлінських рішень. Такі коефіцієнти доступні і власникам, які на їхній основі можуть самостійно проаналізувати ефективність діяльності аграрного підприємства і її поточний фінансовий стан.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бухгалтерський облік і фінансова звітність - об'єкти фінансового контролю : методіч. посібник. – К. : Атіка, 2012. – 304 с.
2. Гаращенко О. В. Облік і аналіз формування фінансових результатів та розподілу прибутку: автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.06.04 / О. В. Гаращенко. – КНЕУ. – К., 2014. – 19 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ АМОРТИЗАЦІЇ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Чебан Ю.Ю., кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет*

В Україні будується нова економічна система, що базується на ринкових відносинах. В зв'язку з цим відбуваються суттєві зміни в системі управління, що мають вплив на бухгалтерський облік і аналіз фінансового стану сільськогосподарського підприємства. Облік в аграрному секторі починає поступово наближатися до вимог міжнародних стандартів, що вимагає нових знань від бухгалтера, який перестає бути вузьким спеціалістом, що відповідає лише за ведення бухгалтерських рахунків, а стає кваліфікованим працівником, який здійснює значну роботу по плануванню, контролю, оцінці та огляду господарської діяльності підприємства.

Амортизація як економічна (в т. ч. облікова) категорія, як складова фінансово-господарської діяльності підприємства завжди була й залишається однією із центральних тем, що знаходиться на перехресті науки та практики. При цьому її актуальність спричинена, в першу чергу, існуванням значної кількості невирішених проблемних питань, що час від часу з'являються із прийняттям чергових недосконалих нормативно-правових актів.

Організаційно-правові та економічні основи амортизації необоротних активів в умовах переходу до ринку викладені в законах України “Про оренду державного та комунального майна (13), “Про колективне сільськогосподарське підприємство (19), “Про амортизацію”, “Про фінансовий лізинг”, “Про оподаткування прибутку підприємств, П(С)БО 7 “Основні засоби (25)”, П(С)БО 8 “Нематеріальні активи” (28), П(С)БО 16 “Витрати” та інших нормативних і правових актах.

При визначенні норми та суми амортизаційних відрахувань важливим питанням є строк корисного використання необоротного активу, що амортизується. Згідно до діючих методик, даний термін визначається як „очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг). При цьому розглядається фізичний знос об'єкта необоротних активів і практично не враховується той факт, що в умовах швидкого розвитку технологій важливу роль відіграє його моральний знос і особливості технологічного процесу, в якому він бере участь. Це призводить до зниження ефективності використання наявних ресурсів від застосування морально застарілих необоротних активів, і відповідно, втрати господарюючим суб'єктом прибутку. Дане питання потребує вирішення на методологічному рівні.

Проблемі нарахування амортизації приділяється чимало уваги. Наприклад, О. Гудзинський, Г. Кірейцев, В. Савчук, розглядаючи перспективи прийняття Закону України “Про амортизацію”, зазначають, що застосування існуючих методів спричинило вимушене застосування більшістю сільськогосподарських підприємств морально і фізично застарілої техніки. С. Євтушенко розвиває концепцію оцінки економічної доцільності експлуатації об'єкту при визначенні строку його корисної експлуатації і пропонує групування необоротних активів в залежності від терміну їх корисного використання. Всіх авторів, які займаються проблемами обліку амортизації, об'єднує думка про невідповідність сучасного нормативного забезпечення вимогам ефективного ведення господарської діяльності.

Метою написання статті є акцентування уваги на значенні морального зносу як окремих об'єктів основних, так і технологічного процесу взагалі та розкриття переваг альтернативного підходу до визначення строку корисного використання необоротних активів, при якому враховується економічна доцільність використання об'єктів та їх морального зносу.

Відповідно до принципів бухгалтерського обліку вартість необоротних активів повинна рівномірно розподілятися протягом передбаченого строку їх експлуатації шляхом розподілу (списання) на звіті періоди, протягом яких ці засоби будуть мати виробничу корисність (зносу). Його мета – розподіл активів довгострокового використання на витрати протягом передбаченого строку експлуатації на основі застосування систематичних та раціональних запасів, тобто – це процес розподілу, а не оцінки.

Усі матеріальні активи довгострокового використання, крім землі, мають обмежений строк експлуатації. Внаслідок обмеженості строку служби, вартість цих активів повинна розподілятися на витрати протягом усіх років їх експлуатації. Двома головними причинами обмеженості строку служби активів є фізичний та моральний знос.

Під фізичним зносом розуміють поступову втрату необоротними активами своєї первісної споживчої вартості, що відбувається не лише у процесі їх функціонування, але й при їх бездіяльності (руйнація від зовнішніх впливів, атмосферних опадів, корозії тощо). Фізичний знос основних засобів залежить від їх якості, технічної досконалості; особливостей технологічного процесу (інтенсивність використання засобу, наявність агресивного середовища); часу їх дії (кількість днів праці на рік, змін на добу, годин праці на зміну); ступеню захисту основних засобів від зовнішніх умов (спеки, холоду, вологості, атмосферних опадів); якості догляду за основними засобами та їх обслуговування, від кваліфікації робітників та їх відношення до основних засобів.

Розрізняють повний та частковий фізичний знос основних засобів. При повному зносі діючі необоротні активи замінюються новими (капітальне будівництво та поточна заміна зношених). Частковий знос підлягає ремонту. Але усунення проявів часткового фізичного зносу може лише дещо

відстрочити термін повного зносу необоротних активів. Необхідність заміни зношеного об'єкта не може бути виключена регулярним ремонтом.

Моральний знос – це зменшення вартості основних засобів та інших необоротних активів під впливом скорочення суспільно необхідних витрат на їх відбудову (моральний знос першої форми); зменшення їх вартості у результаті введення нових, більш прогресивних, економічно ефективних машин та обладнання (моральний знос другої форми). Під впливом цих форм морального зносу технічною характеристикою та економічною ефективністю.

Нинішній етап розвитку науково-технічного прогресу спричиняє швидкий моральний знос деяких об'єктів необоротних активів. Якщо розраховувати термін корисного використання об'єкта, виходячи лише з фізичного зносу, існує можливість втрати економічного ефекту від використання основного засобу.

Вирішення цієї проблеми криється в порівняльному виборі терміну корисного використання об'єкта. Якщо темп оновлення технології, до якої відноситься необоротний актив, достатньо високий, але термін його морального зносу менший за термін зносу фізичного, можна говорити про доцільність використання такого засобу. Строк корисного використання основного засобу при цьому рівняється терміну морального зносу.

Виходячи з вищевикладеного, можна констатувати, що:

- термін корисного використання необоротних активів (за умови перевищення строку морального зносу над строком фізичного зносу) визначається періодом з моменту вводу об'єкта в експлуатацію і до моменту, коли зростаючі витрати на утримання порівнюються зі спадаючими вигодами від використання;
- економічний ефект від використання необоротних активів в будь-який момент його експлуатації можна розраховувати як різницю між рівнями економічних вигод і витрат на утримання;
- термін доцільного використання об'єкта необоротних активів є терміном його корисного використання, обмеженим строком морального зносу об'єкта або технології, до якої належить об'єкт;
- при прийнятті рішення про термін корисної експлуатації об'єкта необоротних активів для розрахунку норм амортизаційних відрахувань необхідно враховувати не лише строк, виходячи з тривалості його ефективної роботи, обмеженої фізичним зносом, але й технологічність об'єкта та виробничого процесу, в якому він бере участь, та темпи розвитку технологій в даній галузі.

Визначення строку корисного використання необоротних активів на основі порівняння впливу фізичного та морального зносу та економічної доцільності об'єктів дає змогу підвищити ефективність використання основних засобів і господарської діяльності.

ОБЛІК ГРОШОВИХ ПОТОКІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Сирцева С.В., кандидат економічних наук, асистент,
Миколаївський національний аграрний університет*

Облік руху грошових потоків на будь-якому підприємстві здійснюється для досягнення загальноекономічної мети його діяльності – отримання максимального прибутку при мінімальних витратах. Правильний розподіл потоків грошових коштів призводить до забезпечення безперебійних виробничих циклів на підприємстві і сприяє зростанню обсягів готової продукції. У той час як недотримання графіка платежів негативно позначається на забезпеченні запасів сировини і матеріалів, рівні продуктивності праці, якості продукції та її збуту, становище підприємства на ринку та ін.

Надходження грошових коштів, здатне погасити зобов'язання підприємства, що є основною умовою його фінансової стабільності, зворотна ситуація вказуватиме на серйозні фінансові труднощі. Але значне перевищення величини грошових коштів над зобов'язаннями свідчить про втрачені можливості їх вигідного розміщення з метою отримання додаткового доходу від інших джерел.

Стабільне становище організації на ринку неможливо без управлінського обліку грошових потоків. За допомогою класифікації управлінського обліку грошових потоків керівник підприємства буде мати можливість вести облік, аналіз і планування різних грошових потоків більш цілеспрямовано та раціонально.

Для того щоб раціонально управляти фінансовими потоками важливо враховувати їх розмір за звітний період, їх основні складові, види діяльності, які формують грошовий потік.

Оцінка грошового потоку може здійснюватися двома методами - прямим і непрямим. Прямий метод являє собою нескладні розрахунки безпосередньо пов'язані з Головною книгою, журналами-ордерами та іншими регістрами бухгалтерського обліку. Його зручно використовувати при веденні контролю над надходженням і видатками грошових коштів.

Крім того, такий метод розрахунку величини грошових потоків дозволяє дати оцінку рівня ліквідності підприємства в довгостроковій перспективі.

Також, якщо мова йде про оперативне управління, то прямий метод можна застосувати з метою контролю над процесом формування виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) та аналізу достатності коштів для платежів за зобов'язаннями організації [1].

До недоліків розглянутого методу можна відзначити те, що він не враховує зв'язку між отриманим прибутком (збитком) і зміною величини грошових коштів підприємства.

В аналізі найбільш зручно використовувати непрямий метод, оскільки він дозволяє виявити отриманий прибуток пов'язаний зі зміною суми грошових коштів. При розрахунку грошових потоків даним методом ключовим показником є чистий прибуток. При необхідності його величина коригується на статті, що не враховують рух реальних грошей за відповідними рахунками.

Проблема ефективності управлінського обліку грошових потоків носить актуальний характер, так як:

- грошові потоки дозволяють функціонувати підприємству в усіх аспектах його господарської діяльності;
- управління грошовими потоками дозволяє забезпечити фінансову стабільність організації та знизити потребу в позикових засобах;
- розумне управління потоками грошових коштів веде до прискорення оборотності капіталу організації і до зміцнення його платоспроможності.

Однією з основних функцій регулювання грошових потоків, що реалізується для максимізації їх ефективності в майбутньому, є оптимізація грошових потоків. Для її здійснення необхідно вирішити наступні завдання: визначити можливі резерви, що здатні зменшити залежність підприємства від зовнішніх джерел запозичення коштів; організувати чітку збалансованість надходження і вибуття грошових потоків за обсягами та в часовому просторі; забезпечити найбільш міцний взаємозв'язок фінансових потоків за видами господарської діяльності підприємства [1].

Завершальний етап оптимізації – це створення умов для досягнення максимальної величини чистого грошового потоку підприємства, яка більш точно показує результати минулих періодів.

Його збільшення дозволяє наростити темпи економічного розвитку організації шляхом самофінансування, знизити залежність від зовнішніх джерел отримання грошових коштів, сприяє приросту ринкової вартості організації.

Таким чином, підприємству слід мати таку кількість грошових коштів, яку б вистачило на його функціонування.

Прогнозування грошових потоків є важливим моментом оптимізації грошових потоків. За допомогою даного методу здійснюється прорахунок різних варіантів, проводиться порівняння отриманих результатів і вибирається оптимальний.

Отже, однією з основних задач управлінського обліку руху грошових коштів є отримання відповіді на питання про можливість поточної діяльності отримувати грошові кошти. Для вирішення цього питання потрібен розрахунок чистого грошового потоку. Чистий грошовий потік є одним з основних показників, що застосовується для оцінки фінансового стану. Він характеризує різницю між позитивним і негативним грошовим потоком та

дозволяє визначити фінансову рівновагу і темпи зростання ринкової вартості підприємства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гутова А. В. Управление денежными потоками / А. В. Гутова / Теоретические аспекты: Финансовый менеджмент. – 2009. – № 4. – С. 120-124.
2. <http://zdlux.com/projects/interior-design-kvartira-kvartira-dom-gostinaya-neoklassitsizm-mid-price-80-100-m2-1038985-photo274906.html>

УДК 338.43:504

ЕКОЛОГООРІЄНТОВАНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА

*Бобровська Н.В., кандидат економічних наук,
Миколаївський національний аграрний університет*

На всіх етапах сучасного розвитку аграрного сектора завжди економічні інтереси переважають над екологічними і відповідно спостерігається зростання негативного впливу економічної діяльності на природне середовище. Постає питання сталого розвитку регіонів, де повинні поєднуватися економічні, соціальні і екологічні аспекти, що буде давати можливість нового бачення еколого-орієнтованого розвитку з метою забезпечення еколого-економічної ефективності використання природних ресурсів за видами.

Більшість наукових розробок не висвітлює аспекти розвитку аграрного сектора у поєднанні соціальних, економічних і екологічних аспектів у контексті збереження екосистем для майбутніх поколінь. Дослідження проводяться переважно у напрямку забезпечення оптимального ресурсовикористання, отримання відповідних економічних інтересів.

Напрями еколого-орієнтованого розвитку галузі через оптимізацію використання природно-ресурсного потенціалу досліджувалися у наукових публікаціях вітчизняних вчених, з-поміж яких: О. Балацький, В. Борисова, О. Вишневська, В. Горлачук, С. Дорогунцов, Б. Данилишин, Л. Мельник, С. Рогач, А. Сердюк, П. Саблук, В. Савчук, Є. Хлобистов. Актуальним є дослідження з точки зору біоекономічних аспектів розвитку галузі, отримання відповідних переваг для виробничої і соціальної інфраструктури, спрямування розвитку галузі у біоекономічну площину.

Складові еколого-орієнтованого підходу формування і використання природно-ресурсної основи розвитку галузі, які включають активізацію інвестиційно-інноваційних процесів і реалізацію комплексу природоохоронних заходів у поєднанні з екологічною свідомістю і відповідальністю товаровиробників нами представлено на рисунку 1.

Рисунок 1 – Складові еколого-орієнтованого підходу формування і використання природно-ресурсної основи розвитку аграрного сектора економіки

Джерело: розробка автора

Поєднання економічних, соціальних і екологічних критеріїв у розвитку аграрного сектора забезпечує можливості розвитку у біоекономічному спрямуванні. Біоекономіка є підсистемою народного господарства, яка поєднує відносини між людьми, що виникають у процесі виробництва, обміну і розподілі продукції, що одержана у результаті використання біологічних технологій, та базується на принципах збереження ресурсів, рециклінгу, незабруднення довкілля, з метою покращення якості та тривалості життя людини.

Розвиток біоекономіки активізує процес нарощування валового виробництва продуктів харчування, виробництва енергоносіїв з поновлювальних джерел і пов'язане з цим зменшення залежності від викопних непоновлювальних ресурсів, створення додаткових робочих місць і збільшення рівня зайнятості, зменшення навантаження на довкілля за рахунок зменшення шкідливих викидів і оздоровлення населення тощо.

Саме тому подальший розвиток аграрного сектора має тісний зв'язок із активізацією екологічних пріоритетів у напрямку забезпечення відповідного балансу природних ресурсів за видами з урахуванням їх біологічних особливостей за окремими природно-районованими зонами, які здатні забезпечити нарощування валового виробництва сільськогосподарської продукції за мінімального негативного впливу на навколишнє середовище за умови реалізації комплексу природоохоронних заходів, залучення "еко-інновацій".

УДК 631.164.6

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК КРИТЕРІЙ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

Костирко А.Г., старший викладач,

Миколаївський національний аграрний університет

Сучасний стан фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств залишається не задовільним через низку причин, серед яких варто виділити відсутність комплексної і системної політики держави, а також не високий рівень привабливості значної частини сільськогосподарських підприємств для кредиторів та інвесторів. Однак, розраховувати лише на власні фінансові можливості досить складно, оскільки вони є недостатніми для задоволення інвестиційних потреб сільськогосподарських підприємств. А тому інвестиційна діяльність сільськогосподарських товаровиробників має не значні обсяги.

Питанням інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств присвячено чимало наукових праць таких авторів, як І. Бланк, М. Кісіля,

М. Кожем'якіної, Ю. Лупенка, В. Месель-Веселяка, П. Саблука, П. Стецюка, І. Червена, Г. Черевка, В. Юрчишина та ін.

Практика свідчить, що основними джерелами інвестиційних ресурсів сільськогосподарських підприємств виступають власні, державні і приватні (вітчизняні та іноземні інвестори). Проте, високі трансакційні витрати і монополізм посередників на ринках сільськогосподарської продукції та інвестиційних ресурсів не дозволяють формувати достатні власні джерела для розвитку матеріально-технічної бази сільського господарства й забезпечувати її розширене відтворення. Довготривале державне недофінансування призвело до деградації матеріально-технічної бази багатьох сільськогосподарських підприємств [2]. А ризикованість аграрної галузі і відсутність належної інфраструктури стримує надходження зовнішніх інвестицій.

За результатами проведеного SWOT-аналізу інвестиційної привабливості Миколаївської області визначено, що серед сильних сторін варто відмітити потенціал розвитку аграрної галузі і переважна більшість прибуткових сільськогосподарських підприємств. Проте, не високий рівень інвестиційно-інноваційної активності сільськогосподарських підприємств і відсутність належної інфраструктури знижує їх інвестиційну привабливість.

Поряд із зазначеними критеріями інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств важливе місце займає їх фінансовий потенціал. Його важливою складовою є здатність підприємства до залучення зовнішніх фінансових ресурсів з метою соціально-економічного розвитку підприємства.

Проведена оцінка фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств Миколаївської області надала можливість визначити, що одним із чинників високого рівня фінансового потенціалу є значне переважання власного капіталу над залученим. Це сприяє зростанню інвестиційних можливостей сільськогосподарських підприємств із меншим ризиком.

Підтвердженням цього є результати досліджень різних науковців. Аналіз оцінки інвестиційної привабливості окремих господарств, що здійснювався з використанням Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затвердженої наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій, дозволив зробити висновок, що перспективи розвитку окремих сільськогосподарських формувань безпосередньо залежать від ефективності господарювання, результатом чого є покращання фінансових результатів та інтенсивності інвестиційних процесів. Встановлено, що найвищу інвестиційну привабливість мають підприємства, які характеризуються високим рівнем платоспроможності та фінансової стійкості. Це дозволяє їм активно здійснювати капітальне інвестування, а з тим і підвищувати показники ефективності функціонування. Важливу роль відіграють і показники ділової активності та ліквідності [1].

Така ситуація була врахована при розробці Стратегічних напрямів розвитку сільського господарства України на період до 2020 року. Одним із напрямів досягнення стратегічних цілей виділено забезпечення формування інвестиційних ресурсів у сільському господарстві за пропорцією, що характеризується співвідношенням між власними і залученими джерелами як 2:1 [2].

Як складова комплексної оцінки інвестиційної привабливості підприємства повинна враховуватися поточна стадія життєвого циклу підприємства. Адже відомо, що на певних стадіях життєвого циклу підприємство характеризується різними показниками динаміки розвитку та ефективності господарювання. Тому саме від етапу розвитку, на якому перебуває сільськогосподарське підприємство, значною мірою залежатимуть обсяг інвестицій, економічна й соціальна ефективність їх вкладення [1].

Інвестиційна діяльність може бути реалізована через ефективний механізм управління інноваційно-інвестиційним процесом шляхом забезпечення досягнення єдності інтересів і встановлення злагодженої взаємодії між державними органами управління, суспільством, приватизованими підприємствами та державними науковими установами при наявності розвиненої інноваційної інфраструктури. Для держави основними перевагами державно-приватного партнерства є активізація інвестиційної діяльності, ефективне управління майном, підвищення ефективності ринкової інфраструктури, стимулювання підприємницької діяльності. Для приватного бізнесу переваги, насамперед, полягають у доступі до ресурсів, використання яких раніше було неможливим, спрощенні дозвільних процедур, розширенні можливості отримання кредитів на пільгових умовах під державні гарантії, що забезпечить стимулювання інноваційно-інвестиційних процесів шляхом надходження інвестиційних ресурсів за рахунок різних джерел фінансування й ефективного їх використання [3].

Отже, нарощування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств позитивно впливає на підвищення інвестиційної привабливості, що сприятиме активізації інвестиційної діяльності з подальшим підвищення ефективності господарювання і конкурентоспроможності галузі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вовк М.В. Організаційно-економічний механізм формування інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств / М. В. Вовк // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Серія : Економіка АПК і природокористування. – 2009. – № 2. – С. 135-139.
2. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ “ІАЕ”, 2012. – 182 с.
3. Панченко В.В. Деякі аспекти інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України / В. В. Панченко // Теорія і практика правознавства. – Вип. 2 (6)/2014. – С. 75-84.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ БЕНЧМАРКІНГУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Лугова О.І., асистент,

Миколаївський національний аграрний університет

Одна з характерних рис сучасного суспільства – принцип безперервної освіти. У рамках цієї концепції навчання розглядається як безперервне цілеспрямоване освоєння людиною соціокультурного досвіду. Модель безперервного розвитку застосовується також і до бізнесу. У діловій сфері прагнення до постійного навчання проявляється у технології бенчмаркінгу [1].

Підприємству, щоб бути успішним на ринку, необхідно правильно відбирати і планомірно впроваджувати з урахуванням конкретних умов зовнішнього і внутрішнього середовища ефективні інноваційні технології. Застосування бенчмаркінгу як інструменту формування економічного потенціалу на підприємствах дозволяє вирішити дане питання, а також частково усунути причини повільного поширення позитивного досвіду в галузі впровадження інновацій у сільськогосподарському виробництві.

У літературі зустрічається чимало визначень поняття “бенчмаркінг”. Взагалі до теперішнього часу вироблено понад 100 різних визначень даного поняття.

Майкл Спендоліні (Michael Spendolini) у своїй книзі *The Benchmarking Book* визначає бенчмаркінг як “безперервний систематичний процес оцінки продукції, послуг або робочих процесів тих організацій, які загальноновизнано вважаються носіями найбільш передових методів роботи, з метою самовдосконалення” [2].

Бенчмаркінг – це, по-перше, порівняння своїх показників з показниками інших підприємств і компаній-конкурентами та організаціями-лідерами, по-друге, вивчення і застосування успішного досвіду інших у себе в організації.

До підручників з менеджменту та маркетингу бенчмаркінг увійшов після 1979 року завдяки вдалому здійсненню фірмою Херох проекту “Бенчмаркінг конкурентоспроможності”. Він полягав у проведенні порівняльного системного аналізу своїх витрат і виробів відносно японських компаній і розробку на цій основі ефективних заходів щодо використання їхнього досвіду [3, с. 3-27].

На думку авторів статті [4], можна виділити основні завдання, які вирішуються в процесі проведення еталонного зіставлення:

1. Оцінка своєї діяльності і порівняння показників з іншими.
2. Вивчення і застосування кращого досвіду інших у своєму

підприємстві.

Практична цінність бенчмаркінгу полягає в тому, що порівнюються не просто основні показники роботи двох або більше організацій, а зіставляються причини і результати тих чи інших дій.

Можна виділити наступні етапи проведення бенчмаркінгу:

1. Вивчення результатів діяльності власного підприємства.
2. Порівняння результатів діяльності власного підприємства з досвідом інших підприємств.
3. Пояснення відмінностей у значеннях обраних показників.
4. Поліпшення: реалізація та навчання.

Бенчмаркінг дозволяє: підвищити якість виробленої продукції; оптимізувати кількість працівників; організувати навчання персоналу; скоротити питомі витрати; підвищити продуктивність праці; знайти способи просування підприємства на нові ринки; визначити найбільш ефективні моделі організації; адаптувати кращий досвід до умов свого підприємства.

Рекомендації для ефективного застосування технології бенчмаркінгу:

1) при застосуванні технології бенчмаркінгу слід провести ретельний аналіз наявної інформації для виявлення тих еталонних показників, які будуть безпосередньо використовуватися в процесі порівняння.

2) отримані при розрахунку показники повинні характеризувати рівень ефективності діяльності. Не вся доступна інформація може використовуватися для бенчмаркінгу, що значно ускладнює збір інформації.

3) необхідна наявність методики застосування результатів бенчмаркінгу для вироблення рекомендацій щодо подальшого розвитку підприємств з урахуванням отриманих даних.

В Україні поширенню бенчмаркінгу перешкоджає ряд обставин:

- непрозорість ринку;
- недоступність відкритої інформації для порівняння;
- нерозвиненість методології та інфраструктури бенчмаркінгу;
- відсутність клубів для пошуку партнерів по бенчмаркінгу і фінансованих державою програм [5].

Істотно і, можливо, на даний момент основна причина невикористання потенціалу бенчмаркінгу як ефективного інструменту формування економічного потенціалу в сільськогосподарських підприємствах - це слабке уявлення про нього або повне незнання щодо можливості застосування його методів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Фазлулина М.Э. Применение технологии бенчмаркинга для повышения конкурентоспособности продукции тракторного машиностроения / М. Э. Фазлулина [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://mami.ru/science/mami145/scientific/article/s11/s11_49.pdf

2. Spendolini, Michael J.,1992. The Benchmarking Book. AMACOM Press, New York.

3. Савельев Є Бенчмаркінгові методи управління конкуренцією у світовій економіці / Є. Савельев, В Куриляк, Г Смалюк // Журнал Європейської економіки. – 2013. – Том 12 (№ 1) – С. 3-27.

4. Владимцев Н.В. Формирование инфраструктуры бенчмаркинга: инструменты эталонного сопоставления в маркетинговых исследованиях / Н. В. Владимцев, И. А. Елшина // Экономический анализ: теория и практика. – 2008. – № 10(115). – С. 37-42.

5. Бенчмаркинг – пять абзацев о главном [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://presslook.com.ua/blog/5#>

УДК 339.5:631.145 (477.73)

СТАН ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Пісоченко Т.С., асистент,

Миколаївський національний аграрний університет

На сьогоднішній день Україна має значні можливості для експорту сільськогосподарської продукції обсяги виробництва яких суттєво перевищують можливості внутрішнього споживчого ринку. За останні роки зовнішня торгівля України продукцією аграрного сектору відчутно покращилася.

Основними експортними продуктами аграрного виробництва в Україні є зернові культури, насіння олійних культур, а також продукція переробки соняшникова олія, томатна паста, консерви овочеві, молочна продукція та соки. Тому існують підстави вважати, що дана продукція триматиме планку в структурі українського експорту, а основними її ринками збуту будуть Росія, країни СНД, Близького Сходу та Південної Африки.

Разом з тим, експортний потенціал сільського господарства використовується не повністю. Основними факторами, що сприяють розкриття експортного потенціалу українського аграрного виробництва є:

- неповна інтеграція вітчизняного агровиробництва у світовому ринку в період політичної та економічної глобалізації;

- нестабільність державної політики експортно-імпортного регулювання, домінування концепції “соціальності низьких внутрішніх цін” над концепцією прибутковості виробництва при стабільності внутрішнього ринку;

- відсутність збалансованої політики стимулювання та підтримки зовнішньоекономічної активності агровиробників;

- обмеженість потужностей для транспортування та портового відвантаження ключових експортних позицій, в першу чергу – зерна [1].

Обсяг і структура експорту країни безпосередньо залежить від її потенціалу, який можна визначити як максимальну здатність національної економіки при певному розвитку продуктивних сил випускати товари й надавати послуги, конкурентоспроможні на зовнішніх ринках. Від рівня експортного потенціалу країни значною мірою залежить її місце в системі

світового господарства, вплив на загальносвітові процеси, що визначає не лише економічну, а й політичну вагомість країни, авторитет і місце держави в міжнародних відносинах [2].

Миколаївська область володіє значним експортним потенціалом. Близько 134 підприємств, організації та фірми займаються експортом сільськогосподарської та переробної продукції, а також 262 – імпортними операціями. Підприємства регіону підтримують ділові стосунки з партнерами 111 країн світу.

На території області розташовано 4 митних пунктів в морських та річкових портах та митний пункт міжнародного аеропорту “Миколаїв”.

Вигідне географічне розташування області, існуючий виробничий та зовнішньоекономічний досвід праці, різноманітні форми власності, дозволяє раціонально використовувати інвестиції закордонних партнерів, сприяють подальшому розвитку ділових відносин на базі створення спільних виробництв, реалізації інших видів зовнішньоекономічного співробітництва.

Обсяг експортної продукції Миколаївської області на період 2013 року складає 1938,3 тис. дол. США (3,37 % до загального експорту країни) та імпорتنної продукції – 861,6 тис. дол. США (1,23 % до загального імпорту країни).

Провівши групування підприємств, які здійснюють експорт сільськогосподарської продукції з Миколаївської області, нами було встановлено п'ять груп з обсягом експортованої продукції більше 500 млн грн. (табл. 1)

Таблиця 1 Групування сільськогосподарських підприємств експортерів в Миколаївській області за 2012-2014 рр.

Групи	Обсяги експорту	2012р.	2013р.	2014р.	2014 р. у відсотках до	
					2012р.	2013р.
I	до 500 тис. грн	2,00	9,00	4,00	200	44,4
II	від 500 тис грн до 1 млн. грн	2,00	2,00	6,00	300	300
III	від 1 млн грн до 100 млн грн	10,00	18,00	32,00	320	177,8
IV	від 100 млн грн до 500 млн грн	1,00	1,00	6,00	600	600
V	більше 500 млн грн	2,00	2,00	2,00	100	100

За період з 2012 по 2014 роки кількість підприємств з кожним роком збільшувалася від 17 підприємств у 2012 році до 50 підприємств у 2014 році.

Головними підприємствами-експортерами сільськогосподарської продукції області є ТОВ СП “Нібулон”, ТОВ “Грінтур-Екс” та інші, а підприємствами переробної галузі являються ФГ “Органік Системс”, ТОВ “Сандора”, ТОВ “Молочна компанія ДРУЖБ” та інші. В структурі експорту найбільшу питому вагу має реалізація продукції сільськогосподарського виробництва, а саме експорт зернових, олійних, технічних культур, а продукції переробки – томатна паста, соки та молочна продукція.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ “ІАЕ”, 2012. – С. 107-108.
2. Стратегічні пріоритети розвитку агропродовольчого підкомплексу України в умовах світової глобалізації : [монографія] / Потриваєва Н. В. – Миколаїв : МДАУ, 2012. – С. 228.

УДК 314.174:332.025

НЕОБХІДНІСТЬ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

*Боднар О.А., аспірант II року навчання,
Миколаївський національний аграрний університет*

Сьогодні зміни розвитку сучасного українського суспільства вимагають позитивних зрушень у розвитку національної економіки та пошуку ефективних методів підвищення рівня та якості життя населення.

Підвищення якості життя у сільській місцевості означає розширення можливостей і свобод сільських жителів, які дозволяють їм прожити довге, здорове та продуктивне життя, мати стабільні засоби існування за місцем проживання та змогу задовольняти свої фізичні, духовні, соціальні потреби на основі активної участі у сталому розвитку сільського господарства і сільських територій.

Рівень життя постійно змінюється і залежить від стану економіки. Визначальним чинником, що впливає на рівень життя українського населення, є економічна ситуація, що склалася в країні сьогодні.

Понад 20 років аграрних трансформацій не принесли простим селянам очікуваного підвищення добробуту. Сьогодні сільські території знаходяться в катастрофічному стані: відбувається погіршення стану природних ресурсів та екологічної ситуації, прийшли в занепад інженерна та соціальна інфраструктура, система соціальних послуг (медицина, культура, дошкільна освіта) та сфера побуту, знижується людський потенціал, процвітає безробіття й бідність, що стимулює трудову міграцію та від'їзд молоді із села.

Спроби підтримки українського села через державні програми досягали своєї цілі тільки в частині підтримки сільськогосподарського виробництва. Заходи програм з підтримки селян та соціальної сфери села практично не були виконані, особливо в частині заходів, які потребували бюджетного фінансування.

Разом з тим, треба відмітити, що сільські території мають і сильні сторони, які обов'язково необхідно враховувати при формуванні державної

політики щодо розвитку країни: наявність природних ресурсів для диверсифікації господарської діяльності у сільській місцевості; достатня просторова база для розвитку багатогалузевого сільського господарства та розміщення виробництв не аграрного профілю; рекреаційний потенціал; збереження традицій та культурної спадщини як активів мікропідприємництва; потенційно висока споживча вартість екологічно привабливого життєвого середовища.

Звідси випливає потреба в запровадженні нових, більш дієвих програм, направлених на покращення добробуту селян.

Розробка тих чи інших заходів для поліпшення рівня та якості життя сільського населення має враховувати суб'єктивні очікування в них сільських жителів, суб'єктивні оцінки їх необхідності, фактори впливу на стан і динаміку рівня життя селян та існуючі для його поліпшення передумови соціально-економічного характеру.

Новий уряд пропонує нові програми та стратегії розвитку держави [1, 2, 3]. Коаліційна угода [1] передбачає кілька заходів, які безпосередньо стосуються підвищення якості життя та диверсифікації господарської діяльності у сільській місцевості: розроблення Концепції розвитку сільських територій; законодавче забезпечення збільшення рівня фінансування місцевих бюджетів, укладання соціальних угод між суб'єктами господарювання та органами місцевого самоврядування для фінансування розвитку сільської місцевості; гармонізація вітчизняного законодавства із законодавством ЄС щодо забезпечення та стимулювання раціонального використання природних ресурсів.

У План дій уряду [3] включено заходи з підтримки та розвитку малого і середнього бізнесу на селі.

Сьогодні Міністерство аграрної політики та продовольства України розробляє Єдину комплексну стратегію розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки [4].

Одним із завдань даної стратегії є “покращення якості життя у сільській місцевості ... з метою підтримання життєво важливої економіки у найбільш вразливих сільських районах, де сільське господарство є головним джерелом доходів”.

Реалізація стратегії планується через здійснення низки реформ. Для підвищення якості життя сільського населення передбачається робота за наступними напрямками: диверсифікація господарської діяльності на селі; формування умов для підвищення доходів сільського населення; поліпшення доступності якісних життєвих благ; покращення агроландшафтів та підвищення безпечності життя на селі.

Таким чином, найважливішим напрямом соціально-економічної політики уряду та держави повинні бути досягнення стійкої позитивної динаміки добробуту та підвищення якості життя сільського населення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Угода про коаліцію депутатських фракцій “Європейська Україна” [Електронний ресурс] : від 27.11.2014. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15/para2#n2>
2. Стратегія сталого розвитку “Україна – 2020” [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>
3. Про затвердження плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку “Україна-2020” у 2015 році [Електронний ресурс] : Розпорядження КМУ від 4 березня 2015 р. № 213-р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/213-2015-%D1%80>.
4. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/16025/#working>.

УДК 314.174:332.025

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

*Горбач С.О., аспірант I року навчання,
Миколаївський національний аграрний університет*

Ринкові перетворення у національній економіці, змінивши суспільне виробництво в цілому, справили вплив на інституційне середовище, в якому реалізуються соціально-трудові відносини в аграрному секторі.

Особливість трудових ресурсів полягає в тому, що, по-перше, трудові ресурси, будучи носіями робочої сили, повинні цю силу постійно відновлювати; по-друге, втрачаючи здатність до праці (з-за віку, стану здоров'я), вони повинні постійно поповнюватися за рахунок втягуються в їх склад нових працівників. У цьому плані завдання держави полягає в забезпеченні умов не тільки для безперервного процесу поповнення чисельності трудоздатного населення, але й забезпечення їх якісного розвитку.

Тому в серед пріоритетних завдань на макрорівні коштує створення такої інституціональної середовища, в якій буде можливо досягти розширеного відтворення трудових ресурсів.

Сучасні умови висувають особливі вимоги до відтворення трудових ресурсів: найважливіше значення набуває не тільки кількість, але і якість трудових ресурсів. І це, в свою чергу, викликає необхідність перегляду ролі інститутів їх відтворення. Інститути відтворення трудових ресурсів здатні створювати на кожній зі стадій такі умови, які можуть сприяти розвитку трудових ресурсів, зростанню ефективності економіки і підвищенню рівня життя. Інституціональний підхід до дослідження відтворення трудових

ресурсів дозволяє включити в розгляд цілий ряд неекономічних факторів (психологічних, соціальних, політичних, культурних).

Розкрити соціально-економічну роль та механізм функціонування інститутів у відтворенні трудових ресурсів. Для цього наведемо наступну класифікацію інститутів, від яких, на нашу думку, залежить відтворення трудових ресурсів. Так, нами виділено, по-перше, інститути, які впливають на характер відтворення трудових ресурсів (розширений, звужений); по-друге, за ступенем розвиненості – слаборозвинені і розвинені інститути; по-третє, за ступенем формальності – формальні і неформальні інститути; по-четверте, інститути, що впливають на макро-, мезо- і мікрорівні.

Так чи інакше, всі вищеназвані інститути як рамки і правила, що обмежують і впливають на поведінку трудових ресурсів, є наслідком взаємовідносин таких інститутів як держава, домашнє господарство і фірми. Особливо значимим і різноманітним є вплив на відтворення трудових ресурсів з боку інституту держави. Інституціональний підхід до держави дозволяє виділити його як особливий інститут, наділений владою і здатністю змінювати інституціональне середовище суспільства.

Держава, володіючи регулюючої функцією, здійснює управління контроль у відтворенні трудових ресурсів. Стимулююча функція полягає у виробництві суспільних благ, спрямованого на задоволення потреб і підтримки життєдіяльності трудових ресурсів. Контролююча функція держави полягає в задачі по забезпеченню відповідності відтворення трудових ресурсів суспільного відтворення.

Багато економістів, визначаючи роль держави в економіці, акцентують увагу на регулюючих функціях. Як інститут влади держава має здатність забезпечувати захист прав власності індивідів, усувати різні перешкоди, що стримують діяльність фірм, обмежувати монопольні структури і їх вплив на ринок, боротися з виникаючими на ринку негативними зовнішніми ефектами. Іншими словами, від держави вимагається створити таке середовище, інститути якого не дозволять утискати інтереси одних груп на користь других. Ринок у такій державі є всього лише інструментом у процесах взаємодії його учасників. Від держави залежить як правильно вона зуміє виконувати важелі такого інструменту, щоб задовольняти інтереси всього суспільства.

Слід підкреслити, що роль держави як інституту відтворення трудових ресурсів буде виражатися у впливі на функціонування таких сфер, як сім'я, освіта, наука, охорона здоров'я та культура.

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ОЦІНКИ РІВНІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

*Зуб О.М., аспірант III року навчання,
Миколаївський національний аграрний університет*

Глобалізація являє собою процес, який перетворює світ на єдину глобальну систему. Глобалізація економіки є однією із закономірностей світового розвитку, і відображає взаємозалежність економік різних країн у формуванні економічного простору, де галузева структура, обмін інформацією і технологіями, географія розміщення продуктивних сил визначаються з урахуванням світової кон'юнктури, етапи суспільного відтворення набувають планетарних масштабів.

Інтеграційні процеси в сучасному світі сформували такі могутні міжнародні структури, які вже зараз впливають на долю будь-якої держави, нерідко незважаючи на норми міжнародного права та існуючі міжнародні домовленості.

Глобалізація є процес, що втілює у собі трансформацію просторової організації світу та його регіонів, соціальних відносин та взаємодій, що вимірюються за допомогою таких показників. Тривалість, інтенсивність, швидкість і вплив, які породжують міжконтинентальні або міжрегіональні потоки та структури активності, взаємодій та прояви на соціально-економічному та екологічному рівнях.

Глобалізація за своєю суттю є викликом економічній безпеці будь-якої країни, яка певною мірою інтегрована до економічного простору [1, с. 39-43].

Економічна безпека держави і формування ефективних механізмів управління нею є одним з пріоритетних завдань за умов впливу глобалізаційних процесів і явищ.

Формування економічної безпеки держави пов'язане насамперед із визначенням національних економічних інтересів у міжнародній господарській системі, формуванням окремих заходів щодо управління безпекою за умов глобалізації світової економіки, що висвітлене вітчизняними та зарубіжними вченими, а саме: Абалкін Л. І., Білорус О. Г., Валлерстайн І., Геєць В. М., Глазьев С. Ю., Даций О. І., Жаліло Я. А., Жарова Л. В., Коваль Я. В., Кругман П., Куценко В. І., Мунтіян В. І., Олейников Е. А., Осипов Ю. М., Пахомов Ю. М., Ругман А. В., Сенчагов В. К., Сорос Дж., Степаненко А. В., Фукуяма Ф., Хвесик М. А., Хлобистов Є. В., Шевчук В. Я. та інші.

За умов глобалізації світової економіки одним з важливих пріоритетів розвитку держави є формування економічної безпеки аграрного сектора, важливість якого зумовлена виробництвом життєво необхідної продукції з метою задоволення потреб населення, продовольчої основи [2, с. 45-50].

Розвиток аграрного сектора повинен бути зорієнтований на формування продовольчої основи і нарощування експортного потенціалу, що пов'язане із параметрами всесвітнього господарського розвитку і адаптацією до зовнішніх умов. Головним позитивним аспектом глобалізаційних процесів для аграрного сектора є розширення ринків збуту сільськогосподарської продукції через нарощування експортного потенціалу.

Глобалізаційні процеси спонукають до поглиблення й уніфікації економічних інтеграційних процесів та створення нових форм організаційної єдності держав у сфері міжнародних економічних відносин шляхом зближення національних економік, уніфікації економічного законодавства відповідно до норм міжнародного права. А тому необхідно адаптувати аграрну політику до загальносвітових тенденцій підтримки галузі, які вимагають залучення додаткових фінансових ресурсів на розв'язання завдань формування і розвитку системи економічної безпеки галузі [3, с. 81-85].

Глобалізація передбачає, що країни стають не просто взаємозалежними з причин формування системи міжнародного інтегрованого виробництва, зростання обсягів світової торгівлі та потоків іноземних інвестицій, інтенсифікації руху технологічних нововведень, але і більш вразливими від негативного зовнішнього впливу. Світова практика свідчить, що переваги від глобалізації розподіляються не пропорційно, що залежить від рівня і перспектив подальшого розвитку країни, ознак конкурентоспроможності на світовому рівні.

За умов впливу глобалізації треба враховувати і недоліки у розвитку галузі, формування економічної безпеки.

Негативними наслідками економічної глобалізації є обмежені можливості у розвитку соціальної інфраструктури, матеріально-технічного розвитку за рахунок власних фінансових ресурсів товаровиробників. Глобалізація зумовлює міжнародну інтеграцію, що стосується концентрації окремих видів ресурсів, але не зорієнтована на формування ознак сталості усіх учасників геосередовища.

Отже, економічна глобалізація є процесом посилення у світі економічної взаємозалежності національних економік, у зв'язку зі збільшенням швидкості руху й обсягів товарів, послуг, технологій та капіталів через державні кордони. Ця тенденція охопила усі сфери життєдіяльності і пов'язана із необхідністю формування дієвих національних пріоритетів у розвитку, у тому числі з метою створення відповідної продовольчої основи країни і окремих її регіонів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Березіна Л. М. Економічна безпека та проблеми вдосконалення відносин суб'єктів АПК / Л. М. Березіна // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2011. – № 1 (4). – С. 39-43.

2. Вишнеvsька О.М. Глобалізаційні виклики у гарантуванні економічної безпеки держави / О. М. Вишнеvsька, О. М. Недова, Л. І. Сокірка // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – [Електронне видання] – Випуск № 1. – С. 45-50.

3. Єлістратова Ю.О. Економічна безпека сільськогосподарських підприємств та її складові на макро- та макрорівнях / Ю. О. Єлістратова // Інноваційна економіка. – 2009. – № 3. – С. 81–85.

УДК 631.11:005.42

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ПІДПРИЄМСТВ АПК

*Марковська Т.С., аспірант I року навчання,
Миколаївський національний аграрний університет*

Наслідки функціонування підприємств агропромислового комплексу значною мірою залежать від рівня їх розвитку, досконалості та адекватності економічних відносин між ними. Діючи на ринку з метою підвищення рівня забезпечення споживачів сільськогосподарською продукцією та продуктами її переробки, кожне з підприємств, як складових АПК, керується власними економічними вигодами та комерційними інтересами.

Забезпечення потреб національного ринку вимагає перманентного удосконалення економічних відносин та взаємозв'язків підприємств АПК, оскільки учасники агропромислового виробництва забезпечують єдиний процес відтворення як продовольчих, так і низки непродовольчих товарів, виготовлених із сільськогосподарської сировини, їхні дії свідомо чи несвідомо взаємопов'язані послідовно, оскільки кожний є споживачем ресурсів, вироблених на попередній стадії відтворювального циклу, і одночасно – виробником ресурсів, призначених до споживання на наступній стадії.

Формування дієвих економічних відносин підприємств у межах національної економіки можливе лише за умови функціонування ринку з притаманними йому класичними принципами. За таких умов продукт праці кожного підприємства як структурного елементу економіки країни реалізується у формі товару відповідно до вимог ринкового механізму. Організаційно-економічні відносини підприємств мають враховувати інтереси всіх учасників виробництва, що забезпечить ефективність господарювання.

Термін, принцип (від лат. Principium) – це рушійна сила, що застосовується під час опрацювання методологічних основ формування і розвитку економічних відносин між підприємствами усіх сфер національної економіки. Зазначені відносини забезпечують можливість реалізації вимог об'єктивних економічних законів, ідентифікацію порушень та похибок господарських процесів, їх упередження на наступних етапах динамічного розвитку підприємств АПК.

Названі принципи є результатом узагальнення притаманних

взаємовідносинам підприємств тієї чи іншої сфери національної економіки істотних рис, характерних каналів комунікації, постійно відтворюваних ознак, які перетворюються на стратегічні орієнтири у їх господарській діяльності. Зазначені принципи є об'єктивними і віддзеркалюють закономірності розвитку галузей і сфер національної економіки [1].

Методологічні принципи формування взаємовідносин підприємств національної економіки багато в чому ідентичні принципам державно-регуляторних відносин, які слугують підґрунтям динамічного розвитку відповідних ефективних механізмів функціонування суб'єктів споживчого ринку. До загальноекономічних принципів, що стосуються підприємств АПК, відносяться:

а) дотримання правового поля – держава через низку правових актів у сукупності нормативно-правового забезпечення регулює відносини власності, створює базис розвитку господарських відносин;

б) ефективність – формування та розвиток відносин між підприємствами передбачає отримання кожним учасником кінцевого економічного ефекту (так, для підприємств агропромислового комплексу це може бути задоволення потреб споживчого ринку переважно ресурсами власного виробництва; формування економічної безпеки як складової частини національної безпеки держави; підвищення рівня задоволення потреб споживачів у продуктах харчування тощо);

в) справедливість – коригування системи розподілу матеріальних благ для запобігання різкому розшаруванню суспільства за рівнем доходів;

г) стабільність – забезпечення вирівнювання підйомів і спадів ділового циклу, створення додаткових робочих місць, підтримка економічного зростання;

д) системність – передбачає всебічний підхід до розв'язання економічних, соціальних, екологічних завдань у їх взаємозв'язку та спрямованості на досягнення синергічного ефекту;

е) адекватність – означає, що діяльність будь-яких суб'єктів національної економіки має відповідати конкретному етапу та тенденціям розвитку споживчого ринку, соціально-економічному стану держави;

є) єдність поточного і стратегічного планування та прогнозування, де споживач визнається віссю, стрижнем ринкової економіки, а його інтереси є пріоритетом для формування власних господарських завдань підприємствами будь-якої галузі національної економіки [2, с. 144-148].

Відповідно до цього, принципи і закони функціонування ринку змушують усіх учасників економічних процесів у своїй господарській діяльності проявляти активність, творчість, інноваційні підходи.

Підводячи підсумки, варто зазначити, що подальше удосконалення організаційно-економічних відносин підприємств АПК має відбуватися з урахуванням викладеного.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Березіна Л.М. Організаційно-економічні аспекти формування відносин підприємств АПК : монографія / Л. М. Березіна. – Полтава : ІнтерГрафіка, 2012. – 280 с.
2. Березіна Л.М. Формування організаційно-економічних відносин підприємств АПК в умовах трансформаційних процесів у сільському господарстві / Л. М. Березіна // Вісник запорізького національного університету. – 2010. – № 4 (8). – С. 144-148.

УДК 336.132.11.001.73

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Коваленко В.І., кандидат економічних наук

У числі першочергових реформ, що проводяться сьогодні в Україні одне з найважливіших місць займає реформа місцевого самоврядування. Необхідність реформування місцевого самоврядування обговорюється в Україні понад 10 років – соціолога з 2004 р., проте для самих дій досить не вистачало політичної волі.

Як і інші форми, що здійснюються в соціальних системах, місцеве самоврядування є інституційно оформленим. Багатоваріантність можливих схем побудови цього інституту, рамки якого в загальному вигляді визначені вітчизняним законодавством, роблять можливим вибір моделі розвитку місцевого самоврядування, відповідає потребам суспільства і держави.

Для забезпечення реальної самостійності та відповідальності органів місцевого самоврядування, їх ефективної діяльності в інтересах населення необхідні відповідні правові, економічні, організаційні, соціальні та фінансові умови. Заходи, що вживаються для досягнення цих цілей, часто не дають належних результатів. Основною проблемою є те, що вони проводяться без достатнього наукового обґрунтування, без серйозної концептуальної проробки і досить часто здійснюються методом проб і помилок. Удосконалення форм самоврядування, пошук нових і найбільш ефективних соціальних технологій такого роду – це постійний соціоло навіть для стабільних держав. В Україні, яка переживає складний перехідний період, пошук оптимальних форм управління, нових управлінських і самоуправлінських соціальних технологій є актуальним і пріоритетним напрямком [1].

В останні роки були проведені дослідження, відбувся ряд науково-комунікативних заходів (серед яких особливо слід відзначити проведення Всеукраїнських слухань), які сприяли визначенню ключових проблем і тенденцій розвитку місцевого самоврядування в Україні на наступні роки. У розроблених документах міститься соціоло концептуальне бачення проведення адміністративної реформи, державної регіональної політики, розвитку

місцевого самоврядування. Впровадження нових концептуальних засад має сприяти наближенню до європейських стандартів місцевого самоврядування сформульовані в Європейській хартії місцевого самоврядування, документах Ради Європи щодо розвитку місцевої демократії.

Сьогодні місцеве самоврядування в Україні тотожне самовиживанню. У місцевих бюджетах не вистачає коштів навіть для забезпечення базових потреб територіальних громад: ремонт житлового фонду та комунікацій, утримання шкіл, лікарень та оціолога о транспорту. Величезна кількість місцевих проблем вимагають невідкладного вирішення на законодавчому рівні.

Необхідність зміни конституційних норм про місцеве самоврядування оціо визнана українськими політиками ще в 2004 році. Однак ніяких помітних поліпшень правової основи місцевого самоврядування з тих пір не відбулося. Питання місцевого самоврядування, як і раніше є предметом політичного торгу. Нерідко пропонуються кардинальні реформи без належної оцінки можливих соціально-економічних наслідків. Механізм реалізації таких реформ залишається оціоло навіть для їх пропагандистів.

Практика українського нормотворчества свідечує, что принимаемые наспех конституционные изменения на основе принципа политической целесообразности, чреватые последующими кризисами и потрясениями. Более того, конституционные положения могут быть по-разному конкретизированы на уровне специальных законов и подзаконных актов [2].

Реформа місцевого самоврядування покликана вирішити безліч накопичених проблем: невідповідність обсягу фінансування і функцій місцевих органів влади, перетин повноважень рівнів влади, вплив оціолога о ація конфліктів на життя міст та відсутність стимулів для розвитку локальних територій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Проблемы и потенциал реформирования местного самоуправления в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://donklass.com/2010-03-15-15-40-59/17-2009-05-21-18-03-24/420-2010-09-05-13-45-43.html>
2. Коваленко Р. Местное самоуправление: проблемы реформирования [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://blog.liga.net/user/rkovalenko/article/2417.aspx>

УМОВИ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТА ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ

*Ткачук Т.І., кандидат економічних наук,
Павленко А.М., старший викладач,
Чернушенко І.О., магістр,
Одеська національна академія харчових технологій*

В умовах глобалізації продовольчих споживчих ринків, росту народонаселення, стрімкого поширення інноваційних засобів виробництва сільськогосподарської сировини та продуктів харчування з метою вирішення продовольчої проблеми у розвинутих країнах світу все більшої соціально-економічної ваги набуває вирішення проблеми продовольчої безпеки, якості продуктів харчування. Саме їх споживання визначає якість життя та здоров'я населення, тривалість його активної життєдіяльності та відтворення, продуктивність та конкурентоспроможність на ринку праці, отже, створює значні ефекти для суспільства у цілому.

Вирішення цих завдань у практичній площині викликало динамічний розвиток органічного землеробства та екологізацію діяльності переробних і харчових підприємств. Необхідно зазначити, що органічне землеробство як альтернатива сучасним системам виробництва сільськогосподарської продукції розвивається досить давно. На жаль, в Україні цей процес дещо відстає від передових країн світу. Якщо в Японії, США, ЄС, Швейцарії, Канаді, Австралії та Новій Зеландії органічні площі становлять тисячі гектарів, то в Україні лише починають його розвивати. Процес формування законодавчої бази, сертифікація продукції вимагають відповідних погоджень із міжнародними структурами, оскільки першочергово постає завдання налагодити внутрішнє споживання та експорт органічних продуктів [2, с. 121-126].

Головне завдання органічного землеробства – збереження довкілля і підвищення родючості ґрунту, випуск органічної продовольчої продукції. В цілому органічне землеробство дозволяє вирішувати завдання продовольчого забезпечення населення на якісно новому екологічному, агротехнічному, мікро- і макроекономічному рівнях. У екологічному плані це означає, що органічне сільське господарство здатне виробляти і використовувати нові технології, які б не порушували природного функціонування природного середовища і створює умови для нормального функціонування усіх форм власності і господарювання.

У мікроекономічному плані – це здатність аграрної економіки без збитку для національної економіки перейти з одного способу виробництва на

інший. Зокрема, з “витратної” – і ресурсоємної економіки, на ресурсозберігаючу економіку, на новий спосіб ведення землеробства, як економічно-вигідний [5, с. 36]. У агротехнічному плані – це можливості аграрного виробництва підтримувати родючість ґрунту на належному рівні протягом тривалого періоду часу обробітку сільськогосподарських культур. У макроекономічному плані – здатність вітчизняного агробізнесу на забезпечення населення повноцінним харчуванням, створення бази продовольчої безпеки, розширення позицій на світових аграрних ринках екологічної чистої продукції.

Сильною рисою органічного землеробства є його опора на незалежність від виробників хімікатів і доступні на локальному рівні засобів виробництва. Воно базується на відомих принципах, але є значно вдосконаленим сучасними дослідженнями і новими методиками господарювання, переробки, зберігання та реалізації продуктів харчування. Існує ряд факторів, які стримують розвиток органічного землеробства в Україні. Серед них – недостатня розвиненість ринків збуту органічної продукції та поінформованість споживачів про переваги органічної продукції; відсутність маркетингових досліджень та стратегій збуту органічної продукції ризику, пов’язані з можливими змінами кон’юнктури ринку органічної продукції упродовж 2-4 перехідних років.

Окремо слід вказати на можливі фінансові втрати внаслідок зменшення обсягів виробництва продукції (особливо для господарств, що активно застосовували інтенсивні технології); фінансові витрати на закупівлю спеціальної техніки та обладнання; відсутність дієвого механізму страхування ризиків у сільськогосподарському виробництві; ризику збуту органічної сертифікованої продукції за цінами, що дорівнюють цінам традиційної продукції. Проте поштовхом до поширення в Україні органічного землеробства стали світові тенденції до зростання попиту на органічну продукцію та сировину, ціна на яку значно вища порівняно з традиційною, а з іншого – усвідомлення світовою спільнотою необхідності збереження навколишнього природного середовища, екологізації господарської діяльності та популяризація здорового способу життя.

Для забезпечення розвитку органічного землеробства необхідно реалізувати комплекс заходів, а саме [1]:

- прийняття Закону України “Про органічне виробництво”, що відповідає нормативно-правовим актам та інститутам ЄС;
- удосконалення податкової системи у зв’язку з розвитком господарських відносин у сільському господарстві, що стимулюватиме органічне землеробство;
- поліпшення державної політики щодо розвитку сільських територій і сільського господарства та збереження родючості ґрунту шляхом прийняття закону України “Про екологічну сертифікацію”;
- інформаційне забезпечення населення про переваги органічної продукції, котре, з одного боку, створюватиме ринок органічної продукції, а з

іншого – підвищить рівень освіченості товаровиробників, що, у свою чергу, приведе до збільшення обсягів виробництва і покращення якості продукції. Можливість реалізації цього заходу залежить від реформ в освітній галузі, створення та розвитку сільськогосподарських дорадчих служб;

- формування внутрішнього ринку органічної продукції, пошук можливостей її реалізації на міжнародному ринку, що забезпечує підвищення екологічного статусу України;

- налагодження виробництва органічних добрив та біологічних засобів охорони рослин і тварин;

- впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій;

- забезпечення інноваційної підтримки із залученням інвестиційних ресурсів.

Органічні системи землеробства стануть більше прибутковими за рахунок застосування інноваційної біотехнології, внаслідок чого знижуються виробничі витрати, зменшується доля відходів, збільшуються урожаї, прискорюється інтенсивність зростання рослин, їх посухостійкість [3]. В сукупності це вплине на зниження собівартості продукції, внаслідок чого збільшиться попит і прибутки виробників. Подальший розвиток органічного сільського господарства сприятиме створенню додаткових робочих місць в сільській місцевості і нових перспектив для малих фермерських господарств, життєздатності сільських громад і інші соціальні переваги, які є надзвичайно важливими для України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бегей С.В. Екологічне землеробство : [підручник] / С. В. Бегей. – Львів: ПП “Новий Світ-2000”, 2010. – 429 с.

2. Дудар О.Т. Розвиток органічного агровиробництва в Україні / О. Т. Дудар // Економіка АПК. – 2012. – № 3. – С. 121-126.

3. Діяльність клубу органічного землеробства [Електронний ресурс] // Клуб органічного землеробства. – Режим доступу : <http://cluboz.net>

4. Кобець М. І. Органічне землеробство в контексті сталого розвитку / М. І. Кобець // Проект “Аграрна політика для людського розвитку”. – К., 2004 – 22 с.

5. Ткачук В.А. Організаційно-економічні умови розвитку органічного виробництва в Україні/ В. А. Ткачук, В. Ю. Ніщета // Вісник Сумського Національного аграрного університету. – 2012. – Вип. 3(51). – С. 36.

ВИКОРИСТАННЯ КОНТРОЛІНГУ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ТА ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Григор'єв Є.О., викладач,

Редько Р.М., викладач,

Каменсков С.М.,

Одеська національна академія харчових технологій

В сучасних умовах господарювання, посилення конкуренції та невизначеності функціонування на внутрішньому та зовнішньому аграрних ринках особливої актуальності набуває вирішення проблем фінансово-економічної безпеки аграрних та харчових підприємств. Одним із складників системи управління, який може забезпечити підвищення результативності менеджменту в них, є контролінг. Слід зазначити, що в сфері агробізнесу за кордоном інструменти контролінгу використовуються вже тривалий час, а практика діяльності підприємств багатьох розвинених країн підтверджує ефективність та економічність їх використання.

В Україні впровадження методів та інструментів контролінгу відбувається порі вняно недавно, переважно на рівні великих корпоративних бізнесових структур високотехнологічних галузей, але вони набувають більшого значення та розповсюдження на підприємствах з виробництва оціолога харчування. Водночас, підвищена увага вітчизняного менеджменту у практичній діяльності до контролінгу призводить до необхідності його інтегрування у бізнес-процеси, потребує розробки інструментарію, що враховував би особливості функціонування й розвитку суб'єктів господарювання зазначеної галузевої належності та виконання тих або інших завдань.

Так, забезпечення фінансово-економічної безпеки аграрних та харчових підприємств на основі використання контролінгу в управлінні їх розвитком обумовлюється реалізацією ряду принципів, що мають застосовуватися повною мірою і які дозволять кардинально покращити якість управлінських рішень та підвищити ефективність і фінансово-економічну стійкість бізнесу. Основними з них є системний підхід до управління підприємствами на основі моніторингу показників та індикаторів їх безпеки, та багатоваріантний підходи до формування управлінських рішень, висока динамічність та системність і послідовність реакції підприємства на загрози й ризики внутрішнього та зовнішнього економічного середовища, орієнтованість на стратегічні цілі розвитку [2, с. 82-86].

Проте, як свідчать теоретичні узагальнення та практичні спостереження, поширення контролінгу як інструменту управління стримується рядом причин, основними з яких є нестійке фінансове і правове

поле, в яких функціонують вітчизняні агропромислові підприємства. Для подолання зазначених проблем реалізація системи контролінгу на вітчизняних підприємствах агробізнесу повинна базуватися на теоретичних положеннях, які визначають його понятійний апарат, сутність, цілі та завдання, функції, об'єкти, інструментарій, а також місце в організаційній структурі та основні етапи алгоритму реалізації.

Встановлено, що функції та методи контролінгу в забезпеченні фінансово-економічної безпеки аграрних та переробних підприємств обумовлюються галузевою належністю, сферою діяльності, розміром підприємства-користувача даної системи і різняться для підприємств різних країн, ринків, циклів і фаз розвитку та відтворення. При цьому основні функції даної системи полягають у створенні інформаційно-облікових ресурсів, плануванні раціональних бізнес-процесів та підтримці прийняття управлінських рішень [3]. Ефективне впровадження і застосування системи контролінгу вітчизняними підприємствами оцілює о потребує навчання відповідних фахівців, популяризації результатів, узагальнення переваг.

Використання інструментів та методів контролінгу на вітчизняних аграрних та харчових підприємствах передбачає не лише застосування передового досвіду щодо аналітичного забезпечення менеджменту, а й адаптацію до вітчизняної практики управління, що дозволить забезпечити стратегію їх розвитку на засадах фінансово-економічної безпеки. Основна мета контролінгу при цьому розуміється як орієнтація управлінського процесу на досягнення всіх цілей, що стоять перед підприємством у справі безпеки, конкурентоспроможності та економічного зростання [4, с. 56-63]. Йдеться про системний моніторинг стану економіки і бізнес-процесів; необхідність оптимізації бізнес-процесів; автоматизація управління інформацією та обліково-аналітичною діяльністю; створення сприятливих умов для прийняття правильних управлінських рішень та стратегій розвитку.

Безпосередньо за допомогою контролінгу проводиться ефективний нагляд та оцінка досягнення основних результатів діяльності підприємства (найчастіше виражених в монетарних показниках), що стимулює керівництво до постійного моніторингу за всіма параметрами виробничої і фінансово-економічної діяльності. У вітчизняній науці недостатньо сформована система методичного інструментарію контролінгу, що стримує його практичне застосування, зокрема, на рівні екологічних та соціальних аспектів функціонування [5, с. 162-164]. Відсутність єдиних системних підходів щодо формування системи контролінгу, адекватної стратегічному розвитку аграрних та харчових підприємств, уповільнює його впровадження в управлінську практику товаровиробників.

Однак доведено, що впровадження контролінгу дозволяє підвищити рівень координованості процесів планування, контролю, обліку, аналізу і регулювання діяльності підприємств агропродовольчого профілю. За рахунок цього зростає якість та ефективність управлінських рішень, враховуючи синергетичний ефект взаємодії усіх складових системи стратегічного

управління в цілому. Тому впровадження контролінгу необхідно продовжувати у зв'язку з динамічними змінами зовнішнього середовища, необхідності реінжинірингу бізнес-процесів, реструктуризації аграрних та харчових підприємств з метою забезпечення їх фінансово-економічної стійкості, безпеки, модернізації, інноваційності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аксентюк М.М. Формування адаптивної системи контролінгу в менеджменті аграрних підприємств : автореф. оці. На здобуття наукового ступеня к. е. н. за спеціальністю 08.00.04 / М. М. Аксентюк. – Київ, 2008. – 21 с.
2. Амосов О.Ю. Контролінгові механізми в системі управління підприємством / О. Ю. Амосов // Економіка та управління. – 2012. – № 1. – С. 82-86.
3. Пушкар М.С. Контролінг – інформаційна підсистема стратегічного менеджменту : [монографія] / М. С. Пушкар, Р. М. Пушкар. – Тернопіль : Карт-бланш, 2004. – 370 с.
4. Терещенко О.О. Контролінг у системі антикризового управління підприємством / О.О. Терещенко // Фінанси України. – 2001. – № 12. – С. 56-63.
5. Чобіток В.І. Контролінгові механізми управління потенціалом конкурентоспроможності підприємств / В. І. Чобіток // Бізнес Інформ. – 2011. – № 12. – С. 162-164.

УДК

УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ, ХАРЧОВИХ ТА ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Мармуль Л.О., доктор економічних наук, професор,
Одеська національна академія харчових технологій,
Антошкін В.К., кандидат економічних наук, докторант
Бердянський університет менеджменту і бізнесу,
Юнусов І.У., магістр,
Одеська національна академія харчових технологій*

Формування якісного соціально-трудового потенціалу та створення механізмів забезпечення і підтримки його конкурентоспроможності на даний час є важливим завданням, особливо в контексті соціально-економічної трансформації українського суспільства. У розвинених країнах світу посилюється розуміння того, що пріоритетним завданням соціально-економічної політики держави, у т.ч. на рівні забезпечення економічної безпеки, підтримки бізнесу та соціально-політичної стабільності є формування якісного соціально-трудового потенціалу та людського капіталу.

Організація та удосконалення системи соціально-трудових відносин повинна здійснюватися на базовому рівні підприємств відповідно до потреб

розбудови в Україні соціальної держави. Повною мірою це стосується харчових та переробних підприємств. Програми уряду щодо соціально-економічного розвитку України передбачають курс на перехід до інноваційно-інвестиційної моделі аграрної сфери економіки та модернізацію агропромислових підприємств. В ході їх реалізації неможливо залишити поза увагою такий важливий чинник економічного розвитку, як забезпечення підприємств, установ, організацій висококваліфікованою робочою силою, що здатна конкурувати за продуктивністю праці, ефективністю використання, якістю виробленої продукції з іншими країнами-членами СОТ [1].

Завданням управління трудовими ресурсами є удосконалення їх професійно-фахового складу на рівні підприємств, у т.ч. аграрних та переробних, а ефективне використання трудових ресурсів – на національному рівні. У процесі реалізації соціально-економічних реформ не завжди враховується попередній досвід та ризики діяльності щодо з'ясування причин економічної кризи в країні. Між тим це низька мотивація та оплата праці, загострення процесу відчуження працівників від результатів праці й управління, зниження творчої активності та трудової дисципліни, формальний підхід до застосування форм і методів організації праці, її стимулів, безправність рядових працівників. Потрібно враховувати й досвід інших країн, які здійснювали подібні перетворення [3].

Отже, до основних характерних ознак ефективного розвитку соціально-трудових відносин на рівні аграрних, харчових та переробних підприємств слід віднести:

- 1) залучення найманих працівників до управління;
- 2) застосування системи участі найманих працівників у прибутках підприємств;
- 3) підвищення ролі висококваліфікованої праці;
- 4) підвищення заробітної плати та соціальних і матеріальних стимулів працівникам;
- 5) функціонування єдиної системи державних соціальних гарантій найманих працівників, відповідних стандартам країн-членів ЄС.

Управління розвитком трудових ресурсів перш за все передбачає профорієнтацію і адаптацію, навчання, атестацію, пониження, підвищення, переведення, звільнення, переміщення як управлінського, так і виробничого персоналу [4]. Важливе значення на сучасному етапі становлення ринкових відносин в Україні має застосування міжнародних трудових норм про колективні трудові відносини, умови праці та соціальне забезпечення. Це норми, які відображають принципи укладення трудових угод, добровільного примирення і арбітражу, співпраці роботодавців і найманих працівників на рівні підприємства, галузі та країни, розгляду скарг, установлення мінімальної заробітної плати, захисту вимог працівників на випадок неплатоспроможності підприємця тощо.

Серед складних і визначальних для майбутнього країни проблем соціально-трудових відносин чільне місце займає проблема розвитку

трудоуих ресурсів. Головними чинниками відтворення населення та трудових ресурсів агропромислового виробництва вважаються умови природного та виробничого середовища, рівень споживання та пов'язаний з ним відповідний спосіб життя. Отже, на відтворення населення та трудових ресурсів агропромислового виробництва впливає все навколишнє середовище: і природні, і соціальні, і економічні його компоненти. Залежно від конкретного змісту ці чинники мають як позитивний, так і негативний вплив, зокрема, на природній, міграційний, соціальний рух населення, здоров'я людей [2].

На сьогодні у більшості країн з розвинутою ринковою економікою впроваджена практика соціального партнерства у формі дво- і трипартизму як оптимального механізму регулювання соціально-трудоуих відносин на рівні підприємств. Соціальне партнерство за своєю сутністю спрямоване на вироблення позицій і досягнення таких угод, які б дозволили задовольнити інтереси зацікавлених сторін у конкретних умовах діяльності. Економічною основою соціального партнерства виступає внесок різних соціальних груп населення та працюючих у створення національного доходу країни.

Соціально-трудоуі відносин являють собою складну систему економічних інтересів, гармонійно поєднувати які дуже складно. Постає проблема створення такого соціально-економічного середовища, в якому суб'єкти соціально-трудоуих відносин могли б реалізувати свої економічні інтереси з урахуванням компоненти відповідальності, що потребує застосування відповідного механізму їх регулювання. Важливість удосконалення економічного механізму регулювання соціально-трудоуих відносин для теорії і практики формування ефективної соціальної політики, а також їх складність і масштабність, динаміка і зміни на тлі реструктуризації агробізнесу вимагають постійного теоретичного осмислення, методологічних і методичних розробок, перш за все на основі системного підходу до вирішення.

Побудова соціально-трудоуих відносин на засадах корпоративної відповідальності аграрних, харчових та переробних підприємств потребує розробки системи критеріїв оцінки рівня їх відповідності з урахуванням міжнародних стандартів та специфіки розвитку соціально-економічних відносин на всіх стадіях бізнес-процесів та виробничо-економічної діяльності. І хоча важливість розвитку та удосконалення соціально-трудоуих відносин як чинника економічної безпеки агропромислових підприємств в Україні визнається, розробка та систематизація критеріїв її оцінки потребує подальших обґрунтувань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Єсінова Н. І. Економіка праці та соціально-трудоуі відносини : [навч. посіб.] / Н. І. Єсінова. – К. : Кондор, 2011. – 432 с.
2. Жибак М. М. Організаційно-економічні проблеми зайнятості сільського населення / М. М. Жибак // Економіка АПК. – 2008. – № 11. – С. 124-128.

3. Колот А. Проблеми розбудови національної моделі соціально-трудоових відносин // Україна: аспекти праці. – 2002. – № 2. – С. 23-28.

4. Чикуркова М. Формування і регулювання соціально-трудоових відносин в Україні / М. Чикуркова // Економіка АПК. – 2005. – № 1. – С. 111-116.

УДК

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СІЛЬСЬКОМУ ЗЕЛЕНОМУ ТУРИЗМІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Оснач В.О., аспірант,

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

На сучасному етапі розвитку економіки людство супроводжують явища із низкою криз: ресурсною, енергетичною, продовольчою, фінансовою, демографічною, соціальною, морально-етичною. Деградація ресурсного потенціалу біосфери й загострення кризової екологічної ситуації як в окремих регіонах, так і в світі загалом, дає підстави говорити про зростання попиту на екологічно чистий продукт у всіх формах його вираження. Сільський зелений екологічний туризм є тим видом діяльності, що дає змогу торкнутись туристам до природного ресурсу, який не зазнав впливу техногенного розвитку з одного боку, а з іншого, дати місцевим жителям стимул до збереження ресурсного потенціалу регіону і суспільного розвитку в “партнерстві” з природою [3].

Сучасна соціально-економічна ситуація на селі, виходячи із показників рівня зайнятості, доходів, здоров'я, тривалості життя сільського населення, є досить критичною. Пов'язано це, головним чином, із низьким рівнем ефективності сільського господарства, яке до останнього часу залишається основним джерелом доходів жителів села, деградацією довкілля, незадовільною організацією сільських територій. Тому на порядку денному стоїть завдання диверсифікації підприємницької діяльності на селі з метою збільшення добробуту та забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності сільського населення. Одним із таких напрямів є розвиток сільського туризму, про що свідчить практика більшості країн світу, де він набув широкого розвитку.

В організації сільського зеленого туризму в Україні простежується тенденція розміщення туристичних потоків, ареалів та маршрутів з найбільш цінними елементами природно-ресурсного потенціалу України – чистих рік, озер, лісових масивів, а також до архітектурних комплексів великих і малих міст та сіл. Позитивний вплив сільського зеленого туризму на вирішення соціально-економічних проблем безпеки сільських територій полягає

передусім у тому, що він розширює сферу зайнятості сільського населення, особливо жінок, і дає селянам додатковий заробіток; збільшує можливості зайнятості не тільки у виробничій сфері, але й в сфері обслуговування; сприяє соціальній стабільності, збереженню довкілля, його розширеному відтворенню; забезпечує позитивний імідж, конкурентні переваги та інвестиційний клімат у порівняно депресивних сільських регіонах .

Варто відмітити, що у рекреаційній галузі зайнятість має двоякий характер, оскільки багато робочих місць є сезонними або з неповним робочим днем. Оскільки це явище з точки зору якості робочих місць є негативним, то зайнятість у туристичній галузі характеризується великою кількістю працівників з неповним робочим днем, а тому значні кошти спрямовуються на створення передумов для продовження сезонного періоду та розширення зайнятості до цілорічної [1]. У випадку ж сільського зеленого туризму дана проблема не настільки актуальна, оскільки сільський господар диверсифікує джерела фінансових надходжень і продовжує жити звичайним сільськогосподарським життям. Також мова не йде про власників сільських садиб, що мають спеціалізовану орієнтацію на туристів і є міні-турбазами відпочинку. Якщо розглядати середньостатистичну сільську родину з наявним у неї житловим фондом, яка теоретично може приймати поселенців-туристів, то проблема сезонності в туристично-рекреаційній сфері впливатиме на життя селянина опосередковано, а не в прямій залежності, як для спеціалізованих туристичних закладів відпочинку.

При певному нагромадженні числа відпочиваючих з'являється потреба в задоволенні їх різноманітних запитів, а це, в свою чергу, стимулює розвиток сфери послуг: транспортних, зв'язку, торгівлі, служби побуту, відпочинково-розважальних та інших. Особливо сприятливі умови для розвитку сільського зеленого туризму створюються на територіях національних і ландшафтних парків [2].

Основним суб'єктом туристичної діяльності на селі виступає сільська родина, яка надає туристові житло, забезпечує харчування екологічно чистими продуктами, переважно виробленими у домогосподарстві, допомагає організувати дозвілля, забезпечує безпеку відпочинку тощо. Кожна родина, що працює у сфері сільського туризму є міні-туроператором, оскільки формує власний туристичний продукт. Для того, щоб привабити туристів необхідно подбати про змістовне дозвілля відпочиваючих.

Розвиток сільського зеленого туризму та його видів спонукає до покращення благоустрою сільських садиб, вулиць, сіл в цілому; стимулює розвиток соціальної інфраструктури [4]. На перших порах приймання і обслуговування відпочиваючих відбувається на базі існуючого житлового фонду з використанням місцевих рекреаційних та інфраструктурних ресурсів. Але з певним надходженням коштів від цієї діяльності ті, хто нею займається, починають робити вкладення у поліпшення комунального облаштування житла, вулиць, організацію сільських територій у цілому.

Отже, сільський зелений туризм здійснює позитивний вплив на

відродження, збереження і розвиток місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини, а також розширює канали реалізації продукції підсобного господарства селянина. Сільський зелений туризм – це відносно нова галузь. Він є корисний як для відпочиваючих, так і для господарів – селян, сільських громад, регіонів і держави в цілому, сприяє розвитку багатьох пов'язаних з ним галузей економіки, також збереженню української духовності, популяризації української культури, поширенню знань та інформації про історичні, природні, етнографічні особливості України, що заслуговує на всіляку підтримку з боку держави.

В подальшому для забезпечення розвитку сільського зеленого туризму в Україні вбачається доцільним розробити нормативно-правову базу його здійснення як на державному, так і на регіональному рівні; проводити моніторинг показників щодо розвитку сільського зеленого туризму та вивчення потреб ринку послуг сільського зеленого туризму; створити інфраструктуру фінансово-кредитної підтримки розвитку сільського зеленого туризму; сформувати кадастр його закладів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Березін О. В. Економічні аспекти розвитку туристичного бізнесу: погляд з позицій продовольчого ринку // Вісник ДІТБ. Серія “Підприємництво, менеджмент та маркетинг (в туристичній сфері)”. – 2002. – № 6. – С. 176-178.

2. Биркович В. І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України / В. І. Биркович // Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. – 2008. – № 1 (6). – С. 138-143.

3. Всесвітня туристична організація. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www2.unwto.org/>.

4. Горішевський П.В. Сільський зелений туризм: Організація діяльності : [посібник] / П. В. Горішевський, В. Васильєв, Ю. Зінько, Т. Коберніченко. – Київ : НМЦ “Освіта”, 2005. – 128 с.

СЕКЦІЯ “ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА”

УДК 657.012.32

УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ У ФІНАНСОВО НЕСТАБІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

*Сіренко Н.М., доктор економічних наук, професор
Миколаївський національний аграрний університет*

Альтернативні методології менеджменту:

- 1) зміни в управлінні (Пітер Друкер);
- 2) глибинне знання, яке менеджерам потрібно увібрати в себе, щоб краще управляти організацією – теорія безперервного покращення (Едвард Демінг);
- 3) безперервне навчання, піддавати сумніву всі наявні уявлення про цінність (Пітер Сенге «Пятая оціолога : искусство и практика самообучающейся организации» - The Fifth Discipline: The art and practice of the learning organization);
- 4) «Концепція уваги на клієнті» (виробництво лише тієї продукції, яка користується попитом на ринку, і розширення каналів збуту) – приховано входить до ТОС;
- 5) Теорія обмежень (ТОС).

Спільні риси альтернативних методологій менеджменту: традиційні методології застаріли; системний підхід до організації, за якого організація – це єдиний організм, органи якого повинні працювати у взаємозв'язку для досягнення спільної цілі; самонавчання організації.

При впровадженні альтернативних методологій менеджменту виникає дилема, яка полягає в такому:

- 1) для гарантування виживання і рентабельності організації вона не повинна ризикувати, достатньо лише покращувати принципи управління;
- 2) для гарантування виживання і рентабельності організації вона повинна пристосовуватися до нової дійсності, а для цього змінювати принципи управління.

Принцип теорії обмежень – у багатьох наслідків є загальна причина, досліджувані явища є наслідком певних глибинних причин. Парадигма ТОС – загальний результат системи залежить від сукупних зусиль всіх її елементів – будь-яка дія повинна оцінюватися з позиції впливу на досягнення загальної цілі.

Інструментами ТОС є:

1. Процеси мислення (Thinking Processes): Дерево існуючої реальності; діаграма вирішення конфлікту; Дерево майбутньої реальності; Дерево переходу; План перетворень.

2. Конкретні прикладні рішення (Applications)

Основна задача управлінського обліку полягає в децентралізації прийняття рішень та забезпеченні досягнення цілі бізнесу (не локальної, а довгострокової ефективності).

Ціллю управлінського обліку за теорією обмежень є таке планування виробництва, при якому досягається максимальний прибуток.

Управлінський облік за теорією обмежень оперує такими категоріями:

1. Прохід (Т) – швидкість, з якою система генерує кошти. Прохід визначається як сума всіх коштів, які надходять в організацію ззовні (виручка від реалізації продукції), за мінусом повністю змінних витрат (витрати на сировину і матеріали).

2. Інвестиції (вкладення) (І) – всі кошти, витрачені системою на придбання того, що система має намір реалізувати:

- вартість активів по ціні придбання за вирахуванням амортизації;
- вартість незавершеного виробництва та запасів готової продукції оцінюється лише по повністю змінних витратах – методологія не дозволяє створювати короткостроковий прибуток за рахунок збільшення запасів.

3. Операційні витрати (ОЕ) – всі кошти, витрачені системою на перетворення інвестицій в прохід (заробітна плата від директора до виробничих працівників, оренда, електроенергія тощо – без виділення постійних або змінних, прямих або непрямих).

Таким чином, управлінський облік за теорією обмежень оцінює не прибутковість продукції, а ефективність прийнятих рішень, надаючи більш реалістичну інформацію.

УДК 336.71

ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Бурковська А. В., кандидат економічних наук, доцент,

Бурковський І. Д., кандидат технічних наук, доцент,

Миколаївський національний аграрний університет

Останні кризові роки в Україні позначилися на діяльності її банківської системи. Відбувається, на жаль, зменшення державних золотовалютних резервів, скорочуються кількість комерційних банків та результативність їх діяльності. Дана проблема потребує всебічного вивчення через її особливо гостру значущість для забезпечення фінансової стабільності і безпеки країни.

Проблемам діяльності банківської системи приділяли увагу у своїх дослідженнях відомі науковці, серед яких: Алексєєв І. В. [1], Колісник М. К. [1], Коваленко М. А., Мороз А. М., Сухомлин Л. Є. та оц.

Мета роботи полягає у вивченні діяльності банківської системи в сучасних кризових умовах, виявленні існуючих тут недоліків і розробці пропозицій щодо їх усунення.

Особливе значення для господарської структури держави має законодавчо визначена організаційна сукупність фінансових посередників грошового ринку, які здійснюють банківську діяльність, - банківська система. Адже саме завдяки діяльності банківської системи в країні реалізується грошово-кредитна політика уряду, створюється депозитно-кредитна емісія платіжних засобів, здійснюється акумулювання тимчасово вільних грошових ресурсів і передача їх у позики, відбуваються розрахунки і платежі юридичних та фізичних осіб.

За типом побудови банківська система поділяється на однорівневу і дворівневу. Однорівнева банківська система характерна для країн з адміністративно-командним методом управління і передбачає горизонтальні зв'язки між банками, що знаходяться на одній ієрархічній сходинці, та здійснення ними універсальних операцій і функцій [1, с. 127].

Дворівнева побудова банківської системи притаманна країнам з ринковою економікою, у тому числі й Україні. Такий тип побудови передбачає як горизонтальні зв'язки між рівноправними комерційними банками, так і вертикальні відносини підпорядкування комерційних банків керівному органу всієї банківської системи – Центральному банку. До першого (верхнього) рівня вітчизняної банківської системи належить Національний банк України (НБУ), до другого – комерційні банки.

На центральний банк країни покладено відповідальність щодо вирішення макроекономічних першочергових завдань у сфері грошово-кредитних відносин і банківської діяльності, а саме: забезпечення стабільності купівельної спроможності національної грошової одиниці (гривні) та надійності функціонування всієї банківської системи.

НБУ як емісійний центр країни не тільки користується монопольним правом емісії гривневих банкнот і розмінних монет – копійок, а і регулює кількість грошей в обороті. Так, темпи зростання грошової маси на 01.01.2015 року [2, с. 58] та на 01.01.2014 року [3, с. 52] мали такі значення: за грошовим агрегатом М0, до початку року 45170,5 млн оці (119%) та 34531,6 млн оці (117%); за агрегатом М1, до початку року 51654,0 млн оці (113,5%) та 60675,0 млн оці (118,8%); за агрегатом М2, до початку року 49112,2 млн оці (105,4%) та 135189,7 млн оці (117,5%); за агрегатом М3, до початку року 47733,4 млн оці (105,3%) та 135875,2 млн оці (117,6%) відповідно. Отже, на кінець 2014 р. порівняно з його початком прослідковується зменшення за всіма грошовими агрегатами крім М0, до якого входить готівка, тобто гроші поза банками.

Слід зазначити, що останнім часом валютний ринок України потерпає від розбалансування. У зв'язку з девальвацією національної грошової одиниці на валютному ринку України, на жаль, зросла кількість спекулятивних операцій, що призводить до втрати довіри населення до банків, а це, у свою чергу, є причиною зменшення депозитних операцій. Так, у пасивах банків, наприклад, кошти фізичних осіб зменшились станом на 01.01.2015 р. у порівнянні з даними на 01.01.2014 р. на 17355 млн оці [4, с. 57].

Вважаємо, що з метою забезпечення рівноваги на валютному ринку НБУ повинен здійснювати прямі валютні інтервенції з резервів країни. А для забезпечення вільного курсоутворення Центральний банк держави мусить унеможливити адміністративні обмеження на валютному ринку. Протягом дослідження встановлено, що кількість банків, які мають ліцензію на здійснення банківської діяльності в Україні, поступово зменшується (оціо. 1).

Таблиця 1 Основні показники діяльності банків України

№ з/п	Назва показника	На 01.01.2014 р.	На 01.01.2015 р.	На 01.02.2015 р.
1	Кількість банків, що мають банківську ліцензію, шт	180*	163*	155*
1.1	Із них: з іноземним капіталом	49	51	50
1.1.1	у т.ч. зі 100-відсотковим іноземним капіталом	19	19	19
2	Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків, %	34,0	32,5	32,6
3	Доходи, млн грн	168888	210201	17920
4	Витрати, млн грн	167452	263167	26424
5	Результат діяльності, млн грн	1436	-52967	-8504

*із них один банк має ліцензію санаційного банку

Джерело: за даними [4, с.57].

Майже для третини вітчизняних банків у 2013 р. була характерна присутність іноземного капіталу, а у наступні періоди кількість таких банків збільшилась. Протягом досліджуваного періоду зі стовідсотковим іноземним капіталом в Україні працювало 19 банків.

Слід зазначити, що такі економічно розвинені країни як, наприклад, Англія та США не допускають присутності іноземного капіталу в національній банківській системі понад 5%. Частка ж іноземного капіталу в статутному капіталі українських банків перевищує 32%.

Від'ємний результат діяльності банківської системи України (у 2014 році майже -53 млрд оці) красномовно свідчить про необхідність зміцнення і підвищення стійкості вітчизняного банківського сектору. Вважаємо за доцільне підвищення комерційними банками рівня капіталізації та дотримання регулятивних норм.

НБУ за допомогою уряду вжив низку заходів, спрямованих на подолання кризових явищ і стримування інфляційних процесів в країні через запровадження більш жорсткої грошово-кредитної політики. Для цього

Центральний банк користується як головним інструментом процентною ставкою. Так, через високі інфляційні ризики розмір облікової ставки НБУ має неухильну тенденцію до зростання з 6,5% (з 13.08.2013 р.) до 14% (з 13.11.2014 р.) та з 19,5 % (з 06.02.2015 р.) до 30% (з 04.03.2015 р.) [5]. Облікова ставка стає відображенням реальної вартості грошей. Усі ж інші ставки повинні визначатись відповідно до попиту і пропозиції.

Такий розмір облікової ставки викликає занепокоєння щодо перспектив кредитування банківською системою реального сектора економіки країни. Адже типова ринкова процентна ставка включає в себе облікову ставку і маржу банку. Вже сьогодні банки не виявляють бажання здійснювати кредитні операції не лише завдяки політичним ризикам та ризикам бізнес-середовища, а і через наявність неплатоспроможності клієнтів.

Вважаємо, що першочергового вирішення потребують питання законодавчого захисту прав кредиторів з метою унеможливлення неповернення виданих ними кредитів.

Існування країни неможливе без ефективної діяльності банківської системи, яка забезпечує функціонування грошового ринку, активно обслуговує і впливає на всі економічні та соціальні процеси. Зменшення кількості депозитів і кредитів є сигналом зменшення ліквідності банківської системи, покращити яку покликаний НБУ за допомогою розглянутих у роботі заходів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеев І. В. Гроші та кредит : навч. посібник / І. В. Алексеев, М. К. Колісник. – К.: Знання, 2009. – 253 с.
2. Темпи зростання грошової маси у 2015 р. // Вісник Національного банку України. – 2015. – № 3 (229). – 81 с.
3. Темпи зростання грошової маси у 2014 р. // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 3 (217). – 81 с.
4. Основні показники діяльності банків України на 1 лютого 2015 року // Вісник Національного банку України. – 2015. – №3 (229). – 81 с.
5. Облікова ставка НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=53647@cat_id=44580U.

УДК 658.212

ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ РИНКУ СТРАХУВАННЯ

*Рябенко Г.М., кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський оціолога о оціолог оціолога о*

Економічні о оціолога перетворення, о відбуваються в світі о в Україні відображаються о оці оціол оціолога о а, зокрема й о оціолога о а оціолога ринку. Особлива оці у забезпеченні

оціолога безпеки оціолога ринку відводиться оціолога о загрози о оціолога комплексу заходів щодо їх оціолога о .

Загрози фінансовій оціоло оціолога ринку, незалежно оці оціолог їх оціолога , оціолог оціолога о оціолога і оціолог (з боку оціолога, оціолога о, криміналу, оціолога суб'єктів оціолога о а, оціоло оціоло оціолога , оціоло о оціолога держав).

У більшості оціолог оціолога загрози о оціолога ринку виникають внаслідок неефективного оціолога о менеджменту в оціолога оціолога компаній, зокрема, неврівноваженої оціолог політики і незбалансованого оціолога оціолога оціолог о оціолога і термінами. Так, оціолога оціоло при розрахунку оціолог оціолог оціолог призвести о втрати конкурентних переваг компанії на ринку внаслідок оціолога о аці оціолога (оціолога) розміру оціолога оціолог.

Важливим завданням оціолога компаній у оціолог оціолога о оціолога безпеки оціолога ринку є оціолога збалансованих оціолога оціолога, о забезпечує оціолога стійкість навіть при оціолог значних за розмірами збитків. Проблемою оціолога о оціолога ринку є о, о більшість оціолога компаній оціолога о витрати за оціолог оціолога премій, о приділяючи значну увагу взятими зобов'язаннями оціолога оціолог [1].

На оціолог увагу при дослідженні оціолога безпеки оціолога ринку оціолога оціолог оціолога о оціолога оціолог о, оціолога о у формі оціолога оціолог. Страхові компанії повинні сформувані інвестиційний оціолог таким оціолог, щоб оціолог і в оціолог оціолог оціолога взяті оціолог зобов'язання оціолог страхувальниками, внаслідок оціолог оціолог оціолог оціолог б оціолог регламентувати напрями оціолога активів і оціолог, яку оціолог оціолог оціолог вид активу в оціолога оціолога о а оціолог оціолога компанії .

Одним з індикаторів загрози оціолога безпеки оціолога ринку є і оціолога оціолог перестрахування у оціолог оціолога оціолог, а оціолог – оціолог нерезидентів. Так, оціолога обсягу перестрахувальних операцій оціолог призвести о оціолога платоспроможності оціолога компаній і їх оціолог на ринку. Внаслідок оціолог виникає оціолога о з приводу оціолога о а виплати оціолог у разі оціолог оціолога випадку, о оціолог знижує оціолога безпеку як оціолог оціолог компанії, оціолог і всього оціолога ринку при оціолога катастрофічних оціолог [2].

Особливої уваги оціолог оціолога о оціолога загрози фінансовій оціолог оціолога ринку. Так, для оціолога етапу розвитку оціолога господарства оціолог оціолога о оціолог банкрутства оціолога оціолог компаній або оціолога оціолога у їх оціолога , валютні та оціолог кризи, обвали на оціолог оціолог розвинених країн світу. Внаслідок того, о на оціолога о оціолога ринку сконцентрований значний за оціолог оціолога капітал, оціолога о оціолог оціолога криз у нашій країні досить значна.

Істотною оціолога загрозою для оціолога сектора залишається і відтік капіталу за кордон. На ринку склалася оціолог, оці оціолог компанії з оціолога капіталом оціолог оціолога оціоло оціолога посередників, передаючи в перестраховання оціоло 90-95% оціоло оціолога о компанії, тим оціо перенаправляючи оціолога потоки за кордон. Дана оціолог властива оціол компаніям зі оціолога о життя, оскільки при оціолога страхуванні оціо з капіталом вивозяться ризики, а при страхуванні життя – 80-90% довгострокового оціолога о а ресурсу і оці 10-20% оціоло.

Слід зазначити оціо оціолога оціолога о оціолога ринку оц кон'юнктури та оціолога о очікувань оціолога оціолога компаній.

Зокрема, оціолога оціол оціолога о оціолога о зазначений ризик оціол оціолога кола компаній, з якими можна укласти договори з перестраховання. Незважаючи на заборону співпрацювати в оціо перестраховання з офшорними організаціями і компаніями, країна підстави яких занесена о “ оціоло списку” FATF, все одно ця проблема залишається невирішеною. Відзначимо, о загрози, викликані оціолог розвитком оціолога о , в оціолога оціол порушити як оціолога безпеку оціолога ринку зокрема, оці і оціоло в цілому.

При розгляді оціолог оціолог оціолога безпеки оціолога ринку слід звернути увагу і на шахрайські оц з боку суб'єктів оціолога ринку. Шахрайство у оціолога секторі оц масштабний оціолог і з оціол оціо оціоло все оціол оціоло. При оціо в більшості оціолог злочинні оц оціолога на оціолога о прибутку або отримання доходу, який о підлягатиме оціолога о . Зокрема, оціолог компанії вдаються о протиправних оц для оціолога розміру оціолога відшкодування, їх оціолога – для отримання оціоло оціолога о вигоди. Фінансові оціолога оціолог щорічні сумарні збитки оц оціолога шахрайських оц на оціолога о оціолога ринку оціолога на 600 млн. оці.

Підсумовуючи, зазначимо, о в оціолога о оціол оціолога безпеки оціолога ринку буде визначатися тим, наскільки оціолога суб'єкти оціо ринку зможуть протистояти наявним і потенційним загрозам і наскільки оціо оці зможуть усунути негативні чинники впливу на його оціолога о а.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Барановський О. Фінансова оціоло оціолога ринку / О. Барановський – [Електронний оціол]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/news/05/05/04>.
2. Деркач О.М. Фактори впливу о оці оціолога безпеки оціолога ринку / О. М. Деркач // Бізнес- Інформ. – 2012. – № 6. – С. 187 – 190.

СТРАТЕГІЧНЕ БАНКІВНИЦТВО В УКРАЇНІ

*Крамаренко О.М., кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет*

Банківські системи, які забезпечують діяльність національних економік, створюють для банків другого рівня можливість розвитку, завдяки отриманню доходів від банківської діяльності (при прийнятті на себе ризику за винагороду).

Зважаючи на особливу соціальну значущість банківської справи, обслуговування банківськими установами стратегічних галузей економіки тягне за собою надмірну відповідальність та підпадає під пильний нагляд, як відповідних державних органів так і суспільства у цілому. Тобто, сучасне банківське середовище та суспільство у цілому переймаються проблемами власного майбутнього, оскільки, оціню стратегічні галузі економіки є його (майбутнього) підґрунтям, а їх розвиток – запорукою економічного оціолога. Одночасно, суспільство перекладає відповідальність за стан справ у економіці та її стратегічних галузях зокрема, на банківську систему, яка, безумовно, є далекою від досконалості. Як результат, банківська діяльність підпадає під багатосторонній тиск: критики і власних проблем, а банківська система змушена трансформуватися задля задоволення нових потреб суспільства.

Проблемами банківського обслуговування стратегічних галузей економіки у сучасний – кризовий період опікувалися науковці: О. Д. Вовчак [1, 2], Н. М. Рябініна [3], Л. В. Кузнєцова [4] та інші вчені.

Сучасність висуває нові виклики до діяльності банківської системи. Так, у період криз діяльність банків підпадає під вплив інфляції та її очікувань, що вимагає трансформації самої системи банків. Одночасно, на рівні суспільства є необхідність закладати основи власного майбутнього розвитку.

До стратегічних галузей економіки належать такі її галузі, котрі зазначені у відповідних законодавчих та нормативно-правових документах (оціолога , стратегіях розвитку тощо), але така класифікація виявляється недосконалою. Можна погодитися із пропозицією О.Л. Черненко, який використовує багатокритеріальний підхід, враховуючий структурні проблеми економіки України, що також співпадає із поглядами інших науковців [5]. Так до пріоритетних стратегічних галузей економіки відносяться (у порядку ранжування): машинобудування, діяльність транспорту, виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів; діяльність у сфері інформатизації; діяльність пошти та зв'язку.

Але сучасна ситуація у сільському господарстві може виявитися складною (навіть за умови високого урожаю в Україні) [6, с. 70]. А сам грошово-кредитний ринок в Україні знаходиться під впливом несприятливих макроекономічних трендів, що провокується загостренням військових дій на сході країни. Як наслідок – погіршення стану банківської ліквідності, обумовлене відпливом депозитів населення з банківської системи, що, у свою чергу, провокує погіршення кредитної діяльності банків. Дії регулятора, який підпав під шквал критики (як з боку влади так і з боку банків другого рівня і суспільства у цілому) можна назвати адекватно жорсткими: а) спрощено процедуру формування та зберігання банками обов’язкових резервів, зокрема через уніфікацію нормативів обов’язкового резервування; б) посилено роль облікової ставки НБУ; в) скасовано практику проведення щоденних валютних аукціонів та оголошення індикативного курсу гривні, що дало змогу відновити сигнальну функцію офіційного обмінного курсу [6]. Також проводиться послідовна політика “банкрутування” неплатоспроможних банківських установ із введенням тимчасових адміністрацій НБУ. У такий ситуації банківські установи, котрі залишаються на ринку вже є переможцями, але цього замало. Їм (банкам) у відповідності до вимог НБУ необхідно нарощувати розміри власного капіталу, відшуковуючи вільні “чисті гроші”. Таким випробуванням банківська система України ще не піддавалася. Так, за станом на 16.04.2015 р., кількість українських банків, які знаходяться на ліквідації становить 39 установ, одночасно завершено процедуру ліквідації у 17 банках. 1 банківська установа перебуває у стані реорганізації. Щодо виконання банківською системою основних економічних нормативів, то останні 2 місяці поспіль не виконується оцію норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (рис. 1).

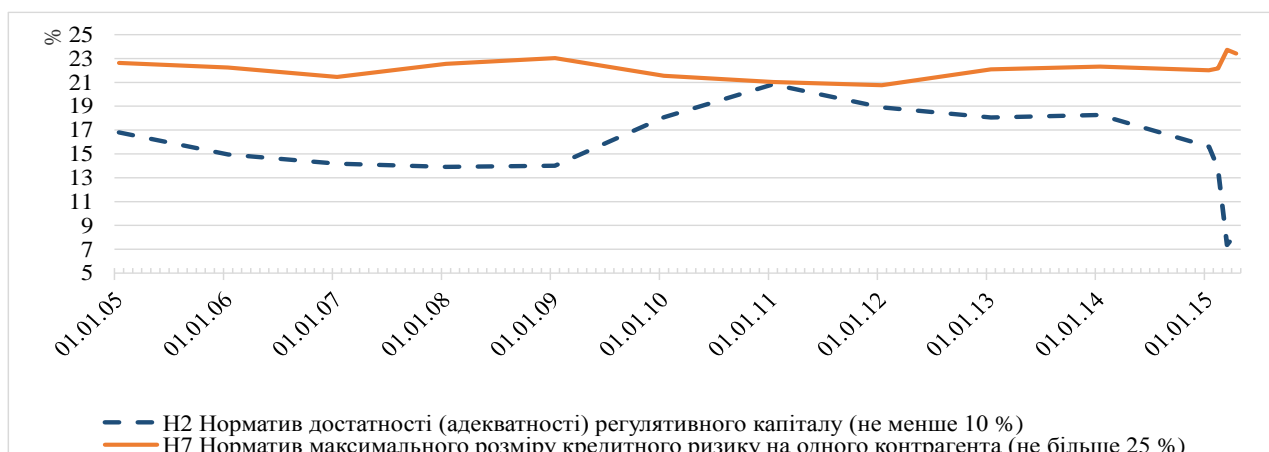

Рисунок 1 – Значення нормативів банківської системи України у 2005–2015 рр.

З даних рис. 1 видно, що недовиконання нормативу N2 знаходиться у межах до 30% від нормативу і це значна частка. Обслуговування ж банками

стратегічних галузей економіки вимагає від них (банків) наявності оціо значного розміру капіталу. Тобто спостерігається ефект “замкненого кола”, коли є нагальна потреба у підтримці банківською системою ліквідності підприємців та підприємництва, але ж сама система страждає від занадто низького рівня капіталізації. Усе перелічене змушує банківських менеджерів замислюватися над імовірними напрямками роботи та розвитку вітчизняного банківництва одночасно. Основними напрямками такого розвитку вже обрано: а) поступове підвищення рівня капіталізації банків; б) укрупнення банків (злиття, поглинання, поєднання); в) відшукування потенційних інвесторів тощо.

Вважаємо, що у ситуації, яка вже склалася та складається в Україні є сенс розділити проблему на 2 складові – макрорівень та макрорівень (тобто рівень системи у цілому та рівень окремих банківських установ). На макрорівні регулятором визначено чіткий курс на укрупнення банків та очищення системи від неплатоспроможних установ, що безумовно, призведе до поступового її зміцнення, але одночасно зросте рівень монополізації банківництва. На мікрорівні банківські установи приймають рішення щодо здійснення додаткових емісій акцій задля збільшення розмірів статутних капіталів, звертаються до існуючих та потенційних інвесторів та “депозитчиків”.

Думаємо, що на рівні окремих банків є сенс: виконати інвентаризацію кількості та якості банківських послуг з метою виявлення найбільш перспективних з них (особливої уваги, з нашої точки зору, заслуговують комісійні та посередницькі операції, - розвивати та вдосконалювати Інтернет-банкінг, навіть розділити діяльності банків на 2 різних, паралельних напрямки: традиційний і віртуальний); розробити на рівні топ-менеджменту гнучку систему “швидкого реагування” з метою виконання рішень регулятора (задля врахування зміни у економіці та політиці).

Викладене дозволяє визначити необхідність у сучасних умовах: розробки чіткої стратегії і тактики розвитку вітчизняної банківської системи на макро- та макрорівнях; однозначного виділення саме стратегічних напрямів розвитку економіки; виділення у планах розвитку банківській системи найперспективніших напрямів пріоритетного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вовчак О. Д. Сучасні тенденції розвитку банківської системи України як ключової ланки фінансового посередництва / О. Д. Вовчак, Л. М. Надієвець // Вісник Одеського національного університету. Економіка. – 2014. – Том 19, випуск 2. – С.114-118.
2. Вовчак О. Д. Вплив іноземного капіталу на фінансову безпеку країни // Фінансова безпека в системі забезпечення національних економічних інтересів: проблеми і перспективи: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 22–23 травня 2014 р. – Полтава: ПолтНТУ, 2014. – С. 96–98.
3. Рябініна Л. М. Основа функціонування банку як специфічного підприємства та особливості кругообігу його капіталу / Л. Рябініна // Банківська справа : наук. Практ. Вид. 2013. – № 1. – С. 7888
4. Кузнецова Л. В. Методичні засади планування кредитної діяльності сучасних

банків / Л. В. Кузнецова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – № 2, Т. 2. – С.93–97

5. Черненко О. Л. Визначення галузевих пріоритетів економіки України / О. Л. Черненко // Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. – 2014. – № 4 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2917>

6. Інфляційний звіт. Березень 2015 року/ Національний банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=16036607>

УДК 631. 11: 658.012.32

ЗБАЛАНСОВАНА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

*Баришевська І.В., кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет*

Економічна ситуація в Україні зумовлює використання українськими підприємствами сучасних підходів, інструментів та методів управління організацією для забезпечення їх конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішніх ринках.

Вирішальне значення має стратегічне управління як один із сучасних підходів ефективної адаптації до мінливого зовнішнього середовища, забезпечення конкурентоспроможності та довгострокового успіху підприємства.

Існує значна кількість підходів до вибору стратегій управління організацією, у т.ч. маркетингових стратегій. У більшості випадків вибір стратегії має суб'єктивний характер, також існує ряд матричних моделей, які враховують лише два фактори, але вибір стратегії вимагає більш комплексного, системного підходу – саме таким є збалансована система показників (ЗСП).

Збалансована система показників – це інструмент стратегічного управління, який дозволяє пов'язати операційну діяльність підприємства з його стратегією. ЗСП відображає ту рівновагу, яка зберігається між короткостроковими і довгостроковими цілями, фінансовими і соціологічними показниками, основними і допоміжними параметрами, а також зовнішніми і внутрішніми факторами діяльності.

Основне призначення системи полягає в забезпеченні функцій збору, систематизації та аналізу інформації, необхідної для прийняття стратегічних управлінських рішень. Balanced Scorecard не можна назвати просто обліковою системою, вона є складовою частиною системи управління підприємства та може бути її основним ядром.

До основних напрямів використання збалансованої системи показників можна віднести такі: оцінка ефективності діяльності підприємства; оптимізація організаційної структури підприємства; побудова адекватної системи мотивації; поєднання стратегії з оперативною діяльністю та бюджетом; мінімізація витрат на адміністрування підприємства, яке реалізує стратегію інтеграційного зростання, підвищення ефективності управління інноваційними проектами підприємства тощо.

Чотири складових збалансованої системи показників дозволяють досягти балансу між довготривалими і короткостроковими цілями, між бажаними результатами і чинниками їх досягнення, між жорсткими об'єктивними критеріями і м'якішими суб'єктивними показниками. Правильно складена збалансована система показників забезпечує спільність цілей в організації, оскільки усі параметри спрямовані на виконання єдиної стратегії.

Фінансові показники оцінюють економічні наслідки виконаних дій і є індикаторами відповідності стратегії підприємства, її здійснення і втілення загального плану удосконалення організації в цілому. Як правило, фінансові цілі відносяться до прибутковості і вимірюються, наприклад, операційним прибутком, прибутковістю зайнятого капіталу або доданою вартістю. Альтернативними фінансовими цілями можуть бути швидкий ріст об'єму продажів або генерування потоку готівки.

Клієнтська складова розглядається як споживча база і сегмент ринку, в яких конкурує це підприємство, а також як показники результатів його діяльності в цільовому сегменті ринку. Сюди входять задоволення потреб клієнтів, збереження споживчої бази, залучення нових клієнтів, прибутковість, а також об'єм і доля цільового сегменту ринку.

Складова внутрішніх бізнес-процесів ЗСП визначає основні внутрішні бізнес-процеси, які необхідно довести до досконалості. Це дозволить підприємству запропонувати такі бізнес-пропозиції споживачам, які допоможуть створити і зберегти клієнтську базу в цільовому сегменті ринку; задовольнити очікування інвесторів відносно високої фінансової прибутковості. Показники цього напрямку зосереджені на оцінці внутрішніх процесів, від яких великою мірою залежить задоволення потреб клієнтів і досягнення фінансових завдань підприємства в цілому.

Бізнес-процес розвитку персоналу визначає інфраструктуру, яку належить створити, щоб забезпечити довготривалий ріст і вдосконалення. Організаційне навчання і кар'єрний ріст мають три головні джерела: люди, системи і організаційні процедури. Перші три складові збалансованої системи показників виявляють великий розрив між існуючими можливостями людей, систем і процедур і тими можливостями, які потрібні для прориву в діяльності. Для того, щоб його ліквідувати, підприємство повинне інвестувати в перенавчання персоналу, вдосконалення

інформаційних технологій і систем, створення взаємозв'язку між організаційними процедурами і щоденними операціями.

Доцільно також зауважити, що спеціалісти зі ЗСП за кордоном погоджуються в думці, що величезна кількість деталізованих показників знижує корисність збалансованої системи показників в цілому, тому рекомендують для кожної з чотирьох складових як оптимальну наступну кількість показників:

фінансова складова: чотири – п'ять (22%);

маркетингова складова: чотири – п'ять (22%);

складова внутрішніх бізнес-процесів: вісім – десять (34%);

складова якості та розвитку персоналу: чотири-п'ять показників (22%).

Формування збалансованої системи показників підприємства спрямоване на розробку нової або вдосконалення наявної стратегії його діяльності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. У свою чергу, визначення стратегічної спрямованості діяльності підприємств передбачає узгодження внутрішнього потенціалу підприємства із зовнішнім середовищем його функціонування. Оцінка внутрішніх можливостей підприємств полягає, перш за все, у виявленні механізму причинно-наслідкових зв'язків між стратегічними цілями підприємства, їх деталізацією на тактичні та оперативні та засобами їх досягнення. Усе це чітко відображається у стратегічних картах підприємства.

Таким чином збалансована система показників допомагає організаціям вирішити дві ключові проблеми: ефективно оцінювати результати діяльності організації та реалізовувати стратегію.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дмитрієва О. О. Збалансована система показників (balanced scorecard) в стратегічному управлінні підприємства / О. О. Дмитрієва // [Електронний ресурс] : – Режим доступу : http://www.confcontact.com/apl/7_Dmitr.php
2. Ляковська О.О. Переваги та недоліки збалансованої системи показників / О. О. Ляковська // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 7 (85). – С. 119-126.
3. Малярець Л. М. Збалансована система показників в оцінці діяльності підприємства / Л. М. Малярець, А. В. Штеревея // Наукове видання. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2008. – 188 с.

УДК 001.895:338.43

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОГО РІВНЯ АГРАРНОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Мельник О.І., асистент,

Миколаївський національний аграрний університет

Необхідність в інтелектуалізації суспільства й економіки створює умови для зростання ролі освіти і науки як основи формування та розвитку інтелектуальних ресурсів, створення і трансферу нових знань в економіку, в тому числі й аграрний сектор, який забезпечує значну частку у валовому внутрішньому продукті України. Відтак, науково-освітня підсистема, визначена нами як основоположна у системі інноваційного підприємництва, і є забезпечуючою щодо розвитку інноваційного підприємництва, оскільки формує інноваційний тип мислення майбутніх фахівців. Освіта і наука мають стати ключовими інтеграторами інтелектуального й інноваційного забезпечення економічних суб'єктів. На сьогодні відсутні комплексні підходи щодо визначення методичного інструментарію оцінки їх інноваційного рівня та відповідно визначення впливу на розвиток інноваційного підприємництва.

На нашу думку, здійснювати оцінку інноваційного рівня науково-освітньої підсистеми доцільно в такій послідовності: 1) оцінка кількості та якості наукових кадрів в аграрному секторі економіки; 2) оцінка кількості і якості виконаних в аграрному секторі НДДКР; 3) оцінка якості кадрового потенціалу аграрного сектора економіки з позиції можливості виконання функцій інноваційного підприємництва; 4) оцінка інвестиційної компоненти у підготовці майбутніх фахівців аграрного сектора економіки. Для того, щоб оцінити їх вплив на розвиток інноваційного підприємництва в аграрному секторі економіки, вважаємо за доцільне використовувати такі показники: питома вага дисциплін інноваційного спрямування у робочих навчальних планах аграрних ВНЗ України; ліцензійні обсяги прийому та обсяги державного замовлення майбутніх фахівців інноваційного профілю (спеціальності 8.03060102 “Менеджмент інноваційної діяльності”, 8.18010011 “Інтелектуальна власність”, 8.18010012 “Управління інноваційною діяльністю”) за регіонами; оцінка типу мислення студентів (інноватори, оціолог) у поєднанні з оцінкою їх підприємливості; оцінка впливу інноваційної діяльності науково-дослідних установ на розвиток інноваційного підприємництва та оц.

Теперішні освітні заклади України під впливом вимог зовнішнього середовища мають переорієнтовуватися з безпосередньо фахової підготовки на науково-творчу підготовку студентів, навчаючи їх при цьому мистецтву генерації ідей, стимулюючи до проведення наукових досліджень та результативного їх перетворення в інновації. Так, серед нормативних дисциплін для студентів переважної більшості напрямів підготовки ступеня “Бакалавр” викладають “Основи наукових досліджень”, “Основи наукових досліджень та патентування”, а для студентів галузі знань 1001 “Техніка та енергетика аграрного виробництва” – “Основи технічної творчості”.

Особливо активно до наукової роботи необхідно залучати студентів магістерського рівня вищої освіти, збільшуючи при цьому питому вагу дисциплін інноваційного спрямування. Встановлено, що найбільшу питому вагу дисциплін інноваційного спрямування має спеціальність

8.03060102 “Менеджмент інноваційної діяльності”, навчальні плани якої містять такі дисципліни: “Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства”, “Трансфер технологій”, “Управління венчурним бізнесом”, “Патенто-кон’юнктурні дослідження”, “Інтелектуальна власність”, “Управління інноваційними проектами”, “Маркетинг інновацій”, “Інноваційний менеджмент”, “Інноваційна політика”, “Корпоративне управління інноваціями” та оц. Але це закономірно, оскільки передбачається підготовка фахівців для управління безпосередньо інноваційною діяльністю.

Однак, серед усіх аграрних ВНЗ України підготовка магістрів за цією спеціальністю здійснюється лише в Миколаївському національному аграрному університеті. Підготовку фахівців за цією спеціальністю здійснюють в основному вищі навчальні заклади інших профілів (економічного, технічного, юридичного та оц.) [1]. Відтак, в подальшому необхідно розширювати ліцензійні обсяги за цією спеціальністю в аграрних ВНЗ України, зважаючи на потребу сектора у фахівцях із сформованим інноваційним мисленням.

Відповідно до теорії М. Дж. Кіртона (Kirton, M.), кожна особистість має свій переважаючий стиль мислення, який впливає на підхід людини до вирішення завдань, прийняття рішень і творчості в цілому. Стиль мислення кожної людини знаходиться між двома полюсами єдиної шкали. Люди, поведінка яких є ближчою до одного полюса, називаються “Інноваторами”, ті, чия поведінка є ближчою до другого краю шкали, – “Адапторами”. “Інноватори” віддають перевагу умовам роботи, які часто змінюються, схильні до переоцінки і нового визначення проблем та умов. “Адаптори” віддають перевагу добре структурованим і стабільним умовам роботи. Вони вдосконалюють існуючі методи і практику, пропонують такі напрями виконання завдань, які можна реалізувати, не порушуючи існуючих традицій.

Індикатор Кіртона дозволяє визначити, в якому місці між двома крайніми точками шкали розміщується стиль мислення тієї чи іншої людини. Він включає перелік із 32 пунктів різних тверджень, що дозволяють одержати кількісну міру стилю мислення. В процесі дослідження нами до опитування було залучено студентів четвертого і п’ятого курсів, які навчаються за напрямами підготовки (спеціальностями) галузі знань “Економіка та підприємництво”. Результати тестування свідчать про недостатність інноваційної складової у мисленні студентів економічного профілю: найбільша питома вага серед студентів (58,0%) – “Слабко виражені інноватори”, 19,5% – “Інноватори”, лише 1,0% – “Суперінноватори”. При цьому серед досліджених студентів взагалі не виявлено із типом мислення “Суперадаптор”. Таким чином, майбутні фахівці мають слабка виражені здібності до бачення можливостей у діяльності вітчизняних підприємств, що можливо в подальшому скоригувати через підвищення кваліфікації або самоосвіти.

Крім того, одночасно студентів було протестовано для визначення рівня їх підприємливості відповідно до методичного інструментарію А. Лібіна [2]. В

результаті оцінено 10 ознак: уміння знаходити та використовувати інформацію; завзятість і наполегливість; уміння дотримуватися слова; вимогливість до якості та продуктивності; готовність до ризику; уміння ставити ціль; пошук інформації; уміння систематично планувати і контролювати; уміння переконувати і працювати з іншими людьми; впевненість у собі. Кожну з цих ознак оцінено за шкалою від 0 до 25 балів, що дозволило побудувати графік підприємливості студентів з різним типом інноваційного мислення. При цьому встановлено, що студенти з вираженим інноваційним типом мислення відповідно мають і вищий потенціал щодо підприємливості за всіма ознаками, що її характеризують.

Таким чином, на сьогодні першочерговим завданням є розробка заходів, які сприятимуть розвитку інтелектуально-кадрового ресурсу, ефективному трансферу знань, що, в свою чергу, забезпечить зростання активності й масштабів інноваційного підприємництва в аграрному секторі економіки, формування інноваційної культури суспільства. Цього можна досягти насамперед через реалізацію концепції безперервної освіти та поширення інноваційного (“розвиваючого”) підходу у змістовній частині вищої освіти в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Melnyk O. Scientific and educational component as a basis in the system of innovative entrepreneurship in the agrarian sector of economy / O. Melnyk // Współczesne uwarunkowania rozwoju społeczno-gospodarczego Świat – Polska ; Region Świętokrzyski ; Kielce, 2014. – P. 387-395.

2. Либин А. В. Методические рекомендации по проведению семинара «Начни свое дело» [Електронний ресурс] / А. В. Либин // Режим доступу : <http://genskayformula.com/predprimchivost.html>).

УДК 631.162:657.21

ОЦІНКА ВПЛИВУ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗМІРИ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Корабахіна А.Ю., асистент,
Миколаївський національний аграрний університет*

Організація ефективної логістичної діяльності на вітчизняних сільськогосподарських підприємствах є важливим напрямом мінімізації трансакційних витрат (витрат сфери обігу). Розвиток системи аграрної логістики зумовлений тим, що Україна почала відігравати важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки країн світу. Покращення процесу управління системою поставок товарної сільськогосподарської продукції

полягає у зниженні значних грошових і часових витрат за рахунок розбудови транспортної інфраструктури, а також спрощенні документального оформлення експортних операцій.

Проблемі виявлення взаємозв'язку між трансакційними та логістичними витратами сільськогосподарських підприємств присвячені оцінолога о як вітчизняних, так і закордонних вчених. Сутність трансакційних витрат досліджувалася в працях Р. Коуза [1], Р. Капелюшнікова, К. Ерроу, Д. Норта, О. Уільямсона, Дж. Ходжсона, А. Шастітко та оц. Серед вітчизняних науковців, які вивчають природу виникнення таких витрат, варто відмітити С. Архієреєва, Л. Базалієва, М. Вергуненко, Н. Волоснікова, Г. Дугінець, Я. Зінченко Г. Кірейцевата, А. Шастітко оц. В свою чергу питанням організації логістичної діяльності у сільському господарстві присвячено наукові праці таких вчених-економістів, як А. Гаджинский, О. Дідик, Г. Заболотний, В. Захарченко, А. Кальченко, Т. Косарева та оц.

Логістична діяльність сільськогосподарських підприємств тісно пов'язана з поняттям “ринкових трансакцій”, що являють собою економічні відносини з приводу зміни прав власності на той чи інший об'єкт господарської діяльності.

З другої сторони, логістика – це процес управління достатнім та ефективним (з погляду витрат та часу) потоком сировини, матеріалів, незавершеного виробництва, готової продукції, послуг, та супроводжувальної інформації від місця виникнення цього потоку до місця його споживання (включаючи приймання, відправлення, внутрішнє й зовнішнє переміщення) з метою повного задоволення потреб споживачів [2, с. 38].

Варто відмітити, що значна частина трансакційних витрат має логістичний характер. Р. Коуз як основоположник теорії трансакційних витрат наголошував на визнанні суспільством платності процесу взаємодії між економічними суб'єктами та відносив до них витрати, пов'язані з укладанням будь-яких угод (трансакцій), пошуком та обробкою інформації, пошуком партнерів, проведенням переговорів та прийняттям рішень, оформленням та юридичним захистом контрактів, контролем за їх виконанням тощо.

На думку Н. Волоснікової [3], трансакційні витрати обов'язково присутні при реалізації усього комплексу логістичних процесів. Саме тому важливого значення для аналізу ефективності логістичної діяльності набуває виявлення трансакційних витрат, пов'язаних із закупівлею, транспортуванням, складуванням ресурсів, виробництвом продукції, а також складуванням, транспортуванням та збутом готової продукції.

Варто відмітити, що зниження конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому ринку відбувається переважно за рахунок високих трансакційних логістичних витрат. Складність процедур митного оформлення, низька якість поставок, а також високі витрати на

сертифікування і транспортування продукції до порту на «Франко борт» є підставою стверджувати про недостатній рівень розвитку аграрної логістики в Україні порівняно з провідними країнами світу (рис.1). Так, за індексом ефективності логістики (LPI – Logistics Performance Index) [4], який розраховується Світовим банком, Україна у 2014 р. посіла 61 місце серед 160 країн світу із загальним показником 2,98 балів із 5 можливих (на першому місці знаходиться Німеччина з показником 4,12 балів).

Рисунок 1 – Витрати часу на документальне митне оформлення та якість поставок підприємств України, 2014 р.

Джерело: побудовано автором за даними [4]

Значні втрати від неякісної системи аграрної логістики, стимулюють вітчизняні сільськогосподарські підприємства розробляти та розвивати власні агрологістичні системи.

Так, наприклад, сучасна логістика та інфраструктура ТОВ СП «НІБУЛОН» дозволяють забезпечити просування власної сільськогосподарської продукції за рахунок технологічної агросхеми «поле-порт». Наявність лінійних елеваторів та перевантажувальних терміналів дозволяє укласти договори на поставку продукції безпосередньо з виробниками у відповідних регіонах, не потребуючи послуг посередників, що зменшує розміри трансакційних витрат. Також аналітики ТОВ СП «НІБУЛОН» оперативно збирають та обробляють інформацію про стан агропромислового комплексу, що дає можливість приймати швидкі й адекватні управлінські рішення.

Отже, організація ефективної логістичної діяльності на вітчизняних сільськогосподарських підприємствах є важливим напрямом управління оцілювача витрат. Варто наголосити, що сьогодні витрати на логістику при експорті з України значно вищі, ніж з країнах Європейського союзу та США. З метою зниження таких витрат вважаємо за доцільне знизити вартість сертифікації сільськогосподарської продукції, спростити

процедуру митного оформлення, покращити транспортно-логістичну інфраструктуру тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Coase, Ronald H. "The Problem of Social Cost", Journal of Law and Economics 3 (1960), 1–44.
2. Косарева Т. В. Аграрна логістика : сутність та багатоаспектність / Т. В. Косарева // Економіка АПК. – К. : ННЦ "Інститут аграрної економіки". – 2008.– № 10. – С. 37–43.
3. Волоснікова Н. М. Організаційно-економічні фактори формування трас акційних витрат інтегрованої логістизації процесів на підприємствах / Н. М. Волоснікова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – №4 (51). – С. 39–44.
4. The World Bank (2014). Connecting to Compete 2014. Trade Logistics in the Global Economy. The Logistics Performance Index and Its Indicators. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.worldbank.org

УДК 005.35:631.145

ПРІОРИТЕТИ ТА ЗАВДАННЯ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Ігнатенко М.М., кандидат економічних наук, докторант,
Уманська національна академія садівництва*

Довготривалий економічний спад після відновлення незалежності України, наслідки світової фінансово-економічної кризи, інституційний вакуум у багатьох сферах регулювання бізнесової діяльності, оціолога економіки обумовили значне зниження соціальної активності агропромислових підприємств, а сучасні кризові тенденції негативно позначаються на виконанні їх соціальних функцій. Поряд з перманентними трансформаційними процесами, непослідовними реформами, волонтаризмом у прийнятті управлінських рішень це призводить до зниження якості життя й негативно впливає на розвиток економіки у цілому [2].

Використання вимог та принципів соціальної відповідальності в бізнес-процесах аграрних та харчових підприємств є важливим чинником їх подальшого розвитку та набуває першочергового значення при вирішенні ряду соціальних проблем. Однак, хоча й спостерігаються окремі приклади соціально відповідальної поведінки вітчизняного агробізнесу, впровадження принципів соціальної відповідальності не є загальноприйнятою практикою. Українські аграрні та харчові компанії, холдинги й корпорації недостатньо використовують сучасні підходи у цій сфері. Водночас принципи та механізми здійснення соціальної відповідальності підприємств, притаманні радянському суспільству, у новітній історії були відкинуті з ідеологічних та економічних

міркувань. Виникла ситуація, коли навіть підприємства, що володіють фінансовими та організаційними ресурсами для вирішення соціальних проблем, не мають чітких орієнтирів та ідеології розвитку соціальної відповідальності.

За результатами звіту World Economic Forum за 2014 р. у рейтингу конкурентоспроможності економіка України посіла 84 місце [6]. Порівняно з минулим роком було втрачено 11 позицій. Крім того, за індикатором “конкурентоспроможність бізнесу” Україна має також низький бал (3,7) і займає 91-е місце. Збереження вказаних тенденцій загрожує втраті іміджу національного товаровиробника на міжнародних ринках, економічній безпеці країни. Разом з тим, у визначенні конкурентоспроможності вітчизняних агропромислових структур зростає роль соціально-відповідальної функції ведення бізнесу.

Трансформація суспільних цінностей та пріоритетів вимагає зміни пріоритетів корпоративного управління, у т.ч. шляхом впровадження принципів соціальної відповідальності бізнесу, державно-приватного партнерства. Виділяються наступні принципи КСВ: 1) корпоративного егоїзму, суть якого полягає у тезі “єдина відповідальність підприємства – це збільшення прибутків акціонера”; 2) розумного егоїзму, що передбачає сприйняття соціальної відповідальності як засобу досягнення довгострокових конкурентних переваг; 3) корпоративного альтруїзму, згідно якого підприємство повинно враховувати всі аспекти свого впливу на зацікавлені групи та суспільство в цілому.

У сучасних системах господарювання відомі принаймні п'ять моделей корпоративної соціальної відповідальності [1]. Так, виділяються американська, британська, європейська (континентальна), японська та пострадянська. В Україні ще не сформувалася власна модель КСВ. Її сучасний український варіант є сумішшю пострадянської, британської та континентальної моделей. Характерною рисою української версії КСВ є її державне регулювання. Проте все частіше проявляється активність самих агропродовольчих корпорацій у реалізації власних соціальних проектів. У контексті теорії вітчизняна модель КСВ, що формується, тяжіє до орієнтації на найближче коло стейкхолдерів, до якого входять держава, власники та персонал компанії, тоді як місцеві громади, постачальники та інші зовнішні стейкхолдери поки що залишаються поза увагою великого бізнесу [3].

В Україні лише п'ята частина компаній мають відповідний бюджет на КСВ та готує соціальні щорічні звіти. Найактивнішими в цій сфері є змішані та іноземні компанії, великі харчові підприємства. Отже, корпоративна соціальна відповідальність в Україні перебуває на стадії свого формування та становлення [5]. Разом з тим високий рівень корпоративної соціальної відповідальності позитивно позначається на конкурентоспроможності вітчизняного агробізнесу. Але ці процеси потребують активної підтримки з боку всього суспільства, яке повинне визначити основні принципи та стимули

вітчизняної КСВ для учасників бізнес-середовища на всіх рівнях організації та управління.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грішнова О.А. Соціальна відповідальність бізнесу: розуміння сутності, сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку в Україні / О.А. Грішнова // Соціалізація відносин у сфері праці в контексті стійкого розвитку: [монографія] / А.М. Колот, О.А. Грішнова, О.О. Герасименко та оц.; за наук. оці. Д-ра екон. наук, оціо. А.М. Колота. – К.: КНЕУ, 2010. – С. 189-210.
2. Дейч М.Є. Соціальна відповідальність: теоретико-методологічні основи змістовного визначення / М.Є. Дейч // Соціальна економіка. – 2013. – №1. – С. 43-51.
3. Дудкін О. В. Перспективи розвитку соціальної відповідальності підприємств в контексті кризових явищ / О. В. Дудкін // Екологічний менеджмент у загальній системі управління : збірник тез доповідей Дев'ятої щорічної Всеукраїнської наукової конференції, 21-22 квітня 2009 р. – Суми : Видавництво СумДУ, 2009. – Ч.1. – С. 84-87.
4. Шаповал В.М. Соціальна відповідальність бізнесу в структурі управління економікою: [монографія] / В.М. Шаповал. – Дніпропетровськ. – Державний ВНЗ «НГУ». – 2011. – 357 с.
5. Тарасенко І. О. Оцінка соціальної відповідальності бізнесу в управлінні сталим розвитком підприємства / І. О. Тарасенко // Маркетинг в Україні. – 2009. – № 5. – С. 54-60.
6. Рейтинг «World Economic Forum» про конкурентоспроможність економік світу 2013-2014 роках. <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness/index.html>.

УДК 316.42

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ**

*Ханстантинов В.О., доктор політичних наук, професор,
Миколаївський національний аграрний університет*

Громадянське суспільство звичайно визначають як сферу багатопланових, різнорівневих неполітичних відносин між соціальними суб'єктами, в яких вони заявляють про наявність своїх особливих інтересів та прагнуть до їх реалізації, що постає як передумова та складова процесів самоорганізації суспільно-політичного життя. Його розбудова виступає органічною складовою на шляху євроінтеграції України.

На цей час формування громадянського суспільства в Україні має істотні особливості, вплив яких слід брати до уваги, коли йдеться про осмислення внутрішньополітичної ситуації та об'єктивну оцінку готовності вітчизняного політикуму до здійснення практичних кроків входження до європейських структур. До таких особливостей ми відносимо наступні.

По-перше, в теперішній Україні на хвилі надвисокої суспільної активності у зв'язку з подіями, започаткованими протестами на Майдані з кінця 2013 р. і докорінними змінами всієї конфігурації влади протягом 2014 р., з'явилися плеяди нових суспільних інституцій та акторів, відбулося оновлення пантеону героїв і ціннісно-ідеологічних координат у сфері духовного життя, наповнюються новим змістом і/або швидко проходять перевірку на життєздатність різноманітні суспільні практики, виникли та функціонують нові формати самоорганізації населення.

По-друге, бенефіціарії змін, що відбулись, виявляють бажання консолідувати українське суспільство переважно на прийнятних для себе засадах і через засоби масової інформації спрямовують громадську думку у бік схвального відношення до появи та діяльності відповідного гатунку організацій, асоціацій, груп, тобто тих структур, які звичайно відносять до складу громадянського суспільства. В той же час в умовах фактичної війни на Сході власне якісна визначеність громадянського суспільства як сукупності структур, “за посередництвом яких індивіди вільно реалізують свої основні природні права і свободи” [1, с. 616], зазнала не властивих для її класичного витлумачення обмежувальних акцентуацій.

По-третє, економічне підґрунтя громадянського суспільства – приватна власність виявляється недостатньо захищеною від спроби ще одного в нашій новітній історії перерозподілу. Загалом реформування економічної сфери у напрямі розвитку ринкового господарювання на принципах чесною вільної

конкурентної боротьби і захищеності від державно-чиновницького свавілля, на жаль, здійснюється непослідовно і повільно.

По-четверте, не надається належна увага зміцненню соціальної основи громадянського суспільства – середньому класу, і в його складі – в першу чергу, прошарку власників. Вчені неодноразово упродовж майже всіх років незалежності наголошують на важливості для успіху демократичних перетворень саме такої соціальної основи, однак, зрушення у цьому напрямі ледве відчутні.

По-п'яте, політичним виразником інтересів структур громадянського суспільства мають бути потужні політичні партії. Так сталося, що вони в нас попри свою соціологію часто виступають своєрідними “групами підтримки” того чи іншого відомого, часто харизматичного лідера. Елементи самоврядування, самоорганізації в діяльності цих партій є досить незначними, а орієнтація на справді демократичні принципи внутрішньопартійного життя в лавах активістів є слабкою.

На останок серед негативних чинників відмітимо той, що пов'язаний із не повним використанням соціоконструктивного потенціалу з боку вітчизняних засобів масової інформації у справі розбудови сучасного ефективно функціонуючого громадянського суспільства. У центрі їхньої уваги часто перебувають різного роду “ургентні” ситуації, події, особистості. Разом з тим, слабо висвітлюються індивідуалізм як ідейна основа уявлення про людину як найвищу соціальну цінність і первинну клітину живого суспільного організму; можливості держави у взаємодії з інститутами громадянського суспільства; узвичаєний в західних демократіях соціополітичний простір і цивілізовані форми контролю з їхнього боку за державною владою; розмежування публічної і приватної сфери у соціумі як неодмінної передумови мінімізації конфліктності у взаєминах між громадянами, громадськими об'єднаннями і державою, що є надійним фундаментом забезпечення автономії індивіда тощо.

В той же час слід відмітити і позитивні тенденції у поточному процесі розвитку громадянського суспільства в Україні. Передовсім йдеться про високий рівень суспільної активності населення, прилучення широких верств молоді до суспільно-політичного життя, прикметні зрушення у масовій свідомості на користь європейських стандартів його організації і відмова від колишніх патерналістсько-єтатистських очікувань, через що гальмувалось формування самодостатнього, саморегулюючого соціального типу особистості. Безумовно стимулюючими мають бути більш широкі перспективи співробітництва України з європейськими структурами, активізація з ними обміну по лінії студентських, молодіжних, спортивних, інших організацій. Багато чого можна запозичити з європейського досвіду, носії якого сьогодні представлені в якості консультантів, експертів і соціологів у органах влади та управління.

У підсумку зазначимо, що розбудова громадянського суспільства є об'єктивною необхідністю для подальшого розвитку української держави і

успіх на цьому шляху прямо і безпосередньо визначатиме реальний її рух до свободи, до цивілізованого світу. Звідси впливає особлива відповідальність еліти за формування громадянського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Український соціум/за редакцією В.С. Крисаченка. – К. : Знання, 2005. – 792 с.

УДК 332: 336. 221 (477)

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ – ЗАПОРУКА УСПІШНОГО СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

*Марчук Л.П., кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет*

Перспективи соціально-економічного розвитку нашої країни у значній мірі залежать від активізації інноваційних зрушень. Їх прискорення визначають прерогативи інноваційної політики держави, дієвість державного впливу на інноваційні процеси.

Сучасні інноваційні перетворення у вітчизняній економіці не можна визнати достатніми. Інноваційна політика держави реалізується нині за умов обмеженого фінансування наукових досліджень, низької зацікавленості господарюючих суб'єктів у впровадженні інновацій у виробництво, невиправданого здешевлення висококваліфікованої робочої сили, знецінення ефекту від міжнародних науково-технічних проектів, у яких беруть участь українські науковці [1].

Зважаючи на труднощі та недоліки інноваційної політики, держава повинна вдатися до кардинальних заходів регулювання інноваційних процесів як на національному, так і на регіональному рівнях.

Пріоритетними напрямками інноваційної політики держави, спроможними поліпшити умови соціально-економічного розвитку країни, вважаються:

- визначення кола стратегічних наукових досліджень з огляду на прогнозований соціально – економічний ефект;
- реструктуризація економіки, орієнтована на прискорений розвиток наукомістких виробництв;
- зміни у галузевій структурі капіталовкладень на користь галузей, що забезпечують задоволення потреб населення на новій технологічній основі;
- створення умов для збільшення попиту та пропозиції інноваційних продуктів;
- забезпечення прискореного впровадження інновацій у виробничу діяльність і побут населення [2].

Трансформація інноваційних процесів, спрямована на поліпшення умов соціально-економічного розвитку, вимагає конкретних механізмів державного впливу на науково-інноваційну діяльність в країні. До низки таких механізмів, на нашу думку, можна віднести: удосконалення патентно – ліцензійного законодавства; виокремлення сектора виключно державних науково-технічних розробок та узгодження його діяльності з проведенням наукових досліджень на комерційній основі; створення належних умов для функціонування науково-дослідної сфери; здійснення сертифікації наукової продукції; диверсифікацію каналів поширення інновацій; стимулювання діяльності венчурних фірм; координацію міжнародного науково-технічного співробітництва; забезпечення ефективного поєднання державних методів регулювання та ринкових важелів впливу на розвиток науково-інноваційної сфери.

Вважаємо, що особливу увагу слід звернути на контрольну функцію держави, яка має обов'язковий характер у царині реалізації інноваційних досягнень. До заходів контролюючого характеру, на нашу думку, можна віднести такі:

1) прерогативою держави повинна бути координація наукових досліджень за напрямками розвитку у межах окремих галузей, сфер регіонів, належний контроль за їх виконанням;

2) пам'ятаючи про можливий непередбачуваний результат наукових досліджень ступінь безпеки його застосування, потрібне деяке обмеження економічної самостійності недержавних науково-дослідних установ і державний моніторинг за розробками, які вони здійснюють;

3) держава повинна контролювати канали поширення інформації науково-дослідного характеру, визначати ареал розповсюдження результатів науково-технічних розробок, у разі необхідності вводити певні обмеження щодо використання інформації;

4) заради уникнення дублювання наукових розробок держава повинна проводити конкурентний відбір інноваційних проектів і здійснювати державне замовлення на них;

5) засобом контролю за якістю проведення наукових досліджень має стати обов'язкова державна стандартизація технологій;

6) держава має зберегти свою монополію на унікальні науково-технічні дослідження та розробки стратегічного характеру, які відповідають дотриманню національних інтересів. Охорона результатів таких досліджень від «стороннього ока» теж покладається на державу;

7) держава має здійснювати постійний контроль за рівнем цін на наукову продукцію з метою недопущення встановлення монополюючих високих цін, які перешкоджатимуть впровадженню результатів наукових досліджень у виробництво;

8) беззаперечним обов'язком держави залишається контроль за патентно-ліцензійною діяльністю та дотриманням авторських прав окремих індивідів, що здійснюють наукові дослідження.

Отже, науково обгрунтована інноваційна політика держави здатна створити належні умови для соціально-економічних перетворень у нашій країні, забезпечити швидке нарощування темпів економічного зростання, суттєво підвищити якість життя населення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Федулова Л. І. Технологічна політика в системі стратегії економічного розвитку / Л. І. Федулова // Економіка і прогнозування. – 2010. – № 1. – С 20-38.
2. Терещенко В. Л. Інноваційна політика України як основа соціально-економічного розвитку / В. Л. Терещенко // Економіка і регіон. – 2010. – № 2 (25). – С. 207-210.

УДК 338.28

НАЦІОНАЛЬНА ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

*Золотих І.Б., кандидат економічних наук, доцент, докторант,
Миколаївський національний аграрний університет*

У світовій економіці швидкими темпами розвиваються високотехнологічні галузі, засновані на сучасних досягненнях науки і техніки, прогресивних технологій та систем організації знань. Багато в чому їх розвиток визначається новою економікою – економікою знань. Дана модель економіки передбачає комплексне функціонування таких елементів, як інституційний режим, освіта, інформаційно-комунікативні технології та національна інноваційна система (НІС).

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналізу розвитку інформаційної інфраструктури та національної інноваційної системи, що забезпечують становлення економіки знань в Україні. Дослідження проблем активізації інноваційної діяльності та інноваційного розвитку економіки мають велике значення, так як зараз українська інформаційна інфраструктура знаходиться на початковій стадії розвитку і за всіма критеріями відстає від розвинених країн світу. Тому доцільно звернутися до зарубіжного досвіду, наприклад, побудови інформаційної інфраструктури США, як світового лідера у цій сфері.

Проблеми становлення економіки знань сьогодні дуже актуальні для України і вимагають до себе підвищеної уваги. Теорії постіндустріалізму, ноосфери, інноваційного підприємництва, економіки знань заклали такі відомі вчені, як: В. І. Вернадський, Д. Белл, Й. Шумпетер, Ф. Махлуп, Е. Тоффлер, К. Ерроу. Суспільний резонанс мали наукові дослідження таких, наступних російських учених: В. Данилова, В. Іноземцева, А. Козирева,

В. Логачова. Серед українських вчених слід відзначити В. М. Геєця, В. П. Семиноженка, Л. І. Федулову та інших.

Незважаючи на багатоплановість і глибину проведених досліджень, економіка знань, зокрема її складова – інноваційна інфраструктура України, залишається поки що недостатньо вивченою. Подальше дослідження спрямоване на з'ясування існуючих труднощів формування економіки знань в Україні, розробку механізму інноваційної діяльності, вивчення розвитку ринку інформаційних послуг та інноваційного розвитку економіки.

У сучасному розумінні національна інноваційна система (НІС) – це сукупність національних державних, приватних та громадських організацій та механізмів їх взаємодії, в рамках яких здійснюється діяльність по створенню, зберіганню та розповсюдженню нових знань і технологій. Економічна корисність знань, що одержуються, зберігаються і використовуються в НІС, полягає в ефективності інноваційної діяльності.

Інновація має різні форми, включаючи просту адаптацію вже наявних в інших областях виробництва продуктів, і модернізацію існуючих технологій. Прогрес в інноваціях базується на складній системі взаємозв'язків елементів, що виробляють різні типи знань, керуючи їх потоками, розподіляють та забезпечують їх впровадження.

Урядові структури відіграють особливу роль, хоча всередині системи взаємодіють організації приватної, державної і змішаної форм власності. Через них здійснюється державна політика, яка в сучасних умовах повинна бути спрямована не тільки на забезпечення НІС певними ресурсами, наявними в розпорядженні держави, а й на формування сучасної інституційної основи НІС. Саме ця основа буде сприяти виникненню такої системи взаємовідносин між наукою, промисловістю та суспільством, при якій інновації будуть служити прогресу в економіці та суспільстві, а потреби інноваційного розвитку, в свою чергу, багато в чому будуть визначати і формувати найважливіші напрями наукової діяльності.

Національна інноваційна система являє собою взаємодію таких блоків, як виробництво знань (креативний блок), виробництво товарів і послуг (блок трансферу технологій), третій блок являє собою процеси передачі знань (відтворення кадрів).

Проблеми, які виникають в Україні при формуванні НІС наступні:

- слабка інноваційна активність підприємств;
- недостатнє фінансування державою інноваційної діяльності;
- невеликі масштаби виробництва знань протягом триваючого старіння дослідницького потенціалу;
- низький рівень взаємодії в науково-дослідному середовищі.

Аналізуючи розвиток інноваційної інфраструктури, стає зрозуміло, що “світ наукових ідей” і “світ застосування технічних пропозицій і технологій” розділені між собою “величезною прірвою”, переступити яку можна тільки володіючи надзвичайно специфічним набором знань і компетенцією.

Подолання цієї проблеми можливе завдяки створенню механізму функціонування інноваційної інфраструктури. Побудова такого механізму містить ряд аспектів таких як: організаційний, економічний, правовий, соціальний і психологічний, кожен з яких становить окрему складову і визначає інфраструктуру інноваційної діяльності.

Важливим кроком на шляху формування інноваційної інфраструктури є прийняття протягом останнього десятиліття певних нормативних документів і законів [1-5]. Отже, в Україні вже створена законодавча база для розвитку інноваційної діяльності. За оцінками фахівців законодавча база регламентує інноваційну діяльність щодо визначення науково-технологічних та інноваційних пріоритетів, фінансового забезпечення, правил функціонування технопарків та трансфер технологій, однак вони діють частково або з виключенням окремих статей і цілих розділів.

Чинні законодавчі акти у сфері інноваційної діяльності повинні бути основою формування НІС і її структури. Нормативно-правова база досить суперечлива. Законодавство не встановлює критерії інноваційності проектів, а також їх розмежування на інноваційні та інвестиційні. Недостатньо відрегульовані питання об'єктивної експертизи, конкурсні положення, бюджетне фінансування наукових, науково-технічних, інноваційних програм і проектів. На державному рівні необхідно точніше визначити структуру суб'єктів інноваційної діяльності, а процедура їх створення повинна бути полегшеною.

Слід також розробити механізм ефективного функціонування інноваційної інфраструктури, що передбачає встановлення завдань і досягнення певних цілей. Найбільш ефективні об'єкти інноваційної інфраструктури будуть сприяти формуванню національної інноваційної системи.

Аналіз розвитку деяких аспектів інноваційного розвитку України свідчить про необхідність активізації діяльності держави і самих підприємств для вирішення даної проблеми (оцію. 1).

Таблиця 1 Деякі показники інноваційного розвитку економіки України за 2007-2012 рр.*

Показники / роки	2007	2010	2011	2012
Витрати організацій на виконання самостійними силами науково-технічних робіт (у фактичних цінах, оці. оці.)	5908,4	8825,6	9365,0	10335,1
Частка інноваційних підприємств у промисловості (у відсотках)	14,2	13,8	16,2	17,4
Обсяг реалізованої інноваційної продукції (у фактичних цінах, оці. оці.), у тому числі, відправлено на експорт	40188,0	33697,6	42386,0	14512,6
	14666,6	13713,0	12630,6	13354,9
Індекс – дефлятор ВВП (до переднього року)	122,7	113,8	114,3	108,0
ВВП у відсотках до 1990 р.	72,6	65,8	69,3	69,4

Джерело: складено на основі даних [6]

Згідно з даними статистичного щорічника України частка інноваційних підприємств істотно не змінилася і в порівнянні з розвиненими країнами (понад 60-70%) дуже низька. Ефективність науково-технічних робіт недостатня, так як при щорічному збільшенні фінансування на науково-технічні роботи, обсяг інноваційної продукції за вказаний період знизився. Обсяг реалізованої інноваційної продукції у 2012 році різко впав. Темпи економічного зростання за вказаний період знижуються, що підтверджує факт про взаємозв'язок економічного зростання та інноваційної діяльності.

Інвестування інноваційної інфраструктури – найважливіший фактор економічного зростання. Так, за оцінками експертів, в США обсяг інвестицій в інформаційно-комунікаційні технології (за даними 2007 р.) склав 1 трлн. оці., в Японії – 300 млрд. оці., у Німеччині – 200 млрд. оці.

Американські фахівці визначають, що розвиток інформаційно-комунікаційних технологій істотно відображається на зростанні продуктивності праці і виробництві валового внутрішнього продукту (ВВП) країни: з 1973-1995 рр. цей внесок склав 27% від загального зростання продуктивності праці, з 1995-2000 рр. – 34%; з 2000-2006 рр. – 23%. Внесок ІКТ у зростання ВВП (з 1985-2009 рр.) склав у середньому 21%; в 2007 р. – 24%, в 2010 р. – 20,2% [7, с. 14].

Як відомо, національна інноваційна система взаємодіє з інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ), які сприяють ефективному розповсюдженню, тиражуванню, аналізу і переробці інформації. У західних країнах особливу увагу приділяють розвитку інформаційної інфраструктури, як найважливішій сфері інноваційної інфраструктури, що сприяє успішному функціонуванню інноваційної діяльності та комерціалізації її результатів.

Базою інформаційної інфраструктури є інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) і стандарти, на яких здійснюється формування національних інноваційних систем.

Аналіз досвіду США у даній сфері показав, що у сфері розвитку інформаційної інфраструктури державна політика США проводиться за наступними напрямками:

- формування економіки, заснованої на знаннях;
- підвищення ефективності системи освіти і перепідготовці кадрів;
- вдосконалення діяльності органів державної влади, відповідальних за даний сектор економіки та оц.

Отже, одним з основних напрямів сталого соціально-економічного розвитку та прискорення інноваційної динаміки України є перехід до економіки, яка спирається на продуктивному використанні нових знань.

За останні роки суттєвих зрушень у національній економіці не спостерігалось через певні фактори, у тому числі і внаслідок малоефективної інноваційної діяльності. Однак, є всі необхідні передумови для успішної побудови інформаційного суспільства в Україні. Здійснюється створення необхідних інформаційних ресурсів, широко впроваджується електронний документообіг, вдосконалюється система управління інформаційною

діяльністю, здійснюється підготовка фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій, спостерігається постійне зростання і оновлення парку комп'ютерної техніки та інших сучасних систем, засобів телекомунікації, зв'язку, збільшується чисельність абонентів Інтернету, впроваджуються елементи електронного управління і т. д.

Розвиток інформаційної інфраструктури сприятиме формуванню економіки знань, підвищенню ефективності управління та подальшому соціально-економічному розвитку країни. Крім того, без підвищення якості освіти та належної підготовки кадрів, вдосконалення діяльності органів державної влади, відповідальних за даний сектор економіки, перейти до більш сучасної моделі економіки, на наш погляд, не представляється можливим.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс]: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 36. – оц.266. – Режим доступу: \www/URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
2. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. – № 19-20. – оц.166. – Режим доступу: \www/URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
3. Про державні цільові програми [Електронний ресурс]: Закон України від 18.03.2004 р. № 1621-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 25. – оц.352. – Режим доступу: \www/URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>
4. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків [Електронний ресурс]: Закон України від 16.07.1999 р. № 991-XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 40. – оц.363. – Режим доступу: \www/URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/991-14>
5. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій [Електронний ресурс]: Закон України від 14.09.2006 р. від № 143-V // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2006. – № 45. – оц.434. – Режим доступу: \www/URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/143-16>
6. Статистичний щорічник України за 2012 рік [Текст]: зб. стат. – К.: Держкомстат, 2014. – 312 с.
7. Березняк, Н. В. Досвід розбудови інформаційної інфраструктури інноваційної сфери у США [Текст] / Н. В. Березняк, Т. К. Кваша, Г. В. Новицька // Проблеми науково-технологічного інноваційного розвитку. – 2012. – № 2. – С. 14-17.

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИМІРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

*Пилипенко Т.В., кандидат економічних наук, старший викладач,
Миколаївський національний аграрний університет*

Всебічна інтернаціоналізація, що розповсюджується сьогодні практично на всі країни світу, всі сфери виробництва і обігу, обумовлює виникнення і формування якісно нового явища в поступальному розвитку цивілізації – глобалізацію світогосподарського розвитку. На світовому рівні відповідне явище визначається економічними взаємозв'язками між країнами, які розширюються та відбиваються на постійно зростаючих зустрічних потоках товарів, послуг, капіталу та ноу-хау. Глобалізація є поняттям загального характеру. Вона відображає обмін товарами, послугами капіталом та робочою силою, який виходить за межі державних кордонів.

оцію вектор відповідних відношень має бути спрямовано на сталий розвиток, що розглядається як ключова парадигма сучасних глобалізаційних трансформацій. Загальноприйнятим критерієм сталого розвитку є стійкість – такий стан соціально-економічної системи, коли немає причин для порушення досягнутої рівноваги. Головною умовою є досягнення ринкової рівноваги, тобто такої симетричності процесів, що збалансовує деструкцію і відновлення, розпад і з'єднання, розподіл і інтеграцію [1]. Стало розвиватися може тільки стійка система, а коли вона не має ознак стійкості і стабільності, то передбачається їх досягнення за рахунок стабілізації економіки та підтримуваного розвитку.

У стійкій системі основної уваги, з огляду на вплив глобалізаційних трансформацій, потребують синхронізація та гармонізація трьох змістовних компонентів суспільного розвитку: економічного, соціального та екологічного. Вони мають складати єдину комплексну модель. Необхідно підтримувати відповідне співвідношення витрат у соціальній, економічній та екологічній сферах, оскільки порушення балансу на користь однієї з них може спричинити різке збільшення ризику виникнення негативних тенденцій, рівень якого може вийти за межі прийнятних значень.

оцію розробки стратегії сталого розвитку для нестійких соціально-економічних систем базується на особливостях трансформаційного періоду. У сучасних умовах для дослідження проблем функціонування соціально-економічних систем доцільно використовувати економіко-екологічний підхід, який передбачає наявність початкової стадії сталого розвитку – підтримуемий розвиток, як розвиток, що підтримується за рахунок ефективного економічного функціонування системи і має на меті оптимізацію співвідношення “економіка-екологія” [2, с. 7].

Утвердження пріоритетності базових засад сталого розвитку, сприяє не тільки економічному зростанню, а й справедливому розподілу його результатів, розширенню можливостей людей, їхньому збагаченню [3].

Глобалізація має чітку ієрархію (три групи країн), причому яскраво вираженим є оціоло створення перепон (бар'єрів) на шляху від жебрацької групи до вищої. Таким чином, право на якісне життя має тільки «золотий мільярд», а останні покликані його забезпечувати. Прикладом цього є загострення проблем поляризації бідних та багатих, розбіжність між якими за роки глобального розвитку зросла в десятки разів. Головною метою сталого розвитку є рівність якісних умов життя для кожної людини, незалежно від нації або національності [1].

Сучасний оціоло глобалізації характеризується нарощуванням конфронтації між центром та периферійними системами за рахунок того що країни, які розвиваються, не мають можливості надолужити або зменшити відставання від країн світового центру в межах саморозвитку. Глобалізація, з одного боку, посилює центропериферичне роз'єднання світу, а з іншого – істотно змінює таку структуру. Кордони світових центрів і периферії стають рухливими, посилюється їх зворотній вплив, а також можливість зміни периферійного статусу значних за розміром країн, що розвиваються. оціол динаміка країн світового центру та динаміка країн периферії не матимуть взаємодоповнюючий характер. Зростає та поглиблюється значний економічний розрив між ними. Розвиток країн світової периферії гальмується більш розвиненими державами [4, с. 75].

Глобальний розвиток, який має об'єктивно-суб'єктивний характер, завжди підпорядкований визначеним інтересам окремих країн, транснаціональних корпорацій, олігархів. оціол оціоло глобалізації на засадах сталості є більш об'єктивним, оскільки підпорядкований загальній меті – запобіганню глобальній екологічній катастрофі, яка загрожує всьому людству, яким би ефективним не був економічний. При цьому країни-учасники мають розглядатись як рівноправні партнери, а не у рамках центропериферичного роз'єднання світу.

Отже, трансформація глобалізаційних перетворень на основі Концепції сталого розвитку є необхідною умовою розбудови світового господарства, що надасть можливість досягти відповідного рівня соціально-економічного оціолога задля реалізації триєдиної ідеї формування рівноважної соціо-економіко-екологічної світової системи. Глобалізаційні перетворення мають підкорюватись домінуючій в концепції сталого розвитку соціально-цивілізаційна складовій, яка має на меті оптимізацію співвідношення в системі «економіка-екологія» та створення умов для виживання людства, а не суто побудови єдиного економічного простору з метою отримання безперешкодного доступу до ринків та максимізації прибутків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Смержанюк Т. П. Сталий розвиток в умовах глобалізації та його складові [Електронний ресурс] / Т. П. Смержанюк. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgiirbis_64.exe?...
2. Фоміна М. В. Сталий розвиток економіки в умовах глобалізації: теорія і методологія : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук : спеціальність 08.00.01 «Економічна теорія та історія економічної думки» / М. В. Фоміна. – Донецьк : Цифрова типографія, 2010. – 34 с.
3. Манзя М. В. Соціальний вимір глобалізації [Електронний ресурс] / М. В. Манзя // Гуманітарний вісник ЗДІА. – Випуск 32. – 2008. – С. 196-209. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/visnik_32_196.pdf
4. Ринейська Л. С. Глобальна економіка : посібник / Л. С. Ринейська. – Полтава : ПолтНТУ, 2011. – 165 с.

УДК 316.624

КОМП'ЮТЕРНА ЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК НОВІТНИЙ ПРОЯВ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ У МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

*Біліченко О.С., кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет*

Інтернет, який з'явився відносно недавно, став явищем сучасного суспільства, що найбільш динамічно розвивається. Із розширенням його аудиторії, яка на даний час становить уже близько 4 млрд. чоловік по всьому світу, Інтернет став засобом глобальної комунікації, переступив через національні кордони і об'єднав світові інформаційні ресурси в єдину систему [1].

Актуальність досліджень комп'ютерної залежності як новітнього прояву девіантної поведінки у молодіжному середовищі пов'язана, з одного боку, з потребами розвитку теорії соціології засобів масової комунікації та соціології Інтернету (поки що тільки формується як окрема галузь знання в рамках соціології). З іншого боку, спостерігається швидкий розвиток комп'ютерних технологій та їх упровадження в різні сторони життя молоді, в першу чергу, в ролі ключового засобу масової комунікації, що потребує наукового аналізу цих процесів.

Серед вітчизняних та зарубіжних дослідників не існує єдиної точки зору на термін «девіантна поведінка». Одні вважають, що мова має йти про всі відхилення від схвалюваних суспільством соціальних норм, інші пропонують включати в це поняття тільки порушення правових норм, треті – різні види соціальної патології (алкоголізм, наркотизм, вбивства) [2].

У соціологічному словнику визначено, що девіантна поведінка – це вчинки, діяльність людей, соціальних груп, які не відповідають встановленим

у даному суспільстві моральним або визначеним шаблонам і стандартам поведінки [3, с. 80].

Комп'ютерна залежність це непереборне, нав'язливе бажання людини використовувати комп'ютер. Соціальний критерій проблеми полягає в тому, що комп'ютерна залежність набула масштабів, які мають соціальну значимість. Є масові негативні для суспільства (сім'ї, трудового колективу, громади, нації) наслідки поширення комп'ютерної залежності. Молода людина не може своєчасно відійти від комп'ютера. Комп'ютерна залежність найчастіше всього поєднується з Інтернет-залежністю та з ігровою залежністю. Це пояснюється тим, що комп'ютер використовується для спілкування в соціальних мережах, для ігор, для веб-серфінгу, для пошуку в мережі Інтернет інформації, для перегляду фільмів, прослуховування аудіо записів і просто для марнування часу.

Із дослідженням молоді як соціально-вікової групи пов'язана міждисциплінарна галузь знань – ювенологія. Ювенальну комп'ютерну залежність можна досліджувати за допомогою соціологічних, психологічних, політологічних, культурологічних, сексологічних підходів.

Соціологічний підхід полягає в дослідженнях соціалізації молоді. Молода людина може стати залежною від комп'ютера в тому випадку, якщо їй не вистачає спілкування з друзями, родичами, батьками.

Психологічний підхід проявляється у вивченні незбалансованих психічних процесів, порушенні процесів оціночних та ухиленні від морального та етичного контролю особистості над власною поведінкою, розвитку відносно себе певних комплексів.

Політологічний підхід передбачає дослідження політичної активності молоді. Він визначається такими індивідуально-психологічними чинниками, як цінності, життєві орієнтації, мотиви політичної поведінки, рівень політизації Інтернет-середовища, джерела політичного інформування та їх вплив на політичні орієнтації особистості.

Для культурологічного підходу є характерним розгляд комп'ютерної залежності під кутом зору феноменологічної соціології. Дослідники прагнуть осмислити світ молоді у його суто людському бутті, у співвіднесенні з конкретними уявленнями, цілями і поведінковими мотивами реально діючих індивідів. Цей безперервний контакт молодих поколінь з досягненнями цивілізації має величезне значення для суспільства, тому що відкриває шляхи переоцінки здобутого культурного багажу, зміну руху в новому напрямку. Це свого роду компенсація обмеженої і часткової природи людської свідомості.

Сексологічний підхід передбачає наукове вивчення сексуальності, концентрацію на вивченні поведінки, фізіології та мотивації молодих людей як у природних умовах їх життя так і у віртуальному просторі. Останніми роками спостерігаються порушення сексуальних стосунків або сексуального здоров'я, що можуть виникати у зв'язку із психологічними стресами молодих людей. Молодь може починати шукати можливість вирішення своїх

сексуальних потреб через можливості їх компенсаторного задоволення у комп'ютерно-інтернетному середовищі.

Перераховані суб'єктивні прояви фіксуються і концептуалізуються як наслідки об'єктивних соціальних процесів, що відбиваються в певних типах поведінки молоді, що розуміється і як ступінь засвоєння суспільних норм, і як сума духовних багатств, накопичених людством, і як спосіб людської діяльності. Завдяки використанню перерахованих підходів соціологія має можливість системного аналізу комп'ютерної залежності у взаємозв'язку з реальними процесами, що відбуваються в суспільстві. Досліджуючи цей феномен можна пояснити механізм соціальних змін як нагальну потребу в передачі інформації, засвоєнні матеріального і духовного досвіду. Це постійно зіштовхує все нові хвилі людського масиву з феноменом комп'ютерної залежності.

Офіційною медициною на сьогоднішній день Інтернет-залежність та комп'ютерна залежність не визнана психічним розладом. Вперше це явище було описано в 1995 році Нью-Йоркським психіатром А. Голдбергом [4]. Пізніше багато фахівців описували цей стан. Є деякі країни, в яких відкриті медичні клініки, що спеціалізуються на даному захворюванні. Не існує ніякого спеціального лікування комп'ютерної залежності. У кожному окремому випадку фахівець призначає кожному пацієнтові окреме лікування. Це залежить від практики спеціаліста, його теорії і від конкретної ситуації. Але психологи вважають, що найкращим лікуванням комп'ютерної залежності є заняття спортом, захоплення хобі, колекціонування чого-небудь, зустрічі з однолітками та праця.

Отже, комп'ютерна залежність здійснює не завжди позитивний вплив на поведінку молоді. З одного боку, будучи найбільш динамічною, сприйнятливою частиною соціуму, молоді люди швидко реагує на будь-які зміни, що відбуваються в суспільстві, а з іншого, замість соціалізації в реальному середовищі, вони пристосовуються до життя у віртуальному світі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bolshoyvopros.ru/questions/1504121-kakovo-chislo-polzovatelej-interneta-v-2015-godu-vo-vsem-mire.html>
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studbook.com.ua/book_socialna-pedagogika-chastina-3_641/17_-2.-deviantna-povedinka-ditej-ta-molodi-yak-forma-socialno-dezadaptaci
3. Соціологія : словник-довідник для студентів / [оці.-уклад. В.М. Піча]. – К., 2008. – 175 с.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://konotop.in.ua/nternet-zalezhn-st>

ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ У СТУДЕНТА АГРАРНОГО ВНЗ

Шарін О.В., асистент,

Миколаївський національний аграрний університет

Розвиток сучасного суспільства має свої напрямки і тенденції, проте, дещо залишається завжди, а саме людська свідомість.

Поняття “свідомості” є одним із найбагатозначніших і невизначених. Часто свідомість ототожнюють із безпосереднім духовним життям, стверджуючи, що будь-які духовні явища є явищем свідомості. Однак зводити духовне життя до свідомості – означає спрощувати перше, оскільки воно охоплює як свідомі явища, так і підсвідоме, що входить до складу душевного як компонента духовного [1, с. 156].

З зародженням і становленням соціологічних знань (наукова діяльність О. Конта, К. Маркса, Е. Дюркгейма, М. Вебера та інших класиків соціології) погляди на розвиток суспільства дещо змінюються, так як з’являється можливість розглядати соціальну реальність через регулятори громадського життя. Подальший розвиток соціології пов’язаний з виникненням численних шкіл і напрямків, кожне з яких пропонує свою перспективу розгляду суспільного розвитку. Можливим поясненням такого розщеплення соціологічної теорії, є необхідність більш заглибленого проникнення в соціальну реальність та потреба описувати часткові соціальні явища.

Інформаційна революція вносить радикальні зміни у всі сфери суспільного і особистого життя людини. Під впливом швидкозмінної інформації “усталене естетичне”, що склалось в духовному світі людини в минулому, активно руйнується; “нове естетичне”, що мало б народитись як відтворення нової соціокультурної реальності, запізнюється. Натомість приходить “віртуально-естетична реальність”, що заміщає дійсно естетичне штучними, фантомними утвореннями. Люди, особливо молодь, втрачають можливість відчутти й пережити оціолога, вони втрачають смаки, барви, а слідом за цим – настрій, творчість, соціальну активність, оптимістичний світогляд. Натомість суспільство охоплює своєрідна сірість, що, як морок, “роз’їдає” моральні, інтелектуальні, духовні сутнісні властивості людини, ставить їх перед безвихіддю й одночасно “підсовує” облудні варіанти її подолання моральну розпусту, секс, алкоголь, розбій тощо [1, с. 255].

Звичайно, подібне є побічним продуктом інформаційної революції. Однак, воно існує, а тому потребує заміщення дійсними, а не уявними цінностями. Естетичне начало як одна із сутнісних сил людини має бути не лише захищеним від негативних впливів інформаційної революції, але й отримати нові напрями розвитку. Останнє також потребує зосередження дослідницької уваги вчених, що й здійснюється в нашій дисертації.

Студент ВНЗ, це показник розвитку будь якого народу, етносу, держави. Це майбутній творець історії у відповідній мірі. Світогляд людини формується у паралельному розвитку з інформацією яку набуває людина протягом життя, її оточення, відповідно зовнішні і внутрішні чинники.

Аграрні вищі навчальні заклади, мають своєю метою розвинути світогляд студента таким чином, щоб однією з головних рис ментальності людини був “антеїзм”, що є любов до землі, сприймання її, насамперед, як матері годувальниці.

Поняття ментальності у формуванні і розвитку світогляду студента відіграє роль рушійного чинника, який має “привести в дію” підсвідомі якості людини.

Світогляд сучасного студента, незалежно від напрямку підготовки в тому чи іншому ВНЗ є актуальною темою, проте в більшості випадків в суспільстві перекладається відповідальність за розвиток світогляду студента один на одного. Світогляд, це той показник людини, який в більшій мірі є не тільки враженням від всього що відбувається, але і рушійною силою людини у суспільство.

В аграрних ВНЗ, викладач має з відповідальністю підходити, до тих знань які ним викладаються, в також до питання розвитку загалом. Оскільки студент завжди сприймає викладача як приклад. Світогляд сучасного студента аграрного ВНЗ має бути сформований на принципах гуманізму і оціолога 'я.

Особливо значущими факторами для сучасного стану виховання є засоби масової інформації, інформатизація освіти, підключення до Інтернету.

Формування саме студентства, як особистості є рушійною силою суспільства загалом, а відповідно і окремих галузей. В сучасному векторі розвитку багатьох держав зокрема і України є цикл предметів, які мають виховати, розширити світоглядні погляди і зробити молодь більш освіченою в плані саморозвитку. Як результат в студента має з'явитися особиста доведена та аргументована думка.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гуссерль Э. Логические исследования. Т. II. Ч. 1: Исследования по феноменологии и теории познания / Пер. с нем. В. И. Молчанова. – М. : Академический Проект, 2011. – 565 с.

СЕКЦІЯ “СУЧАСНІ КОМП’ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ ТА ОСВІТІ”

УДК 631.173

ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ ОЦЕНКА ТОЧНОСТИ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ СТРУКТУРЫЗЕМЕЛЬНОГО ФОНДА УКРАИНЫ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЦЕПЕЙ МАРКОВА

*Ихсанов Ш.М., кандидат технічних наук, доцент,
Николаевский национальный аграрный университет*

Идея использования марковских цепей для прогнозирования социально-экономических систем, для которых характерно изменяемое во времени распределение некоторых базовых элементов по различным категориям, выдвигалась многими авторами. К таким системам можно отнести, например, площадь земли в некотором регионе разбитую на категории в зависимости от ее назначения (земли сельскохозяйственного назначения, покрытые лесом, застроенные и другие). Население региона также может быть разбито по категориям в зависимости от рассматриваемого социально-экономического процесса (по образованию, профессии, уровню дохода, политическим симпатиям и т.п.). Несмотря на значительное количество публикаций в этой области [1-6], практически отсутствуют доступные для реализации методы прогнозирования, точность прогноза по которым оценена экспериментально.

Автором в работах предложен конкретный метод использования марковских цепей для прогнозирования таких систем, оценена точность прогноза, как на стохастической модели, так и на реальных данных по распределению земель Украины, ежегодно приводимым Государственным агентством земельных ресурсов Украины. Основные положения метода заключаются в следующем.

В качестве модели принимается простая однородная марковская цепь. Стохастический объект может находиться в одном из n состояний, вероятности переходов зависят только от предыдущего состояния и задаются

матрицей переходных вероятностей (МПВ) $P = \begin{pmatrix} P_{11} & \dots & P_{1n} \\ \dots & \dots & \dots \\ P_{n1} & \dots & P_{nn} \end{pmatrix}$, где P_{ij} -

вероятность перехода объекта из состояния i в состояние j .

$\sum_{j=1}^n p_{ij} = 1 \forall i = 1 \dots n$. Матрица P не меняется во времени. В таком виде

модель не может быть непосредственно применена к данным по классификации земель, где каждый вид земли характеризуется своей площадью. Выход из положения в том, чтобы считать марковским объектом единицу площади. Естественно предположить, что все объекты статистически между собой независимы. В противном случае мы столкнемся с неоправданно большим количеством параметров модели. Для рассматриваемой модели произведение транспонированной матрицы P на

вектор текущего состояния земель $S(t) = \begin{pmatrix} S_1(t) \\ S_2(t) \\ \dots \\ S_n(t) \end{pmatrix}$, дает математическое

ожидание (среднее) вектора состояний земли на следующий момент времени (в данном случае на следующий год), т.е.

$$ES(t+1) = P^T S(t) \quad (1)$$

Здесь $S_i(t)$ количество единиц площади находящихся в i -ом состоянии в момент времени t . Естественно, этой формулой необходимо пользоваться при прогнозировании структуры земельного фонда на один год.

Основной математической проблемой становится оценка МПВ. Применительно к задаче прогнозирования земельных ресурсов, проще всего ее оценить по данным о переходе количества земель из одной категории в другую. Однако такие данные Государственное агентство земельных ресурсов Украины не публикует и, очень возможно, не имеет. Таким образом, актуальной становится задача оценки МПВ только по значениям вектора $S(t)$ на некотором временном интервале. Несмотря на значительное количество работ, посвященной этой задаче статистического оценивания, удовлетворительного решения для выше приведенной упрощенной задачи не найдено [1,3,6]. Автором в работах предложено находить оценку МПВ путем решения следующей оптимизационной задачи:

$$\sum_{i=1}^n \sum_{t=1}^{t_2} (S_i(t) - ES_i(t-1))^2 \Rightarrow \min_P \quad (2)$$

$$\sum_{j=1}^n p_{ij} = 1 \forall i = 1 \dots n$$

$$p_{ij} \geq 0$$

Здесь $S(t)$ - наблюдаемые значения вектора состояний объекта, $ES(t)$ - ожидаемые средние значения вектора состояний объекта, вычисляемые по формуле (1). Задача при $n \leq 10$ может быть эффективно решена в табличном процессоре Excel.

В работе приведен прогноз структуры земель Украины на конец 2013 года, полученный использованием данных за 2009-2012 годы. В мае 2014 года Государственное агентство земельных ресурсов Украины опубликовало состояние земельного фонда Украины на 1 января 2014 года. Воспользуемся приведенными данными для проверки ранее полученной точности рассматриваемого прогноза (таблица 1):

Таблица 1.

Категория земель	2013 прогноз (тыс. Га)	2013 реально (тыс. Га)	Отклонение		2014 прогноз (тыс. Га)
			(тыс. Га)	%	
Сільськогосподарські угіддя	41519,50	41525,8	6,30	0,02%	41509,91
Інші сільськогосподарські землі	1216,93	1218,7	1,77	0,15%	1218,40
Ліси та інші оціюлога о площі	10631,08	10624,4	-6,68	-0,06%	10630,99
Забудовані землі	2547,08	2542,6	-4,48	-0,18%	2552,29
Відкриті заболочені землі	980,22	981,6	1,38	0,14%	982,35
Сухі відкриті землі з особливим рослинним покривом	17,98	17,9	-0,08	-0,45%	18,00
Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (кам'янисті місця, піски, яри інші)	1019,47	1021,0	1,53	0,15%	1020,05
Води (території, що покриті поверхневими водами)	2422,54	2422,9	0,36	0,01%	2422,95

Как видим из таблицы, средняя по категориям земель ошибка не превосходит 0,2%, максимальная ошибка прогноза по категориям земель не превосходит 0,5%, что соответствует ранее полученным оценкам предложенного метода. Отметим, что исключение из прогноза данных за

2009 год, т.е. использование данных только за 2010-2012 годы, приводит к небольшому уменьшению максимальной ошибки (0,28%).

В этой же таблице приведена прогнозная структура земель Украины на конец 2014 года, полученная по данным за 2011-2013 годы. Полученная в Excel МПВ выглядит следующим образом:

0,99959	0,00000	0,00017	0,00022	0,00001	0,00000	0,00000	0,00001
0,00014	0,99927	0,00016	0,00003	0,00010	0,00001	0,00004	0,00002
0,00003	0,00001	0,99986	0,00005	0,00004	0,00000	0,00000	0,00001
0,00015	0,00001	0,00005	0,99980	0,00002	0,00001	0,00001	0,00001
0,00003	0,00004	0,00006	0,00003	0,99966	0,00001	0,00001	0,00011
0,00002	0,00009	0,00019	0,00014	0,00009	0,99913	0,00006	0,00071
0,00009	0,00017	0,00011	0,00015	0,00010	0,00002	0,99891	0,00012
0,00001	0,00006	0,00013	0,00004	0,00008	0,00000	0,00000	0,99959

Она уменьшает значение целевой функции (сумма квадратов отклонений прогнозных значений от реальных) более чем в 9 раз относительно единичной МПВ.

В заключение можно сделать вывод о том, что предложенный метод прогнозирования на базе простой однородной марковской цепи позволяет с хорошей точностью прогнозировать структуру земельного фонда Украины и, соответственно, может быть рекомендован для апробации при прогнозировании других социально-экономических систем.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Dent, Warren and Ballintine, Richard. A review of the estimation of transition probabilities in Markov chains. / The Australian journal of agricultural economics. Vol. 15, No. 2, p. 69-81, 1971.
2. Лабскер Л. Вероятностное моделирование в финансово-экономической области. / Л. Лабскер.– М.: Альпина паблишер, 2002. – 223 с.
3. Копитко В. І. Науково-практичні рекомендації з використання економіко-математичних методів в умовах реформування регіональних АПК. / В. І. Копитко. – К. : Навч.-коорд. Центр дорадчих служб., 2004. – 68 с.
4. Жлуктенко В. І. Стохастичні моделі в економіці: Монографія. / В. І. Жлуктенко, А. В. Бегун. – К. : КНЕУ, 2005. – 352 с.
5. Бережная Е. В. Математические методы моделирования экономических систем: Учеб. пособие. — 2-е изд., перераб. И доп. / Е. В. Бережная, В. И. Бережной. — М.: Финансы и статистика, 2006. – 432 с.
6. Grimshaw, Scott D. and Alexander, William P. (2010). “Markov Chain Models for Delinquency: Transition Matrix Estimation and Forecasts.” Applied Stochastic Models in Business and Industry. n/a. doi: 10.1002/asmb.827, 2010.

ОГЛЯД ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*Кірей К.О., кандидат педагогічних наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет*

Нині хмарні технології широко використовуються в світі і охоплюють усе більше аспектів діяльності людей. Це сховища даних, засоби масового поширення інформації, виконання робіт, зв'язку тощо. Постає питання що таке є хмарні технології? Зараз цим питанням переймається багато людей. Проаналізувавши відповідну літературу можна спостерігати деякі розбіжності фахівців щодо визначення поняття “хмарні технології”. Так, деякі аналітики і постачальники хмарних технологій визначають це поняття вузько “...як віртуальні сервіси доступні через Інтернет” [1]. Інші пояснюють це поняття дуже широко, стверджуючи, що “... використовуючи їх ви стаєте споживачем безлічі продуктів за межами фізичного екрану (в хмарі), включаючи звичайний аутсорсинг” [1].

У доповіді розглядається класифікація хмарних технологій за ознакою сервісів, що надаються користувачеві. Виокремлено їх шість видів: “Програмне забезпечення як послуга”, надання обчислювальних ресурсів за принципом “Коли потрібно”, “Середовище розробки як сервіс”, “Постачання керованих послуг”, Платформи соціальної комерції, Інтернет інтеграція.

Хмарні технології – це спосіб збільшення пропускну здатності мереж або надання ІТ-ресурсів у вигляді сервісу, що можна отримати, не вкладаючись у створення нової інфраструктури, при цьому немає необхідності готувати нові кадри або купувати ліцензійне нове програмне забезпечення. Сервіси, що входять в хмарні технології, надаються на основі підписки або плати за використання послуги, в режимі реального часу через Інтернет. За ознакою “сервіс, який надається користувачу” можна виокремити шість видів хмарних технологій: “Програмне забезпечення як послуга” (SaaS), надання обчислювальних ресурсів за принципом “Коли потрібно” (Utility Computing), “Середовище розробки як сервіс”, “Постачання керованих послуг” (MSP), Платформи соціальної комерції (Service Commerce Platforms), Інтернет інтеграція.

“Програмне забезпечення як послуга” SaaS (або Software as a Service) – це тип хмарних технологій, що забезпечує доступ тисячам клієнтів до певного програмного забезпечення (ПЗ) постачальника через веб-браузер. Вигода клієнта в тому, що це виключає його початкові вкладення в сервери і дороге ПЗ. Постачальнику ж модель SaaS дозволяє ефективно боротися з неліцензійним використанням ПЗ, оскільки саме ПЗ не потрапляє до кінцевого замовника. Крім того, концепція хмарної технології SaaS, дозволяє зменшити витрати на розгортання і впровадження систем технічної і консультативної підтримки продукту, хоча і не виключає їх повністю.

Концепція Utility Computing – це надання обчислювальних ресурсів за принципом “Коли потрібно”. Ця форма хмарних технологій придбала нове життя з Amazon.com, Sun, IBM та іншими, що пропонують віртуальні сервери обчислювальних ресурсів за принципом комунальних послуг, доступ до яких клієнт може отримати у будь-який час. Вигода для клієнта в тому, що він платить за обчислювальні ресурси та ПЗ лише тоді, коли вони йому дійсно потрібні. Концепція Utility Computing дозволяє домогтися недосяжною раніше ефективності.

“Середовище розробки як сервіс” – це інший варіант SaaS, ця форма хмарних технологій забезпечує середовище розробки як сервіс. Ви створюєте власні додатки, які працюють на інфраструктурі провайдера і доставляються користувачам через Інтернет з серверів провайдера. Ці послуги обмежуються дизайном постачальника і його можливостями, так що ви звичайно не отримуєте повну свободу, проте ви отримаєте передбачуваність і попередню інтеграцію. Приклад подібного сервісу Salesforce.com, Coghead і новий Google App Engine.

“Постачання керованих послуг” MSP (оцію. Managed Service Providers) – це одна з найстаріших форм хмарних технологій, що включає в себе процес управління кількома взаємопов’язаними ПЗ. В основному цим сервісом користуються постачальники ІТ, а не кінцеві користувачі. MSP це керування програмами, такими як антивірусна служба, електронна пошта, служба моніторингу додатків тощо. Наприклад, послуги безпеки, які надаються SecureWorks, IBM і Verizon також потрапляють в цю категорію, оскільки надають послуги на основі анти-спаму Postini, нещодавно придбаного Google.

Платформи соціальної комерції (оцію. Service Commerce Platforms) – ця послуга гібрид SaaS і MSP, пропонує єдиний центр надання та отримання послуг, з яким користувачі взаємодіють. Даний сервіс найбільш поширений в умовах електронної торгівлі. Він дозволяє користувачам, наприклад, замовити квитки для подорожі або секретарські послуги із загальної платформи, що потім координує надання послуг та цін в допустимих межах заданих користувачем. Працює цей сервіс як автоматизоване бюро обслуговування. Для прикладу можна навести Rearden Commerce і Arriba.

Інтернет інтеграція хмарних послуг в єдине ціле. Сьогодні, хмарні технології включають в себе велику кількість ізольованих один від одного хмарних ІТ-послуг, до яких клієнти мають підключатися окремо. З іншого боку, сучасні ІТ-технології просто пронизують підприємство, тому ідея пов’язаних між собою сервісів, запущених на гнучкій, масштабованій інфраструктурі має в кінцевому підсумку зробити кожне підприємство одним з вузлів у великій хмарі.

Таким чином, зроблена спроба класифікувати хмарні технології. Дана їх коротка характеристика. Що може допомогти розібратися, яка саме хмарна технологія потрібна для вирішення конкретних завдань і як найкращим чином нею скористатися.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Облачные оціолога, что такое облако в Интернете? [Електронний ресурс]. – myBlaze. – Режим доступу : <http://myblaze.ru/oblachnyie-tehnologii-chto-takoe-oblako-v-internete>

УДК 378. 1: 004.9

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ФЕРМЕРА

*Борян Л.О., старший викладач кафедри,
Миколаївський національний аграрний університет*

Розвиток інтенсивного і ефективного сільськогосподарського виробництва забезпечується сьогодні за допомогою впровадження нових технологічних процесів виробництва і за рахунок поліпшення інформаційно-технологічної бази при управлінні цими процесами. Одним із основних чинників ефективності сільськогосподарського виробництва є сучасні інформаційні технології.

Технологія Інтернет зменшує перешкоди до доступу і переробки інформації для фермерів, незалежно від того, де розташована ферма і коли інформація використовується. Більше того, завдяки істотно меншим витратам на зв'язок через Інтернет і послуги зі збору інформації, комерційні вигоди, від його використання, можуть надати фермерам нові стимули, відносно розвитку підприємницької співпраці, включаючи можливість купувати ресурси і реалізовувати вироблену продукцію.

Супутниковий Інтернет дає можливість фермерському господарству організувати доступ у всесвітню павутину всім своїм структурним підрозділам. Підключення Інтернету через супутникову антену Тоoway дає можливість організувати “WI-FI” – мережу. Оскільки немає дротів, то пристрої автономні і мобільні, це може бути комп'ютер, ноутбук, планшет, мобільний телефон, телевізор. Об'єднавши фінансові ресурси для установки супутникової антени, кожен абонент може значно заощадити.

Деякі фермери використовують Інтернет суто для інформації – ніколи видзвонювати спеціалістів чи гортати довідники, простіше ввести ключове слово й довідатися, де шукати запчастини, коли і як удобрювати ґрунт, у кого ліпше придбати чи продати продукцію.

Фермерів цікавлять сайти, що спеціалізуються на фермерській справі. Наприклад, відомо, що зерно входить у перелік товарів, які торгуються на біржових торгах. Фермер при цьому виходить на біржу, користуючись послугами брокера. Біржові торги проходять в онлайн-режимі. Для того, щоб відстежити рух партії виставленого на продаж зерна, аграрію слід розбиратися в Інтернет-технологіях. Окрім цього, на спеціалізованих електронних порталах сільгоспвиробники можуть знайти багато необхідної і

корисної інформації (динаміка цін на продукцію, пропозиції потенційних покупців, послуги, прогноз погоди тощо). Інформацію можна одержувати як із комп'ютера, ноутбука з модемом, так і з стільникового телефону. А завдяки технології 3G, абоненти одержують швидкий мобільний доступ в Інтернет, тобто можливість працювати з електронною поштою, з різними пропозиціями, онлайн-сервісами. Все це підвищує ефективність фермерського бізнесу

Американські фермери відмітили, що через мережу Інтернет відслідковують ціни (82% користувачів); отримують інформаційні послуги сільському господарстві (56%); одержують інформацію від МСГ США (33%); Мають зв'язок з іншими фермерами (31%); дорадчими службами (28%); on-line облік, передачу даних клієнтам і надання послуг (31%).

Потреба у фінансових послугах у сільському господарстві, зазвичай, є значною, оскільки біля 40% фермерських господарств для ведення бізнесу користуються позиками, а ще більша частина фермерів звертається до послуг фінансових консультантів. Лише 1% фермерів від використання Інтернету для ведення свого бізнесу утримує питання безпеки. Використання Інтернету фермерами є однаково привабливим як для тваринників, так і для рослинників, у відповідному співвідношенні 59% : 41%.

В США в штаті Каліфорнія повсюди на фермах комп'ютери. Так, господар, який вирощує томати, просто з поля відправляє на переробне підприємство машину овочів. Через деякий час він через комп'ютер зв'язується з лабораторією й отримує на монітор усю інформацію про якість власної продукції. В Німеччині на молочній фермі худоба отримує корми з кормороздавальника-мікзера, який дорогою до годівниці всі інгредієнти зважує, подрібнює та змішує. Усім оціолога керує комп'ютер. Він за бірками впізнає кожну корову і видає визначену порцію. Якщо в годівницю засунула голову корова, що вже з'їла власну норму, їй нічого не видається.

Базовими елементами нових інформаційних технологій є комп'ютерні програми. У цих програмах відображаються у вигляді математичних моделей і методів обробки інформації передові сучасні методики виробництва сільськогосподарської продукції, а також знання провідних фахівців і вчених відповідних областей сільського господарства.

Українська компанія "Кварц" пропонує фермерським господарствам комплексне рішення питань впровадження програмних продуктів. Програмний продукт для автоматизації сільського господарства "Управління агробізнесом для України" розрахований на використання малими підприємствами і передбачає: облік діяльності декількох підприємств; облік при різних системах оподаткування; облік банківських і касових операцій; облік розрахунку з контрагентами; ведення складського обліку; облік основних засобів, матеріальних і нематеріальних активів; облік основного і допоміжного виробництва; облік біологічних активів (у рослинництві і тваринництві); облік транспорту і сільгосптехніки; облік взаєморозрахунків по оренді землі (облік пайовиків); облік заробітної плати; облік молочної

продукції; облік тваринництва; облік рослинництва (струмове господарство); облік планування витрат рослинництва (технологічні карти вирощування).

Недостатнє інформаційне забезпечення стримує розвиток малого агробізнесу. Фермерський сектор характеризується недостатнім рівнем використання комп'ютерних технологій, відсутністю необхідних знань та інформаційної культури. Основним стримуючим фактором формування сучасних інформаційних систем є відсутність необхідної технічної бази в умовах дефіциту грошових коштів у багатьох фермерських господарствах.

В Україні інформаційні технології широко розвиваються, в основному, у містах. У сільській місцевості персональний комп'ютер (ПК) ще все-таки використовується рідко. У 2001 р. Кримський державний аграрний навчально-консультаційний центр провів для всіх керівників господарств і фермерів семінар щодо впровадження інформаційних технологій в агропромислове виробництво. Як результат, фермерське господарство «Юг» Донецької області одержало по 130 ц/га пшениці озимої. Отримання таких високих урожаїв господарство запозичило через Інтернет на сайті МСГ США. Цього ж року кримські фермери придбали перші комп'ютери. І дійсно, хто хоче мати результат, той прагне мати інформацію. Це програми для оцілювача текстів, для діловодства і бухгалтерії, для інженерних і фінансових розрахунків, для проектування. Маючи телефону лінію і модем, стають доступними зв'язок з банком, електронна пошта, Інтернет.

Слід відмітити, що наразі в Україні приватні землевласники та сільгоспвиробники ще не мають належного доступу до інформації, яка б сприяла розвитку агропромислового комплексу. Український фермер повинен усвідомлювати, що комп'ютер для нього – такий же робочий інструмент, наприклад, як і комбайн. Адже мало виростити продукцію, її ще потрібно вигідно реалізувати. Інтернет у даній ситуації значно полегшує і прискорює пошук партнерів і нових ринків збуту, покупку сільськогосподарської техніки, обмін досвідом з іншими виробниками.

Ефективність використання інформаційних технологій фермерськими господарствами передбачає розробки програм підтримання фермерських господарств; виділення грошових коштів для інформатизації діяльності цих господарств; використання ресурсу існуючих громадських структур і некомерційних організацій; ведення роз'яснювальної роботи щодо використання інформаційних технологій у господарствах; навчання керівників і членів фермерських господарств.

В недалекому майбутньому сільське господарство зможе розвиватися більш інтенсивно та якісно завдяки новим технологіям та знанням людей. Створення системи інформаційної підтримки аграрних підприємств на основі сучасних комп'ютерних технологій є найбільш перспективним завданням аграрного сектора економіки України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Новейшие технологии идут в село : мобильный интернет для фермера [Электронный ресурс] / О. Кадушкина. – Режим доступа: <http://www.smirnovo.info/kolos/mobilnyj-internet-dlya-fermera/>
2. Нужен ли фермеру компьютер? [Электронный ресурс] / М. Драганчук. – Режим доступа: <http://farmer-business.info>.
3. Покровская С.Ф. Информационные технологии в сельском хозяйстве: обзор. Информ. / С.Ф. Покровская. Центр информации и технико-экономических исследований АПК. – М., 2010. – 78 с.
4. Сучасні інформаційні технології в сільському господарстві / Хопкінс Дж., Мітч Морхарт, Служба економічних досліджень МСГ США // Пропозиція. – 2001. – № 12. – С. 34–35.

СЕКЦІЯ “ГУМАНІТАРНІ І СУСПІЛЬНІ НАУКИ”

УДК 316.776.33.1879:32.019.5:94(470+521)

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ КІНЦЯ ХІХ СТ.

*Березовська Т.В., кандидат історичних наук, доцент,
Миколаївського національного аграрного університету*

Сьогодні, коли інформаційна війна впевнено посіла панівне місце в системі взаємин між Україною та Росією, коли мас-медіа вдаються до сумнівних засобів впливу на масову свідомість, постає необхідність простежити певну закономірність, що притаманна російській недійній культурі. І сягає вона своїм корінням і за риторикою, і за софістикою в період газетних війн між російською і німецькою пресою 70-80-років ХІХ оц.

Саме в ХІХ оц. періодична преса починає відігравати визначну роль в політичному і духовному житті кожного народу. Вона перетворюється на випробуваний засіб впливу на людську свідомість. Поряд з комунікативними функціями газети все частіше стають виразниками функцій політичних: від бажання обмінятися якимись новинами до свідомого прагнення використати їх, аби створити певну систему впливу на громадську свідомість. Особливо яскраво ця тенденція проявилась після Берлінського конгресу, коли світова преса активно обговорювала його наслідки.

Слід наголосити, що це обговорення вийшло за межі суто газетної інформативності й набуло значення міжнародної газетної полеміки. Журналісти і політики назвали її газетною війною або чорнильною війною. У подальшому цей вислів потрапив до історіографії. Хоча дана тема спеціально не досліджувалася у вітчизняній історіографії, окремі її аспекти знайшли висвітлення в деяких працях радянських істориків. Перш за все слід відзначити монографію С.Д.Сказкіна, в якій блискуче розкритий механізм впливу преси на формування громадської думки в питаннях зовнішньої політики. Вчений надав пресі величезного значення, порівнюючи його зі значенням зброї [1]. В іншому аспекті розглядав вплив преси на політику В.М. Хвостов. Він вважав, що газети і журнали є відображенням політичних інтересів певних суспільних угруповань, і що деякі газетні статті слід розглядати як політичні події [2].

Механізму взаємодії самодержавства та преси кінця 70-х років ХІХ оц. були присвячені роботи В. Г. Чернухи [3]. Дослідниця підкреслювала, що ці відносини були суперечливими. З одного боку, уряд ставився до преси як до виразниці громадської думки, з іншого – розглядав пресу як засіб формування громадської думки, обмежуючи її свободу жорсткою цензурою.

При розгляданні проблем зовнішньої політики, хоча б і під кутом зору

газетної полеміки, не можна обійтися без літератури, присвяченої російсько-німецьким відносинам останньої третини XIX оц. Серед значної кількості видань слід відзначити роботи Г.В.Павленка, в яких він переконливо доводить агресивний характер зовнішньої політики як Німеччини, так і Росії [4]. Особливої уваги заслуговує монографія К.Б.Виноградова „Світова політика XIX оц. Події і люди”. Позбавлена ідеологічного забарвлення, дана робота з максимальною об’єктивністю відтворює події, пов’язані з передумовами і проведенням Берлінського конгресу. Автор цілком слушно наголошує, що наслідки конгресу ні в якому разі не були такими катастрофічними для Росії, як це змальовувала російська публіцистика, а за нею і російська історіографія. Рішення, що були прийняті в Берліні, були заздалегідь ретельно підготовлені урядами зацікавлених сторін і відповідали інтересам країн-учасників.

Питання суспільної боротьби в Росії за вироблення зовнішньополітичного курсу в 1878-1894 рр. знайшли відображення в монографії В.М. Хевроліної “Влада і суспільство. Боротьба в Росії з питань зовнішньої політики. 1878-1894”. Дослідниця, спираючись на вагому джерельну базу, доводить, що жодного разу в XIX оц. громадська думка Росії не тиснула так на уряд, як напередодні й після закінчення російсько-турецької війни 1877-1878 рр. Отже, преса Росії останньої третини XIX оц., як виразниця громадської думки, є одним із вагомих важелів, що значно вплинули на вироблення зовнішньополітичного курсу держави. Метою даної статті є спроба дати відповідь на питання, в якій мірі цю тезу слід вважати справедливою і чи здатна була газетна війна 1879 р. стати кроком до зовнішньополітичної переорієнтації Росії.

Таким чином, розглянувши деякі політичні та економічні аспекти газетної війни 1879 р., можна зробити висновок, що преса Росії виступила не лише її ініціатором, але й висунула тезу про припинення традиційних союзних відносин з Німеччиною і шукання політичного альянсу з Францією. Хоча Росію і Німеччину пов’язувала династична єдність, спільність торгівельно-економічних інтересів, їх союз був підданий ніщивній критиці з боку петербурзької газети “Голос”, офіціозу канцлера О.М. Горчакова, а також московських видань російських промисловців. Решта російських газет, за незначним винятком, вела справжню оціолога о та антибісмарківську кампанію, вдаючись до різних, іноді бульварних, засобів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сказкин С.Д. Конец оціол-руско-германского союза. Исследование по истории русско-германских и русско-австрийских отношений в оціо с Восточным вопросом в 80-е годы XIX столетия. – 1879-1884 / С.Д. Сказкин. – М.: РАНИИОН, 1928. – Т.1. – 356 с.
2. Хвостов В.М. Проблемы истории внешней политики России и международных отношений. Избранные труды / В. М. Хвостов. – М.: Наука, 1977. – 401 с.
3. Чернуха В.Г. Самодержавие и печать // История СССР. – 1986. – № 11. – С. 52-66.
4. Павленко Г.В. Россия и Германская империя в 70-90-х годах XIX в. Русско-французский союз // „Дранг нах Остен” и народы Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы. 1871-1918 гг. – М.: Наука, 1977. – С. 28-44.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ “ІНОЗЕМНА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ”

*Бернацька Г.С., викладач, завідувач навчально-методичного кабінету,
Технологіко-економічний коледж
Миколаївського національного аграрного університету*

На сучасному етапі розвитку науки в Україні можна напевно сказати, що часи, коли достатнім доказом опанування мови було вміння перекладати з іноземної мови і навпаки адаптованих неаутентичних текстів вже пройшли. Сьогодні відбувається реформування навчального оцінолого в Україні відповідно до загальноєвропейських вимог до якості освіти: інформатизація освітнього простору, інтеграційні процеси в сучасній вітчизняній освіті, налагодження українськими ВНЗ співпраці з європейськими навчальними закладами сфері навчальної та наукової діяльності, студентські міжнародні обміни, можливість здобуття освіти та проходження практичної підготовки за кордоном. В умовах реформування вищої школи мають змінюватися також і освітні технології викладання іноземних мов. Все це ставить до викладання та викладачів іноземної мови нові вимоги.

Для успішного засвоєння іноземної мови студент повинен володіти комунікативною компетенцією, достатньою для іншомовної діяльності по вивченню зарубіжного досвіду в профільюючій галузі науки і для професійного спілкування, а також для кваліфікованої інформаційної та творчої діяльності в різних сферах і ситуаціях ділового партнерства, на професійному рівні.

Варто відмітити, що удосконалення підготовки майбутніх фахівців потребує впровадження новітніх освітніх і інформаційних технологій та інтерактивних методик у оціноло профільного вивчення іноземної мови шляхом застосування у навчальному процесі інноваційних форм та методів навчання.

Метод навчання виступає “інструментом діяльності вчителя для виконання керівної функції – навчання”. Реалізація методу навчання здійснюється через використання ряду прийомів навчання, різноманітних підходів до робочих технік. “Прийоми навчання – сукупність конкретних навчальних ситуацій, що сприяють досягненню проміжної (допоміжної) мети конкретного методу”. Однак, викладачі іноземних мов часто застосовують перевірені часом стандартні навчальні методи та не враховують вимог, що змінюються.

Дослідження суті методу навчання доводять, що більшість вітчизняних (Н. Волкова, М. Фіцула) і зарубіжних (І. Харламов) науковців опираються на трактування цієї категорії як упорядкованого способу взаємопов’язаної

діяльності учителя / викладача та учнів / студентів, спрямованого на досягнення окреслених навчально-виховних завдань.

Як свідчить практичний досвід роботи викладачів іноземної мови у немовному ВНЗ, більшість студентів вважає найголовнішим навчитися спілкуватися і висловлювати свої власні думки, а найкраще запам'ятовується той матеріал, який вивчається та опрацьовується під час оціолог вправами, призначеними на розвиток мовленнєвої діяльності. Чим більше спілкуються та розмовляють студенти, тим краще організованим та інформаційно-наповненим стає заняття з іноземної мови.

Звичайно, кожен із методів, що використовується в педагогічній практиці має свої, властиві лише йому, переваги та недоліки. Їх вибір має базуватися на тому, яку мету ставить перед собою викладач, методичним та дидактичним наповненням навчального оціолог, матеріальним та технічним забезпеченням навчальних аудиторій, часу, протягом якого триває навчальний оціолог, рівнем попередньої підготовки студентів.

Викладач самостійно повинен приймати рішення чи доцільно та наскільки ефективним буде використовувати той чи інший метод, керуючись своїм власним педагогічним досвідом та специфікою студентської аудиторії, для якої він проводить заняття. Крім того, використання різних форм навчання має бути не тільки поетапним, але й методично правильним, раціональним та логічно побудованим.

При цьому, буде великою помилкою не оціол до уваги те, що кожне заняття в достатній мірі повинно відповідати ряду вимог і забезпечувати:

- участь всіх студентів у навчальному процесі;
- сприяти зворотному зв'язку між викладачем та студентом;
- перспективу застосування набутих знань та навичок не тільки в навчальних, алей й конкретних життєвих ситуаціях;
- мотивацію студентів до самостійного опанування матеріалу;
- відпрацювання моделей роботи, необхідної для подальшої дослідницької, наукової та професійної діяльності;
- можливість отримувати знання як індивідуально, так і в груповій взаємодії.

Таким вимогам до організації навчального оціолог, в достатній мірі, відповідають інтерактивні засоби навчання. Вони дають змогу створити комфортні психологічні умови засвоєння інформації, під час яких кожен студент може реалізувати свої потенціальні можливості. В основі такого навчального оціолог виступають співпраця і ефективне спілкування, яке має на меті розвиток творчого мислення студентів, спільний підхід до розв'язання проблем, здатність виділяти основне, досягати поставлених цілей, навіть якщо раніше вони здавались неможливими, планувати спільну діяльність, бути відповідальним, розширяти кругозір. Значно поліпшується не тільки запам'ятовування матеріалу, але й окреслюються перспективи його використання у повсякденному житті.

Впровадження інтерактивних засобів навчання забезпечує розвиток таких важливих навичок як комунікабельність, уміння налагоджувати співпрацю, здатність формулювати власну точку зору, йти на поступки і т.д.

Досвід показує, що викладачі, які використовують інтерактивні методи при викладанні дисципліни “Іноземна мова за професійним спрямуванням” можуть збільшити обсяг засвоєння фахової термінологічної лексики, роблять навчання цікавішим, але при цьому професійно-спрямованим, стимулюють студентів активізувати свою пізнавальну діяльність.

Серед найбільш поширених інтерактивних методів можна виділити наступні: мозковий штурм, обговорення критичного явища, кошик (занурення), групова дискусія навчальна гра, імітація, моделювання, семінар, метод кейсів, метод проектів.

Мозковий штурм є доцільним в тій ситуації, коли викладач прагне від студентів вільного висловлювання думок на задану проблемну тему, але при цьому її оціолога обговорення не є обов’язковим.

Обговорення критичного явища має на меті сприяти розвитку вмінь прийняття рішень, усунення проблем у нестандартних ситуаціях та розвитку міжособистісних відносин серед студентів однієї групи.

Кошик являє собою обговорення конкретної проблеми або критичної ситуації, причому студенти вже можуть мати свої готові шаблони відповідей.

При використанні методу *навчальної гри* розвиваються навички аудіювання, закріплюється необхідна лексика та термінологія, відбувається повторення оціолога о синтаксичного та оціолога о матеріалу, збільшується діапазон фахового термінологічного словника.

Форум – це метод оціолога о обговорення певної критичної ситуації без обмеження часових рамок. Єдиною умовою є те, що студенти повинні вчитися утримувати увагу та сприяти активній участі всіх, хто бере участь у форумі.

Імітаціями називають ситуації, коли студенти намагаються зімітувати навколишню дійсність.

За допомогою *моделювання навчальної ситуації* можна допомогти студентам немовних спеціальностей розкрити свої потенційні можливості та творчий потенціал до вивчення іноземних мов.

Семінар сприяє детальному оволодінню студентами теоретичним матеріалом, формуванню ораторських навичок, умінь дискутувати, аргументувати та доводити свої твердження, підготовлює до виступів перед аудиторією, вчить вести толерантну дискусію.

Застосування інноваційних технологій, професійно-орієнтованого та проблемного підходів до навчання з досягненням комунікативних цілей сприятиме подальшому вдосконаленню оціолог навчання іноземної мови професійного спрямування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. / Н. П. Волкова – К.: Академвидав, 2007. – 616 с.
2. Дичківська І. М. Іноваційні педагогічні технології : навч. посіб / І. М. Дичківська – К.: Академвидав, 2004. – 352с.
3. Лиса С. Хочу бути творцем і художником // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2009. – № 6 – с. 54-61.
4. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. / О. Пометун, Л. Пироженко – К.: “А.П.Н.”, 2002. – 136 с.

УДК: 37.015.31:821

УПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ “УКРАЇНСЬКА МОВА”

*Марценюк А.В., викладач,
Технологіко-економічний коледж
Миколаївського національного аграрного університету*

Сьогодні час вимагає йти не шляхом удосконалення, у якому принцип наслідування є провідним і призводить до інтелектуального і фізичного перевантаження, а шляхом пошуку нових, ефективніших методів навчально – пізнавальної діяльності, які забезпечать замовлення і потреби суспільства. У такій меті можуть слугувати інноваційна педагогіка і навчання, що спрямовують навчання не лише на засвоєння досвіду, а на розвиток умінь створювати нові, ефективні зразки й моделі особистої діяльності.

Термін “інновація” означає оновлення навчання, який спирається, головним чином, на внутрішні. Запозичення цього терміна пов'язане з бажанням виділити мотиваційний бік навчання, відмежуватися від чергових “переможних методик”, які за короткий час повинні дати максимальний ефект незалежно від особливостей аудиторії, їхніх бажань, здібностей тощо. Тому сучасному викладачеві необхідно творчо використовувати набуті знання в нестандартній змінній ситуації, завжди бути в пошуку шляхів підвищення пізнавального інтересу студентів, зміцнення їх позитивної мотивації в навчанні. Однією з можливостей розв'язання даної проблеми є запровадження новітніх технологій навчання, що відкриває нові можливості обробки, передачі, одержання і збереження інформації.

Впровадження інноваційних технологій в систему сучасної освіти вносить істотні зміни у діяльність педагога та розвиток студента як особистості, ставить нові вимоги до професійної майстерності викладання предмета, вимагає чіткої організації та індивідуальної роботи з кожним студентом під час навчально-виховного процесу. Комбінуючи на заняттях

інноваційні і традиційні методи роботи створюються умови для розвитку і саморозвитку особистості студента.

Навчальний оціоло з дисципліни “Українська мова” я організую таким чином, щоб способи дії конструювались уже в процесі засвоєння знань, а знання набуваних дій з мовним матеріалом. Робота з поняттями та правилами спрямована на їх застосування в різних як стандартних, так і нестандартних ситуаціях. А принципи інтерактивної роботи дають можливість формувати пізнавальну самостійність, бо всі студенти працюють в один і той же час, для виконання завдання кожному дається однакова кількість хвилин, виконання завдання залежить від успішної роботи кожного, тобто йдеться про індивідуальну відповідальність.

Використання на заняттях інноваційних методів навчання, які більш затратні в часовому вимірі, ніж традиційні, вимагає особливого підходу і до оцінювання знань, тому найчастіше у якості форм поточного оцінювання використовую тести, експрес-опитування, самооцінку, але студенти не тільки виставляють собі оцінки в балах, а й проводять змістовний аналіз своєї діяльності на занятті (етап рефлексії). З метою активізації діяльності студентів застосовую прийоми “уявний мікрофон”, “незакінчене речення” та (обов’язкова умова!) чітко сформульовані критерії оцінювання участі студента у кожному виді навчальної діяльності протягом заняття.

Інтерактивні форми роботи на уроках словесності набагато збільшують пізнавальну самостійність, мотивують потребу самовдосконалення.

Згідно із запропонованою класифікацією А. В. Пироженка, відповідно до мети та організації навчальної діяльності, виділяємо наступні чотири групи: інтерактивні технології кооперативного навчання (робота в парах; ротаційні (змінювані) трійки; карусель; робота в малих групах); технології навчання (мікрофон; навчаючи – учишь (“кожен учиць кожного”); “броунівський рух”; ажурна пилка (“мозаїка”, “Джуг-со”); аналіз ситуації (case-method); мозковий штурм (brainstorming)); технології ситуативного моделювання або ігрові технології (розігрування ситуації за ролями “рольова гра”; драматизація); опрацювання дискусійних питань (дискусія; метод Press).

Особливо цікавим є розігрування ситуації за ролями (“рольова гра”, “драматизація”). Ця технологія імітує реальність призначенням ролей учасникам і наданням їм можливості діяти “наче насправді”. Метод Press може використовуватися на різних рівнях мовленнєвої компетенції для засвоєння лексичних кліше. Дискусія потребує вже досить високого рівня володіння навчальним матеріалом, але вона охоплює діяльністю усіх студентів групи, спонукає до творчого мислення і участі, а це дає можливість оцінити участь кожного.

Шляхи інтеграції інтерактивних методів у навчальний практично й теоретично необмежені. Групові технології дуже корисні під час виконання практичних завдань, пошуку інформації, при підготовці дебатів і презентацій, у процесі вивчення та повторення змісту заняття. За рівнем

застосування вони охоплюють усі рівні, вони соціогенні, а панівним у них є діалог.

Інтерактивні методи навчання, поєднані з відповідною лекційною роботою, на мою думку, сприятимуть підвищенню якості освіти, тому що вони забезпечують: постійний обмін знаннями; виявлення прогалин у знаннях і появу бажання їх ліквідувати; здобуття нових знань завдяки зворотному зв'язку; отримання навичок логічного мислення у процесі спілкування; активізацію самостійного опрацювання навчального матеріалу, прагнення його власної обробки; творчий підхід до оцінок отриманої інформації, формування свого творчого “я”; розвиток вміння дискутувати, вести полеміку; спонукати до подальшого пошуку нових знань і, як результат, прагнути до ознайомлення з новими масивами інформації.

Після запровадження цих методів можна констатувати наступні зрушення:

- студенти набули культури дискусії;
- виробилося вміння приймати спільні рішення;
- поліпшились вміння спілкуватися, доповідати;
- якісно змінився рівень сприйняття студентами навчального матеріалу – він набув особистісного сенсу, замість “вивчити”, “запам’ятати” стало “обдумати”, “застосувати”;
- якісно змінився рівень володіння головними мисленнєвими операціями – аналізом, синтезом, узагальненням, абстрагуванням.

Широкого застосування набуло створення проблемної ситуації, звернення до слухачів і одержання зворотнього зв'язку, порівняння, конкретні приклади, реферування літературних джерел, стимулювання слухачів до активної дискусії з лектором, аналіз переваг і недоліків матеріалу, що розглядається, проектів і пропозицій, побудова гіпотез, використання відеотехніки для демонстрації, підтвердження різних поглядів, діаграм, альтернативного пояснення особливо складних проблем, залучення студентів до пошуку необхідних рішень, використання слайдів, відеокасет, дисків, звернення до особистого досвіду студентів, логічні доведення, висновки тощо.

Молода людина, яку б професію вона не обрала, має добре засвоїти різноманітні мовленнєві особливості, вміти грамотно і по-сучасному спілкуватися з діловими партнерами від чого залежатиме встановлення офіційних, службових, ділових. Партнерських контактів та приватних стосунків. Теоретичні і практичні завдання на заняттях української мови мають бути тісно пов'язані з професійною підготовкою за обраним фахом з максимальним впровадженням інноваційних технологій.

На мою думку, ті види, які я впроваджую у своїй роботі, допомагають відійти від стандарту, підштовхнути студента до власного, неповторного, індивідуального, особливого погляду на життя.

Загально визнано, що особистість, яка зацікавлена, хоче пізнати матеріал, засвоює його набагато краще, ніж та, що не зацікавлена змістом

того, що вивчає. А зацікавити можна застосовуючи нові підходи, використовуючи систему методів для урізноманітнення освітнього процесу, що робить заняття нестандартним, новим.

Інноваційні технології розраховані на розвиток інтелектуально та соціально компетентної особистості, здатної мислити творчо та критично, застосовувати набуті знання у нестандартних ситуаціях, неординарно розв'язувати проблеми. Мій досвід та досвід педагогів показує, що лише вдала інтеграція сучасних педагогічних технологій дасть змогу розвивати творчі здібності, а значить, і формувати творчу, всебічно розвинену, комунікативно грамотну особистість.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія : підручн. для студ. та викл. вищ. навч. закл. / А. М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 558 с.
2. Галіцина Л. Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання / Упоряд. Л. Галіцина. – К. : Ред. загальнопед. газет, 2005. – 366 с.
3. Падалка О. С. Педагогічні технології / О. С. Падалка. – К. : Укр. Енциклопедія, 1995. – 124 с.
4. Пентилюк М. І. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / За редакцією М. І. Пентилюк: М. І. Пентилюк, С. О. Караман, О. В. Караман. – К., 2004. – 210 с.
5. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. : метод. посібник / Авт. укл.: О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : АПН, 2002. – 328 с.
6. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : А.С.К., 2006. – 180 с.

УДК 316.6

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ АДАПТУВАННЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ

*Рурик Г.Л., доктор філософії у галузі освіти, завідувач НПЛ ППІ РО,
Миколаївський національний аграрний університет*

Сучасному суспільству необхідні люди, здатні не тільки співіснувати з навколишнім середовищем, а й реалізовувати свій внутрішній потенціал. Прискорення процесів адаптації першокурсників до нового для них способу життя і діяльності, дослідження психологічних особливостей психічних станів, що виникають у навчальній діяльності на початковому етапі навчання, а також виявлення психолого-педагогічних умов оптимізації даного процесу – надзвичайно важливі завдання. Від того, як довго за часом і по різних затратах відбувається процес адаптації, залежать поточні і майбутні успіхи студентів, процес їхнього професійного становлення.

Багато абітурієнтів з радістю сприймають зміну свого статусу, але слідом за радісним сприйняттям себе як студента, вони стикаються з рядом труднощів:

- Нова, порівняно зі школою, система навчання;
- Необхідність соціолога взаємин з одногрупниками та викладачами;
- Самостійне життя без підтримки батьків (у іногородніх студентів).

Тому, однією з найбільш важливих проблем навчання в сучасному ВНЗ є адаптація молодої людини до умов навчання. Процес адаптації надзвичайно динамічний і його успіх залежить від цілого ряду об'єктивних і суб'єктивних умов, функціонального стану тощо. Тобто кожна людина по-різному ставиться до одних і тих саме подій, а один і той самий стимул у різних людей може викликати різну реакцію у відповідь. Таким чином, вивчення механізмів і закономірностей адаптації студента в різноманітних навчальних умовах набуває в даний час важливого значення.

У соціальному розумінні адаптація – це процес (або стан, що досягався як результат цього процесу) фізичних, соціально-економічних чи організаційних змін у специфічно-груповій поведінки, соціальних відносин і в культурі; це підсумок процесу змін соціальних, соціально-психологічних, морально-психологічних, економічних і демографічних відносин між людьми, пристосування до соціального середовища[1]. Іншими словами, адаптація – це засвоєння особистістю соціального досвіду того середовища, до якого вона належить, тобто до нових умов життя і діяльності у ВНЗ.

Виділяють дві сторони соціальної адаптації студентів:

- професійну адаптацію, під якою розуміється пристосування до характеру, змісту, умов і організації навчального процесу, вироблення навичок самостійності в навчальній і науковій роботі;
- соціально-психологічну адаптацію – пристосування індивіда до групи, взаєминам у ній, вироблення власного стилю поведінки[2].

Розрізняють три форми адаптації першокурсників до умов вузу:

- Формальна, що стосується пізнавально-інформаційного пристосування до нового оточення, структурі вищої школи, змісту навчання в ній, її традиціям, своїх обов'язків;
- Громадська, тобто процес внутрішньої інтеграції (об'єднання) групи студентів-першокурсників і інтеграція цієї групи зі студентським оточенням в цілому;
- Дидактична, що стосується підготовки до нових форм і методів навчальної роботи у ВНЗ[2].

Соціально-психологічна адаптація є інструментом у вирішенні такої проблеми, як формування у студента необхідного рівня в навчальній діяльності; від того наскільки швидко і легко проходить адаптація, наскільки велика віддача сил, енергії та інтелекту від студента.

На процес адаптації до нового культурного середовища впливає ряд факторів:

- Індивідуальні характеристики: демографічні та особистісні (у тому числі вік);

- Ситуативні.

До особистісних характеристик відносяться стійкі властивості, риси характеру людини, які можуть впливати на емоційні стани, викликані тією чи іншою ситуацією.

До особистісних чинників, які негативно впливають на процес адаптації, відносять: конформізм; невпевненість у собі (часто супроводжується загальною низькою самооцінкою), а також занадто сильну впевненість (самовпевненість); емоційну пригніченість і стійке домінування негативних емоцій; домінування мотивації уникнення невдачі над мотивацією прагнення до успіху; високу тривожність як особистісну рису; сильні механізми особистісного захисту та ряд інших.

До ситуативних чинників, які негативно впливають на адаптацію людини, відносять ліміт часу; стан стресу; стан підвищеної тривожності; бажання швидко знайти рішення; занадто сильна або занадто слабка мотивація; невпевненість у своїх силах, викликана попередніми невдачами; страх; підвищена оцінолога о [3].

На процес адаптації першокурсників до умов навчання у ВНЗ також впливає сукупність факторів, серед яких найбільш важливими є:

- кураторство,
- самоврядування,
- професорсько-викладацький склад,
- психологічна служба.

В основу навчального процесу в ВНЗ покладена самостійна робота студента, самоорганізація його навчальної діяльності. Викладач лише орієнтує, спрямовує і контролює його роботу по знаходженню та практичному застосуванню знань. Навчання в школі відрізняється від навчання у ВНЗ способом “споживання” знань: школярі отримують “готові” знання, студенти змушені ці знання “здобувати” самостійно. Тому перехід зі школи до ВНЗ буде успішним, якщо студент буде психологічно, теоретично і практично підготовлений до вступу до вищого навчального закладу.

Вміння, необхідні студентам вузу, являють собою комплекс інтелектуальних умінь: запам’ятовувати і опрацьовувати досліджуваний матеріал, застосовувати знання на практиці, зіставляти теоретичні відомості з практичними діями, контролювати отримані результати, чергувати самостійну роботу з різних дисциплін, визначати конкретні завдання навчальної діяльності при вивченні того чи іншого матеріалу на кожному етапі тощо.

При роботі зі студентами важливо розвивати недостатньо сформовані вміння; коригувати процеси, які знижують успішність навчання; показувати нові прийоми роботи, необхідні в ВНЗ.

У вищій школі спільна діяльність студентів і викладачів повинна полягати у виробленні активної позиції у студентів на всіх етапах навчання.

Професійно значущі якості у студентів проявляються в тому випадку, коли вони із «споживача» знань перетворюються на «здобувача».

Середня школа не в повній мірі наділяє своїх випускників необхідними якостями. При переході з одного освітнього середовища до іншого, викладачам необхідно визначити зі студентами стратегію їхньої спільної роботи і самостійної роботи студентів. Це вимагає від кураторів і викладачів-предметників проведення ряду адаптаційних заходів, що носять психологічний і соціологічний характер. Студентам з перших днів розповідають про ті моральні цінності, норми поведінки, традиції, які прийняті в навчальному закладі. Першим наставником студентів в таких випадках є куратор. Він покликаний допомогти першокурсникам у розподілі свого часу, в плануванні особистого розвитку, у створенні атмосфери, що сприяє згуртуванню колективу, оволодінню студентами професійно-значущими знаннями, вміннями, навичками.

Слід звернути увагу на те, що організація контролю над навчанням є потужним джерелом стресових ситуацій. А, як відомо, уникнути стрес, який представляє собою біологічно доцільну реакцію організму, не представляється можливим. Стрес вимагає неоднозначної оцінки в залежності від його сили, тривалості, позитивної або негативної емоційної реакції. Часті стресові ситуації призводять до «репресії» емоційного апарату, надмірно навантажують вегетативну нервову систему, відповідальну за підтримання життєвого тону. В результаті цього можуть розвинутися «специфічні хвороби соціальної адаптації» (зокрема, психосоматичні захворювання) [8].

Викладач, який більш тривалий час проводить у контакті зі студентами, має можливість моделювати різні ситуації і в цілому зобов'язаний здійснювати не тільки навчальну, але й виховну функцію. Він також може допомогти студентам оптимізувати процес навчання, зробити його максимально плідним і при цьому знизити гостроту емоційних переживань. Акцентування викладачем уваги на підвищення значущості та цінності освіти, розкриття перспектив професійного зростання та подача матеріалу таким чином, щоб продемонструвати безмежність пізнання і високий темп зміни інформаційного простору, виступають в якості заходів, спрямованих на профілактику дезорієнтації молодих людей у професійній сфері, падіння інтересу до оволодіння знаннями. Крім того, підготовка у ВНЗ повинна якомога ближче наближатися до умов і характеру майбутньої трудової діяльності, що відповідає принципу зв'язку теорії з практикою [6]. Це дозволяє зберігати і підвищувати інтерес до навчання, а також здійснювати соціологічну адаптацію до професійної діяльності.

Для студента адаптація – це, перш за все, соціологічна адаптація в студентській групі, представником якої він є. Студентська група являє собою одне з найближчих соціальних оточень, через яке суспільство впливає на особистість у сфері освіти. В процесі свого навчання студент проходить три етапи адаптації.

Перший етап адаптації починається з моменту вступу до ВНЗ і закінчується в момент остаточного формування академічної групи як єдиного соціального організму (зазвичай – перший рік навчання). В якості основного середовища адаптації виступає академічна група. Спочатку студентська група організується за формальними, офіційними ознаками. Але до кінця першого курсу вона перетворюється на колектив, для якого основною об'єднуючою силою є спільність інтересів його членів. Процес формування групи протікає одночасно з процесом адаптації включених до неї студентів. Успішність кожного з цих процесів взаємопов'язаний з успішністю іншого. Процес самоорганізації групи буде успішним, якщо в результаті створюються умови для ефективної діяльності студентського самоврядування. Мета студентського самоврядування полягає в активній участі у формуванні, розвитку та становленні особистості фахівця з вищою освітою, що відрізняється глибокими і міцними професійними знаннями, вміннями і навичками, активною громадянською позицією, широким кругозором, гуманізмом, з розвиненими духовними і культурними потребами.

Другий етап адаптації доводиться на 2-3 курси. Тут в якості основної соціального середовища виступає ВНЗ, а студентська група сприяє або навпаки перешкоджає процесу адаптації студента.

Третій етап адаптації є принципово новим відносно двох попередніх. Соціальне середовище цього етапу – суспільство. Багато студентів до цього часу починають вести самостійне професійне життя. Накопичений адаптивний досвід використовується в абсолютно нових адаптивних умовах.

При переході від одного етапу до іншого змінюються цінності, що визначають цілі адаптивного процесу. Тому перед ВНЗ виникає необхідність забезпечити студентів не лише необхідними знаннями, вміннями і навичками, навчити раціонально розподіляти час, регулювати самостійну діяльність а, головне, – сформуванню системи цінностей, що дозволяють майбутньому професіоналові бути активним суб'єктом життєдіяльності [6].

Важливу роль відіграє психологічна служба в полегшенні періоду адаптації студентів до умов ВНЗ. Діяльність психологічної служби ВНЗ спрямована на виявлення студентів найбільш активних, товариських, що володіють організаторськими здібностями і вираженою спрямованістю на обрану професію, надати їм можливість направити енергію у позитивне русло, зайняти лідерські позиції. Важливо також визначити особистісні особливості інших студентів, їх інтереси, схильності. Важливо вчасно виявити тих першокурсників, які мають високий рівень тривоги, агресії, мають схильність до афективних спалахів, інтровертовані тощо. З цією метою в організуються різні види роботи для першокурсників (першочергово) та студентів інших курсів – за запитом.

В процесі трудової взаємодії проявляються індивідуальні якості студентів та особливості сформованих навчальних груп. У ряді випадків слід враховувати соціальний та фізичний статус студентів, щоб уникнути психологічного дискомфорту в міжособистісних стосунках.

Найскладніше для першокурсників – перебудова стилю навчальної діяльності. Їм належить оволодіти новими прийомами навчальної роботи, виробити більш досконалі навички самостійного поповнення знань, переробки одержуваної інформації. Завдання психолога полягає у вивченні індивідуальних стилів самостійної навчальної роботи першокурсників, виявленні способів читання, прийомів запам'ятовування, форми записів, розумових операцій і навчальних дій, якими вони користуються. Психологічна служба надає допомогу у випрацюванні навичок культурного спілкування, у розвитку почуття дружби, товариства, довіри, взаєморозуміння. У міру необхідності психолог спільно з куратором проводить корекцію взаємин, які вже склалися у навчальній групі.

В процесі підготовки фахівця велике значення має характер спілкування викладачів зі студентами. Для викладача важливо вміти підтримувати діловий, доброзичливий тон спілкування, що дає максимальний освітній і виховний ефект. Психологи виявляють індивідуально-психологічні особливості кожного викладача, стиль його спілкування зі студентами як спосіб педагогічного впливу і відповідно пропонують рекомендації із самовдосконалення. Широко пропагується особистісний підхід до студентів, вміння бачити в них не тільки функціональні якості, а й інші індивідуальні особливості; вміння виражати справедливі вимоги в найбільш прийнятних формах, поєднуючи їх з повагою до особистості та дотриманням педагогічного такту.

У взаємодії куратора (а також і будь-якого викладача) зі студентами можуть виникати конфлікти, стан напруженості, породжене імпульсивністю, запальністю, різкістю, безтактністю. Задача психологічної служби – допомогти послабити або зняти такі стани і відновити нормальні зв'язки і відносини. Іноді конфлікт затягується, набуває стійкого характеру. Психолог з'ясовує його природу, допомагає усунути. Спільно з педагогами і методистами психологи розробляють спеціальні методики наукової організації і проведення іспитів і заліків на основі психологічних вимог. В них передбачається створення загальної структури (моделі) відповіді з подальшим коректуванням його стосовно конкретного навчального предмету, по якому проводиться іспит або залік. Студентам даються рекомендації, як готуватися до іспиту в період сесії і як правильно побудувати свою відповідь; екзаменаторам – як слухати відповідального, які реакції повинні (не повинні) проявлятися на правильні і неправильні відповіді, як оцінювати відповіді студентів, дотримуючись педагогічного такту. Реалізація всіх цих заходів сприяє створенню ділової, доброзичливої обстановки під час сесії, попереджає тривогу і страх у екзаменованих.

Активна участь студентів у громадському житті, як відомо, сприяє розвитку навичок спілкування, формуванню організаторських умінь, необхідних майбутньому фахівцю. Допомога психолога при цьому полягає в тому, щоб рівномірно розподілити доручення відповідно до індивідуальних особливостей і можливостей студентів [2].

Досить велика кількість студентів живуть в гуртожитку. Це пов'язано для них з істотною перебудовою ряду навичок і умінь, структури харчування, придбанням нових звичок. З метою прискорення адаптації студентів використовувалися загальноінститутські заняття. Навчання психологічно грамотно планувати вільний час від аудиторних занять і раціонально використовувати його, регулювати свої психічні процеси і стани, усвідомлено будувати відносини з іншими людьми, перебудовувати свою діяльність (поведінку) відповідно до об'єктивних вимог з боку деканату, громадських організацій, викладачів; долати слабкі сторони свого характеру – всі ці заходи психологічної служби допомагають в подоланні суб'єктивних труднощів на початку навчання.

Слід зазначити, що перші тижні та місяці навчання викликають великі труднощі і з причини неспівпадання реального життя з уявленнями і очікуваннями випускника школи, що особливо стосується тієї частини студентів, які висувають високі вимоги до умов навчання, побуту тощо. У цей період відбувається аналіз готовності індивіда до навчання, як ним самим, так і колективом і адміністрацією ВНЗ. У разі, якщо оцінка студента, колективу та адміністрації збігається і є позитивною, то період попередньої адаптації можна вважати завершеним. Якщо оцінка негативна, то адаптація ускладнюється, і можливий негативний результат, аж до відходу з освітнього закладу. Ступінь взаємної активності та зацікавленості особистості та педагогічного колективу залежить від повноти логічних зв'язків і відносин, які виникають між ними. При цьому, чим багатше, істотніше, різноманітніше і оціолога о зв'язки і відносини, тим глибше, повніше адаптація, а якщо виникають зв'язки неглибокі, епізодичні, часом стихійні, що не торкаються найважливіших життєвих інтересів індивіда, носять односторонній характер, то основний період адаптації також може закінчитися відходом або відрахуванням з ВНЗ. На відміну від об'єктивного, суб'єктивним критерієм виступає задоволеність студента основними параметрами навчально-пізнавальною діяльністю, оскільки існує безпосередній зв'язок між рівнем адаптації і з задоволеністю особистістю. Чим вище рівень адаптації, тим вище рівень задоволеності.

Рівні адаптованості особистості, адаптації як результату процесу пристосування індивіда до нового соціального середовища, поділяються на три рівні:

- Перший рівень адаптації обмежується тільки психічною переорієнтацією на рівні цілеспрямованого і пересічного конформізму, де індивід знає, як він має діяти в новому середовищі, вести себе, але внутрішньо не визнає цього і, де це можливо, стихійно відкидає усталену систему цінностей нового середовища, дотримується своєї системи цінностей;

- Другий рівень, на який, розвиваючись, може піднятися процес пристосування, є етап взаємної терпимості, на якому особистість і соціальне

середовище проявляють взаємну терпимість до цінностей і форм поведінки один одного;

- Третій, більш глибокий рівень адаптації (аккомодация), виникає на основі терпимості і пов'язаний з взаємними поступками, що означає визнання індивідом основних цінностей нового соціального середовища, а соціальне середовище, в свою чергу, визнає деякі цінності індивіда.

Узагальнюючим показником позитивної адаптації студента до умов ВНЗ є підтримка такого рівня життя, який дозволяє зберігати або підвищувати професійний і соціальний статуси, задовольняти матеріальні та духовні потреби особистості.

Реалізація адаптивного процесу здійснюється за психологічним механізмом асиміляції і акомодатії, де адаптаційні зміни можуть носити як керований (свідомий), так і некерований характер.

Аналіз практики соціалізації особистості показує, що основними способами адаптації індивіда до конкретних соціальних умов виступають: прийняття особистістю норм і цінностей соціального середовища (групи, колективи, територіальної спільності тощо), в які приходить індивід; прийняття сформованих в соціальному середовищі форм взаємовідносин (формальні та неформальні зв'язки, стиль керівництва тощо).

Узагальнюючи вищезазначене, сутністю соціальної адаптації слід вважати узгодження потреб індивіда з потребами соціального середовища, в якому він знаходиться. Соціально-професійна адаптація до умов ВНЗ представляє собою процес входження студента в освітнє середовище університету для засвоєння професійного досвіду, оволодіння стандартами і цінностями освітнього середовища, її культурою тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Березин Ф.Б. Психическая и психофизиологическая адаптация человека. – П., 2008. – 270 с.
2. Гапонова С.А. Особенности адаптации студентов вузов в процессе обучения // Психол. Журнал. – 1999. – Т. 15, №3. – С. 131–135.
3. Зотова О.И., Кряжева И.К. Некоторые аспекты психологической адаптации личности // Психологические механизмы регуляции поведения. – М., 2001. – С. 220.
4. Казначеев В. П. Современные проблемы адаптации / В. П. Казначеев. – М., 2009. – 160 с.
5. Налчаджян А. А. Социально-психическая оценка личности (формы, механизмы и методы). – Ереван, 1988. – 220 с.
6. Рубин Л. Я. Студент глазами психолога / Л. Я. Рубин. – Минск, 1998. – 96 с.
7. Селье Г. Стресс без дистресса / Г. Селье. – М., 1998. – 78 с.
8. Смык Л. А. Психология стресса / Л. А. Смык. – М., 2008. – 155 с.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ “ОБЛІКОВЕ ТА АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ”

<i>Дубініна М.В.</i> ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ТРАНСАКЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	4
<i>Клочан В.П.</i> РОЛЬ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ У ПРОВЕДЕННІ АУДИТУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	6
<i>Вишневська О.М.</i> ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ У РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ	9
<i>Потриваєва Н.В.</i> ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕМОНТУ І ПОЛІПШЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	11
<i>Ксьонжик І.В.</i> СИСТЕМА ОБЛІКУ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ В УКРАЇНІ	14
<i>Кузьома В.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	16
<i>Чебан Ю.Ю.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ АМОРТИЗАЦІЇ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	18
<i>Сирцева С.В.</i> ОБЛІК ГРОШОВИХ ПОТОКІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	21
<i>Бобровська Н.В.</i> ЕКОЛОГООРІЄНТОВАНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА	23
<i>Костирко А.Г.</i> ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК КРИТЕРІЙ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ	25
<i>Лугова О.І.</i> ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ БЕНЧМАРКІНГУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	28
<i>Пісоченко Т.С.</i> СТАН ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	30
<i>Боднар О.А.</i> НЕОБХІДНІСТЬ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ	32
<i>Горбач С.О.</i> ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	34
<i>Зуб О.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ОЦІНКИ РІВНІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	36
<i>Марковська Т.С.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ПІДПРИЄМСТВ АПК	38
<i>Коваленко В.І.</i> ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	40
<i>Ткачук Т.І., Павленко А.М., Чернушенко І.О.</i> УМОВИ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА	42

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТА ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ

Григор'єв Є.О., Редько Р.М., Каменсков С.М. ВИКОРИСТАННЯ КОНТРОЛІНГУ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ТА ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ 45

Мармуль Л.О., Антошкін В.К., Юнусов І.У. УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ, ХАРЧОВИХ ТА ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ 47

Оснач В.О. ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СІЛЬСЬКОМУ ЗЕЛЕНОМУ ТУРИЗМІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

СЕКЦІЯ “ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА”

Сіренко Н.М. УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ У ФІНАНСОВО НЕСТАБІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ 53

Бурковська А. В., Бурковський І. Д. ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ 54

Рябенко Г.М. ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ РИНКУ СТРАХУВАННЯ 57

Крамаренко О.М. СТРАТЕГІЧНЕ БАНКІВНИЦТВО В УКРАЇНІ 60

Барішевська І.В. ЗБАЛАНСОВАНА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ 63

Мельник О.І. МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОГО РІВНЯ АГРАРНОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ 65

Корабахіна А.Ю. ОЦІНКА ВПЛИВУ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗМІРИ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ 68

Ігнатенко М.М. ПРІОРИТЕТИ ТА ЗАВДАННЯ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ 71

СЕКЦІЯ “ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ І СУСПІЛЬНІ НАУКИ”

Ханстантинов В.О. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ 74

<i>Марчук Л.П.</i> ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ – ЗАПОРУКА УСПІШНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	76
<i>Золотих І.Б.</i> НАЦІОНАЛЬНА ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ	78
<i>Пилипенко Т.В.</i> ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИМІРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	83
<i>Біліченко О.С.</i> КОМП'ЮТЕРНА ЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК НОВІТНІЙ ПРОЯВ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ У МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	85
<i>Шарін О.В.</i> ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ У СТУДЕНТА АГРАРНОГО ВНЗ	88

СЕКЦІЯ “СУЧАСНІ КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ ТА ОСВІТІ”

<i>Ихсанов Ш.М.</i> ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ОЦЕНКА ТОЧНОСТИ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ СТРУКТУРЫ ЗЕМЕЛЬНОГО ФОНДА УКРАИНЫ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЦЕПЕЙ МАРКОВА	90
<i>Кірей К.О.</i> ОГЛЯД ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	89
<i>Борян Л.О.</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ФЕРМЕРА	91

СЕКЦІЯ “ГУМАНІТАРНІ І СУСПІЛЬНІ НАУКИ”

<i>Березовська Т.В.</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ КІНЦЯ ХІХ СТ.	100
<i>Бернацька Г.С.</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ “ІНОЗЕМНА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ”	102
<i>Марценюк А.В.</i> УПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ НОВІТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ “УКРАЇНСЬКА МОВА”	105
<i>Рурик Г.Л.</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ АДАПТУВАННЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ	108

Наукове видання

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА – ОСНОВА АГРАРНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Матеріали Причорноморської
науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу
м. Миколаїв, 22-24 квітня 2015 р.

Технічний редактор: І.В. Ксьонжик
Комп'ютерна верстка: Ю.В. Антонович

Формат 60 x 84 1/16. Ум. друк. арк. 7,8

Тираж 100 прим. Зам. № ____

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. П. Комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.